

ნაწილი III

იმერეთის სტამბათა
გამოცემები

ქუთაისი. საჩხერე. წესი

1800-1818

წინასიტყვაობა

მძიმე ისტორიული პირობების მიუხედავად, მე-18 საუკუნის პირველ ნახევარში ვახტანგ მეექვსეს მიერ წამოწყებული სასტამბო საქმე საქართველოში მაინც ვითარდებოდა. საუკუნის ბოლოს ალა-მაჰმად-ხანის გამანადგურებელმა შემოსევამ მცირე ხნით შეაფერხა წიგნების ბეჭდვის საქმე; საქართველოს დედაქალაქის აოხრებამ შეიწირა ერეკლე მეორეს მიერ ორჯერ განახლებული თბილისის სტამბაც, ხოლო მისი დამაშვრალი მუშაკი – რომანოზ ზუბაშვილი 1796 წელს უკვე რუსეთში იმყოფება და გაიომ რექტორის თხოვნით, მოზღოკში მართავს ქართულ სტამბას. როგორც გაიომისადმი მიწერილი წერილიდან ჩანს, სამშობლოსაგან შორს მყოფ რომანოზს ამ საპასუხისმგებლო საქმეში გვერდში არ უდგანან გამოცდილი მბეჭდავები: „...აწ ესე ყოველნი ხელოვნებანი სტამბისა ამის მარტომან ვიმუშავე და განემართე საბეჭდავი ესე და არცა გონება ჩემი ჩემთანა არა იყო შემოკრებული დიდის მწუხარებისაგან, ვითარცა მმართველს: სამკვიდროს მოვმორდი და ამა სიღარიბესა და უცხოობასა შინა ვიმყოფებოდი. განსაჯეთ თუ ვითარი გონება დაუწყნარებელი ცხოვრება მექნებოდა. ესეცა მოხსენდეს ყოველად უსამღლეესობასა თქვენსა: სამჭირნო არს სტამბასა ამის, თუმცა მზათ განსწავლებულთა მბეჭდავთა ინებებთ მოყვანასა, უმჯობესი იქნების“.¹

1800 – 1818 წლებში თბილისის სტამბებში სულ რამდენიმე წიგნი და განცხადება დაიბეჭდა, ხოლო სასულიერო დარგში წიგნების ინტენსიური ბეჭდვა ფაქტობრივად შეწყდა. საზოგადოების გაზრდილი მოთხოვნილება ამ სახის ლიტერატურაზე უნდა დაკმაყოფილებულიყო საქართველოს რომელიმე რეგიონში ახალი სტამბის ამოქმედებით. ეს საპასუხისმგებლო მისია იკისრა იმერეთის უკანასკნელი მეფის – სოლომონ მეორეს ბრძანებით დაარსებულმა ქუთაისის სტამბამ. 1800-1818 წლებში იმერეთსა და რაჭაში დაბეჭდილი საეკლესიო წიგნები ვრცელდებოდა მთელი საქართველოს ტერიტორიაზე.

ამჟამად თითქმის აღარ არსებობს ამრთა სხვადასხვაობა ქუთაისში პირველი სტამბის დაარსების თარიღზე. თუმცა, თავის დროზე, მაქარია ჭიჭინაძე ამტკიცებდა, თითქოს მას ხელში სჭერია 1770 წელს ქუთაისში დაბეჭდილი პაგარა ლოცვანი, რომლის ბოლოსიტყვაობის გეჟსტიც მას მოჰყავს თავის წიგნში: „დაიბეჭდა ესე დაუჯლომელი სამეუფოსა ქალაქსა ქუთაისს, სამეფოსა სოლომონ მეფისათა. წელსა განხორციელებით უფლისა ჩვენისა ქრისტესი ჩლო (1770)“ და შემდეგ ამატებს: „სტამბა მოაწყო თფილისიდან წასულმა რომანოზ ზუბაშვილმა, ვალახიიდან მოსულ ოსტატებთაგან განსწავლულმაო“.² ამის თაობაზე ო. კასრაძე მართებულად აღნიშნავს: „ჭიჭინაძეს რომ ნამდვილად ჰქონოდა ასეთი წიგნი, უთუოდ მოიხსენებდა, როგორ მოხვდა მის ხელშიო“.³

დიმიტრი კარიჭაშვილსა და ქრისტეფორე რაჭველიშვილს ქუთაისში დასტამბულ პირველ წიგნად მიაჩნდათ 1803 წლის „სახარება ვნების კვირიაკისა“. დ. კარიჭაშვილს

1. ქ. წ.: ტ. 1. - თბ., 1941. - გვ. 71, № 78.

2. მაქარია ჭიჭინაძე. ნიკოლოზ ბესარიონის ძე ლოლობერიძე და ქართული სტამბა. 1627-1913 წ. - თბ.: სოროპანი, [წ.ა.]. - გვ. 103.

3. თთარ კასრაძე. ძველი ქართული ნაბეჭდი წიგნი. - თბ.: საბჭოთა საქართველო, 1973. - გვ. 111.

თავისი აზრის დასასაბუთებლად მოჰყავს სახარების II ვარიანტისა და 1803 წ. ქუთაისში დაბეჭდილი „კურთხევანის“ ბოლოსიგყვაობის გეჟსტი, სადაც აღნიშნულია, რომ ქუთაისში პირველი სტამბა გაიმართა სოლომონ მეფის ბრძანებით, რომანოზ ზუბაშვილის ხელით.⁴

ქუთაისში პირველი სტამბის ამოქმედების თარიღის დადგენის საკითხს ნათელი მოეფინა მას შემდეგ, რაც საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის თანამშრომელთა მიერ 1932 წლის გაზაფხულზე ჩატარებული ექსპედიციის დროს, ყოფილი საისტორიო-საეტიმოგრაფიო მუზეუმის ბიბლიოთეკის წიგნების კოლექციაში აღმოჩნდა 1800 წელს ქუთაისში გამოცემული „დავითნი“. ამ წიგნის ბეჭდვა დაიწყო სამეფო სტამბაში 1800 წლის 7 ნოემბერს და დამთავრდა 1801 წლის 25 აპრილს. „დავითნის“ თავფურცელზე ვკითხულობთ: „...ღვთივ სულიერი წიგნი ესე ფსალმუნთა დაიბეჭდა სამეფოსა ქალაქსა ქუთათისს, პალატასა სამეფოსა, წელსა დასაბამითგან სოფლისა კგწ ქრისტეს აქეთ ჩუ (1800), თვესა ნოემბერსა, რიცხვსა მ (7)“. ფსალმუნის ბოლოსიგყვაობიდან ჩანს, რომ სტამბის გაიმართვა მეფისგან ებრძანა გიორგი პაიჭაძეს, რომელსაც სტამბისთვის საჭირო მოწყობილობა რუსეთიდან ჩამოუტანია: „მებრძანა მათის უმაღლესობის ქრისტეს-მოყუარის ჩვენის კემწიფის მეორის მეფის არჩილის ძის სოლომონისაგან, მე, მისსა მონასა პაიჭაძე გიორგი მესტამბეს, გულსმოდგინედ სურვილით საღმრთო ნიჭისა ამისა უფასოდა მარგარიტისა – სტამბის გაიმართვა და გაკეთება და წარვედ რუსეთად მოსკოვს, და რომელნიც სახმარნი სტამბას ესაჭიროებოდა, ყოველივე სრულად და უნაკლულად მოვიტანე, საფასითა მისის უმაღლესობისათა; და გაგაკეთე ქუთათისს, ვითა ჯერ იყო, რომელიც არაოდეს ყოფილიყო იმერეთში და პირველად დაბეჭდვ სულთა განმანათლებელი წიგნი ესე ფსალმუნი მეფისა დავითისი“. ამავე ბოლოსიგყვაობიდან გამომდინარე, გეჟსტი შესწორებულია თბილისში დაბეჭდილი დავითნის მიხედვით. გიორგი პაიჭაძეს ქუთაისის სტამბაში „დავითნის“ დაბეჭდვის დროს ეხმარებოდნენ: ქილიფთართუხუცესი როსტომ ნიჟარაძე, „სტამბის ამის ნაკლების შემასრულებელი“ ლათიკა მესხი და გელათის მონასტრის არქიმანდრიტი ზაქარია (ზაქარია გურგენიძე).

ქუთაისის სტამბის პირველ მუშაკს, გიორგი პაიჭაძეს წიგნების ბეჭდვა რუსეთში უსწავლია. მისი უშუალო მონაწილეობით ქუთაისში დაიბეჭდა დასახელებული „ფსალმუნისა“ და 1803 წლის „ენების კვირის სახარების“ პირველი ვარიანტი. სახარების ბოლოსიგყვაობის პირველ ვარიანტში იგი მოხსენიებულია დაზგის ოსტაგად, ხოლო რომანოზ ზუბაშვილი სტამბის გამმართველად. აქ ვკითხულობთ: „გაკეთდა სტამბა ესე ხელთა მესტამბე რომანოზ ზუბაშვილისათა, დაზგის მმართველობითა და სტამბასა ამას სახმართა ზელა გარჯითა პაიჭაძის გიორგისათა“. სახარების ბოლოსიგყვაობის II ვარიანტში სტამბის მომწყობად დასახელებულია მხოლოდ რომანოზ ზუბაშვილი, რომელიც საგანგებოდ ამ საქმისთვის რუსეთიდან ჩამოუყვანიათ. მკვლევართა უმრავლესობის აზრით, გიორგი პაიჭაძის სახელის ამოღება სახარების ბოლოსიგყვაობიდან ორ გამოცდილ მესტამბეს შორის უთანხმოების გამო უნდა მომხდარიყო. თუმცა, ო. კასრაძე არ გამორიცხავს იმასაც, რომ გ. პაიჭაძე თავისი ნებით წავიდა მოსკოვის ქართულ სტამბაში სამუშაოდ, სადაც 1805 წელს მონაწილეობა მიიღო „საღმრთისწაულოს“ დაბეჭდვაში.

4. დ. კარიჭაშვილი. ქართული წიგნის ბეჭდვის ისტორია. - თბ.: სახელგამი, 1929 წ. - გვ. 106.

ქუთაისში წამოწყებული „სახარების“ ბეჭდვა გაუგრძელებია ერეკლე მეფის სტამბაში ნამუშევარ, გამოცდილ მესტამბეს რომანომ ბუბაშვილს,⁵ რომელიც მოზლოკის ქართული სტამბიდან სოლომონ მეორეს მიწვევით ჩასულა ქუთაისში. 1803 წელს რომანომის ხელში ქუთაისის სტამბასა და შრიფტს იმდენად დიდი სახეცვლილება განუცდია, რომ აქამდე უკვე არსებული სტამბის განახლება ახალი სტამბის მოწყობასთანაა გაიგივებული. რომანომ ბუბაშვილისა და მის გვერდში მდგომ ადამიანთა დამსახურებად უნდა ჩაითვალოს ის, რომ ქუთაისის სტამბამ შეინარჩუნა და განავითარა ერეკლე მეფის სტამბის გამოცდილება საეკლესიო წიგნების ბეჭდვის საქმეში. სოლომონ მეფემ ქუთაისის სტამბის შედამხედველობა სახლთუხუცეს ზურაბ წერეთელს დაავალა. მეფის მიერ გაცემულ სიგელში წერია: „სახსოვრად მეფობისა ჩემისა და აწ დიდას ერთგულსა და ერთსულსა ჩემსა სახლთუხუცესსა წერეთელსა, დიდას თავადსა ჩემსა ზურაბს გარწმუნებ შედა მდგომარეობისა ჩემისა ამის სტამბისასა, ვითარცა უპირველესსა ნიჭსა პატივისასა... წელსა ჩყგ (1803), თიბათვის მ (8). მეფე იმერეთისა სოლომონ“.⁶ ხელშეკრულების თანახმად, სტამბის პროდუქციის გაყიდვიდან მიღებული მოგების ნახევარი ეკუთვნოდა მეფეს, მეორე ნახევარი კი ზურაბ წერეთელს

ქუთაისში გამოიცა სასულიერო ლიტერატურის დიდი ნაწილი: 1800 წ. „დავითნი“, 1803 წ. „სახარება ვნების კვირიაკისა“ და „კურთხევანი“, 1807 წ. „დავითნი“, 1808 წ. „ქაშნი“ და 1810 წ. „ლოცვანი“. „ლოცვანის“ შემდეგ სამეფო სტამბაში წიგნი აღარ დაბეჭდილა.

გემოჩანოთვლილ გამოცემათა ბოლოსიგყვაობებში მოხსენიებულნი არიან ადამიანები, რომელთა შემწეობითაც დაიბეჭდა ეს წიგნები: ქუთაისის სტამბის მეპატრონე ზურაბ წერეთელი, „განმგებელი და შედამხედველი სტამბისა ამის... არხიმანდრიგი ბაქარია“, მესტამბენი – გიორგი პაიჭაძე და რომანომ ბუბაშვილი.

1809 წელს წიგნების ბეჭდვა რაჭაში, სოფელ წესში გაუგრძელებიათ. ზოგიერთი მკვლევარი ამის მიზეზად ქვეყანაში გავრცელებულ შავ ჭირს მიიჩნევს. სოფელ წესში ქუთაისის სტამბის იარაღები არ გადაუგანიათ. ახალი სტამბის მოწყობაზე უბრუნია არქიეპისკოპოს სოფრონიოსს (წულუკიძე); მას სტამბის იარაღები და „საჭირო ნივთნი“ თავისი სახსრებით შეუძენია, თავად სტამბა კი რომანომ ბუბაშვილს გაუმართავს საკუთარი ხელით. რომანომ ბუბაშვილს მეფემ აზნაურობა უწყალობა, ყმა და მამულები უბოძა და სოფელ წესში, ერისთავის სასახლეში დაამკვიდრა. 1809 წელს წესში დაიბეჭდა პირველი ქართული მინიატიურული წიგნი „სავედრებელი ღვთის მშობლისა“, რომლის ბოლოსიგყვაობაში ვკითხულობთ: „ყოვლად-სამღვდელო ნიკოლოს წმიდელ არხიეპისკოპოსის სოფრონი შემწე ექმნა სტამბასა ამასა საჭირო ნივთთა შედა...“ და შემდეგ: „...გაკეთდა სტამბა ესე კელითა მესტამბე რომანომ ბუბაშვილისათა“. 1811 წელს სოფელ წესში პირველი წიგნის დაბეჭდვიდან მეორე წლისთავზე გამოსცემენ მეორე წიგნს – „გამოკრებილ სალდესასწაულოს“. წიგნების ბეჭდვა მალე რაჭაშიც შეწყდა. ამის მიზეზი გახდა პოლიტიკური ვითარება: მეფე სოლომონის რუსეთისაგან დამარცხება, სამეფოს

5. ზოგიერთი წყაროს მიხედვით, რომანომ რაზმაძე – ბუბაშვილი.

6. პ. გუგუშვილი. საქართველოსა და ამიერკავკასიის ეკონომიკური განვითარება XIX - XX სს. - ტ. VII. - თბ.: მეცნიერება, 1984 წ. - გვ. 386.

გაუქმება და რუსიფიკატორული რეჟიმის დამყარება.

ქუთაისის სტამბის გაუქმების შემდეგ, თავადმა ზურაბ წერეთელმა გელათის მონასტერში გადახანული შრიფტი და საბეჭდი დაზგები თავის საწერეთლო მამულში, საჩხერეში გადააგანინა, ხოლო გყვია, იარაღები და ქალაღლი რუსეთიდან ჩამოაგანინა და იქ მოაწყო ახალი სტამბა. საჩხერის სტამბის წიგნები: „სამოციქულო“ (1815 წ.) და „სახარება“ (1817 წ.) დაიბეჭდა ზურაბ წერეთლისა და მისი ვაჟის – გრიგოლის ხარჯითა და ზედამხედველობით. საჩხერის სტამბაში მოღვაწეობას აგრძელებენ: რომანოზ ზუბაშვილის ვაჟი დავითი (რომანოზი 1911 წელს გარდაიცვალა) და „მრავალმთის გარესჯის ბერი“ არქიმანდრიტი ზაქარია. ეს უკანასკნელი ამ სტამბაში გამგებლის საპასუხისმგებლო ფუნქციასთან ერთად რედაქტორის როლსაც ასრულებდა.

ქართული წიგნის ბიბლიოგრაფიის პირველ ტომში შეტანილია „მაგთეს სახარება“,⁷ რომლის დაბეჭდვის თარიღად ვარაუდობენ 1817 წელს. აქვე გამოთქმულია მოსაზრება, რომ „მაგთეს სახარების“ შრიფტი, შემკულობა, მთავრული ასოების გაფორმება წააგავს საჩხერის სტამბისას. ავთანდილ იოსელიანი უარყოფს საჩხერის სტამბაში 1817 წელს ამ წიგნის გამოცემის ფაქტს და ამბობს, რომ საჩხერეში მოგვიანებით დაიბეჭდა არა „მაგთეს სახარება“, არამედ „პატარა სახარება“. ამ ფაქტის დასადასტურებლად ავთ. იოსელიანსა და პ. გუგუშვილს თავის გამოკვლევებში⁸ მოჰყავთ ცრუ ბრალდების საფუძველზე⁹ ბელგოროდში გადასახლებული ზაქარია არქიმანდრიტის მიერ 1822 წელს პეტერბურგში მცხოვრები იმერეთის მეფის – დავით გიორგის ძის მეუღლის, დედოფალ ანასაღმი გაგზავნილი წერილის ტექსტი: „...ქუთაისს დამიბარეს, პატარა სახარებას ვბეჭდავდი წყეულს საჩხერეს და რომ ჩავედ ქუთაისს, მაშინვე დამიჭირეს და გვიღისში გამომგზავნეს... სამი წელიწადი პერობილ გახლდი. რადგან სამღვლელონი ვიყავით,¹⁰ ექსარხოსის სამართალში მიგვეცეს... და მან ექსორია გვეყო“. პეტერბურგის აზიის ხალხთა ინსტიტუტში დაცული ხელნაწერი დოკუმენტის თანახმად, ზაქარია არქიმანდრიტი 1818 წლის სექტემბერში დააპატიმრეს. „პატარა სახარების“ ბეჭდვა დაპატიმრებამდე ცოტა ხნით ადრე, 1818 წელს უნდა დაწყებულიყო. მცირე ფორმატის სახარება ყოფიღა საჩხერის სტამბის ბოლო წიგნი, რომლის ბეჭდვა ზემოღასახელებული მიზეზის გამო არ დასრულებულა. შესაძლოა, ეს იყოს სწორედ „მაგთეს სახარების“ უთავფურცლო, დაუსრულებელი გამოცემა.

7. ქ. წ.: ტ.1. - თბ., 1941. – გვ. 88, N 109.

8. ავთ. იოსელიანი. ქართული მწიგნობრობის, წიგნისა და სტამბის ისტორიის საკითხები. თბ.: მეცნიერება, 1990. – გვ. 305-306; პ. გუგუშვილის ზემოღასახელებული ნაშრომი, გვ. 390.

9. სოლომონ მეორემ ძმებ წერეთლებს მამულები უწყაღობა. ზურაბ წერეთელმა, მამულის მისაკუთრების მიზნით, საბუთში ძმის, ბერი წერეთლის სახელი არ ჩააწერინა. ამასთან ერთად, ზურაბ და გრიგოლ წერეთლებმა საჩხერის სტამბის მუშას დაამზადებინეს ბეჭედი და დაამოწმეს ყაღბი დოკუმენტი. ბეჭდის დამზადების თაღბაზე ზაქარია არქიმანდრიტს არაფერი არ სცოღნია. მიუხეღავად ამისა, რუსეთის მთავრობამ მთელი პასუხისმგებლობა სტამბის მმართველს – ზაქარია არქიმანდრიტს დააკისრა.

10. აქ ზაქარია არქიმანდრიტთან ერთად იგუღისხმება გელათის მონასტრის მოძღვარი, სოლომონ მეფის კალიგრაფი, ოსე ზაქარიათ ძე გაბაშვიღი. იგი ზაქარია არქიმანდრიტთან ერთად გაასამართლეს, როგორც მეფის ბრძანებით წერეთლებზე გაცემული წყაღობის საბუთის გამყაღბებელი (ოსე გაბაშვიღის შესახებ იხ.: მანანა ბარათაშვიღი. ოსე გაბაშვიღის ცხოვრება // განთიღი. - 1980. – N 4).

როგორც ჩანს, საჩხერის სტამბა გარკვეულ ფუნქციას ასრულებდა 1822 წლამდე. ამას გვაფიქრებინებს სოფელ სხვიგორში, აკაკი წერეთლის სახლ-მუზეუმში დაცული წმინდა ოდიკის თეთრი ქსოვილი, რომელზეც იკითხება ბეჭდური წარწერა: „დაბეჭდა წმინდა ესე ოდიკი საჩხერეს ნებითა და კურთხევით ყოვლად უსამღვდელოესის საიმერეთოს არქიეპისკოპოსის და კავალერის სოფრონიოსის მიერ ჩყკბ (1822), იანვრის კ (20)“.¹¹

დასავლეთ საქართველოში, სამ ისტორიულ ადგილზე: ქუთაისში, წესსა და საჩხერეში დაბეჭდილი საეკლესიო წიგნების თერთმეტივე გამოცემა დაცულია საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, ესენია:

1. დავითნი. ქუთაისი, 1800 წ.
2. სახარება ვნების კვირიაკისა. ქუთაისი, 1803 წ.
3. კურთხევანი. ქუთაისი, 1803 წ.
4. დავითნი. ქუთაისი, 1807 წ.
5. ჟამნი. ქუთაისი, 1808 წ.
6. სავედრებელი ღვთის მშობლისა. წესი, 1809 წ.
7. ლოცვანი. ქუთაისი, 1810 წ.
8. გამოკრებილი საღვთისწაულო. წესი, 1811 წ.
9. სამოციქულო. საჩხერე, 1815 წ.
10. სახარება. საჩხერე, 1817 წ.
11. სახარება მაგთესი [საჩხერე, 1818]. ფოტოასლი.

რაოდენობრივად ყველაზე ნაკლებია: 1800 წლის „დავითნი“ (1 ეგზ.), 1803 წლის „ვნების კვირის სახარების“ პირველი ვარიანტი (3 ეგზ.), „კურთხევანი“ (3 ეგზ.).

წინამდებარე ნაშრომში აღწერილია ჩვენი ეროვნული საგანძურის ერთი პაგარა ნაწილი – დასავლეთ საქართველოს სტამბებში დაბეჭდილი წიგნების 67 ეგზემპლარი, მათზე დაცული მინაწერები, ვარიანტულობა და თითოეული მათგანის ამჟამინდელი მდგომარეობა. მათ შორისაა „ქართული წიგნის ბიბლიოგრაფიის“ პირველ ტომში საჩხერის სტამბის გამოცემად მიჩნეული „მაგთეს სახარების“ ფოტოასლი, რომლის ერთადერთი, არასრული ეგზემპლარი ივანე ჯავახიშვილის სახ. უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაშია დაცული.

მინაწერებიდან ირკვევა, რომ ზემოდასახელებული წიგნების უმრავლესობა იმერეთის ეკლესიების საკუთრება ყოფილა. ზოგიერთი მათგანი მოგვიანებით მოხვდა „წერაკითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების“ წიგნად ფონდში. განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს საჩხერელი წერეთლებისა და მღვდლების – ვაშაძეების საოჯახო დინასტიების ნაქონი „ლოცვანის“ ეგზემპლარები, რომლებზეც მფლობელთა ავტოგრაფებია დაცული.

დასავლეთ საქართველოში გამოცემული წიგნების ტყავის ყლები დამშვენებულია ორნამენტული ჩარჩოებითა და გვიფრული კომპოზიციებით. ამ წიგნთა დაყდევებაში იგრძნობა საუკუნეების სიღრმიდან მომდინარე ქართული ხელნაწერების შემკობის გრადიცია და კულტურა.

ტექსტის გაფორმების მხრივ, ეს ლიტერატურა მსგავსებას ავლენს ერეკლე მეფის

11. პ. წერეთელი. საჩხერის სტამბა.//ლომბ. - 1956. – N 10.

სტამბის წიგნებთან. მხატვრული ელემენტები აქ სადა და თავშეკავებულია. შედარებით მდიდრულადაა გაფორმებული 1815 წელს საჩხერეში დაბეჭდილი „სამოციქულო“, რომელშიც უხვადაა წარმოდგენილი თავსამკ-ბოლოსამკები და კანონიკური გამოცემებისთვის გიპიური მაცხოვრისა და წმინდანთა გრაფიურები. უღაფოდ, ქართული წარმომავლობისა ჩანს „დავითნსა“ და „სამოციქულოში“ მთავრული ასოების ფონად გამოყენებული სხვადასხვა შინაარსის კომპოზიციები, რომლებიც გვაოცებენ უშუალოდით, გამომსახველობითა და ორიგინალური ჩანაფიქრით. ამ წიგნთა მინიატიურული მხატვრობა არაჩვეულებრივი ხერხია გექსგის შინაარსის უკეთ წარმოსაჩენად. „გამოკრებილ სადღესასწაულოსა“ და „სახარებებში“ მთავრული ასოები მოხატულია მცენარეული ორნამენტებით. ერთი და იმავე თავსართი ასოების გაფორმებაში შეინიშნება ვარიანტულობა, რაც მეტყველებს იმერეთის სტამბების მხატვართა პროფესიონალიზმსა და მაღალ გემოვნებაზე.

მანანა სამაშვილი

✠✠✠✠✠

Տ Բ Ա Յ
Յ Ե Ա Ե Բ Ծ Վ
Ե Զ Կ Ո Փ Դ Ն Ի
Ն Ի Ե Ծ Ե Զ Ի Ե Ե
Ի Ե Բ Տ Ի Ե Ե :

Ապրիլի 11-ին թեոփոխության, Տ-ի Օպթի
 թոնի, ԵՍՊՄԻՑՑՑ ճարտարներ :
 Երազիս Կ-ի Երթղիստասիսներ :
 Երազիս Յիսուսիս Յիսուսիս
 Յիսուսիս, Տ.Ե.Ի.Ե.Ց Երթղիս
 Երազիսներ :

Երազիս Կարթուս Երթղիս
 Երազիս, Երազիս Երթղիս
 Երազիսներ :

Երթղիս Նիս Երթղիս Երթղիս
 Երթղիս ճարտարներ Երթղիս
 Երթղիս : Երթղիս Երթղիս :

Երթղիս Երթղիս Երթղիս : Երթղիս

Երթղիս Երթղիս Երթղիս : Երթղիս

Երթղիս Երթղիս Երթղիս : Երթղիս

Երթղիս Երթղիս Երթղիս : Երթղիս

Երթղիս Երթղիս Երթղիս : Երթղիս

Երթղիս Երթղիս Երթղիս : Երթղիս

Երթղիս Երթղիս Երթղիս : Երթղիս

Երթղիս Երթղիս Երթղիս : Երթղիս

Երթղիս Երթղիս Երթղիս : Երթղիս

Նիս, 1800 – թվարկ

- კანონი ლ – რმე-რნთ (145–159) გვ.
- კანონი თ – რა-როლ (160–174) გვ.
- კანონი ი – როე-რუა (175–191) გვ.
- კანონი ია – რუბ-სიბ (192–112) გვ.
- კანონი იბ – სიბ-სკმ (212–227) გვ.
- კანონი იგ – სკმ-სმა (227–241) გვ.
- კანონი იდ – სმბ-სნე (242–255) გვ.
- კანონი იე – სნე-სო (256–270) გვ.
- კანონი ივ – სოა-სპგ (171–183) გვ.
- კანონი იზ – სპგ-ტ (283–300) გვ.
- კანონი იწ – ტ-ტიბ (300–312) გვ.
- კანონი ით – ტიგ-ტკო (313–329) გვ.
- კანონი კ – ტკო-ტმბ (329–342) გვ.
- მოსეს საგალობლები – ტმბ-ტნბ (342-352) გვ.
- გალობა ანნასი – ტნბ-ტნე(352-355) გვ.
- გალობა დ განხორციელებასა უფლისასა დაღაღებს ამბაკო – ტნე-ტნწ (355-358) გვ.
- გალობა ე ისაია წინასწარმეგუწლისა – ტნთ-ტია (359-361) გვ.
- გალობა ვ იონა წინასწარმეგუწლისა – ტია-ტობ (361-362) გვ.
- გალობა ზ ლოცუა წმიდათა სამთა ყრმათა – ტობ-ტოთ (362-369) გვ.
- გალობა თ წმიდისა ღვთისმშობლისა – ტოთ-ტო (369-370) გვ.
- გამოკრებილი ფსალმუნნი – ტო-უი (370–410) გვ.

გიორგი პაიჭაძის ბოლოსიგყვაობა:¹³ „მებრძანა მათის უმაღლესობის ქრისტეს-მოყუარის ჩვენის კემწიფის მეორის მეფის არჩილის ძის სოლომონისაგან მე, მისსა მონასა პაიჭაძე გიორგი მესტამბეს, გულსმოდგინედ სურულით საღმრთო ნიჭისა ამის უფასოდას მარგარიტისა – სტამბის გამართვა და გაკეთება. და მე მორჩილ ვიქმენ, ვითა საღმრთოსა კეთილ – საქმიერებისა; და წარველ რუსეთად მოსკოვს და რომელიც საკმარნი სტამბას ესაჭიროებოდა, ყოველივე სრულად და უნაკლულად მოვიგ[ა]ნე, საფასითა მისის უმ[ა]ღლესობისათა; და გავაკეთე ქუთათის[ს] ვითა ჯერ იყო, რომელიც არაოდეს ყოფილიყო იმერეთში. და პირველად დაგებულე სულთა განმანათლებელი წიგნი ესე ფსალმუნი მეფისა და ვითისი, რომელიც სტამბასა და ბეჭედსა ამას შინა მრავალსა ნაკლულეგანებასა აღმოაჩენს. მაგრამ მიზეზებიცა მქონდა: პირველი ესე, რომ ზამთარი და ყინული იყო და იმ ჟამად დაბეჭდვა და მუშაკობა არ იქმნებოდა, მაგრამ რადგან ღვთის – მოყუარეთა იმერთა ერთა ხილვა ჰსურდათ სტამბისა, ამათმა სიყუარულმა აღარ დამაყენა. მეორედ, ვინც მუშაკნი მყავდნენ, ყოველნივე გამოუცდელნი იყუნენ, და მესამედ, ესე, როგორც სხუას ქვეყნებში სხუა და სხუა ოსტაგნი იმყოფებიან, მე თანაშემწენი არავინ მეყანდა, და

13. ქუთათის სტამბის პირველი მუშაკი. გიორგი პაიჭაძის შუხ. ინფ. იხ.: ო. კასრაძე: ძველი ქართული ნაბეჭდი წიგნი. - თბ.: საბჭოთა საქართველო, 1973 წ. - გვ. 111 – 112.

მინაწერები ფორმაცის წინა გვერდებზე:

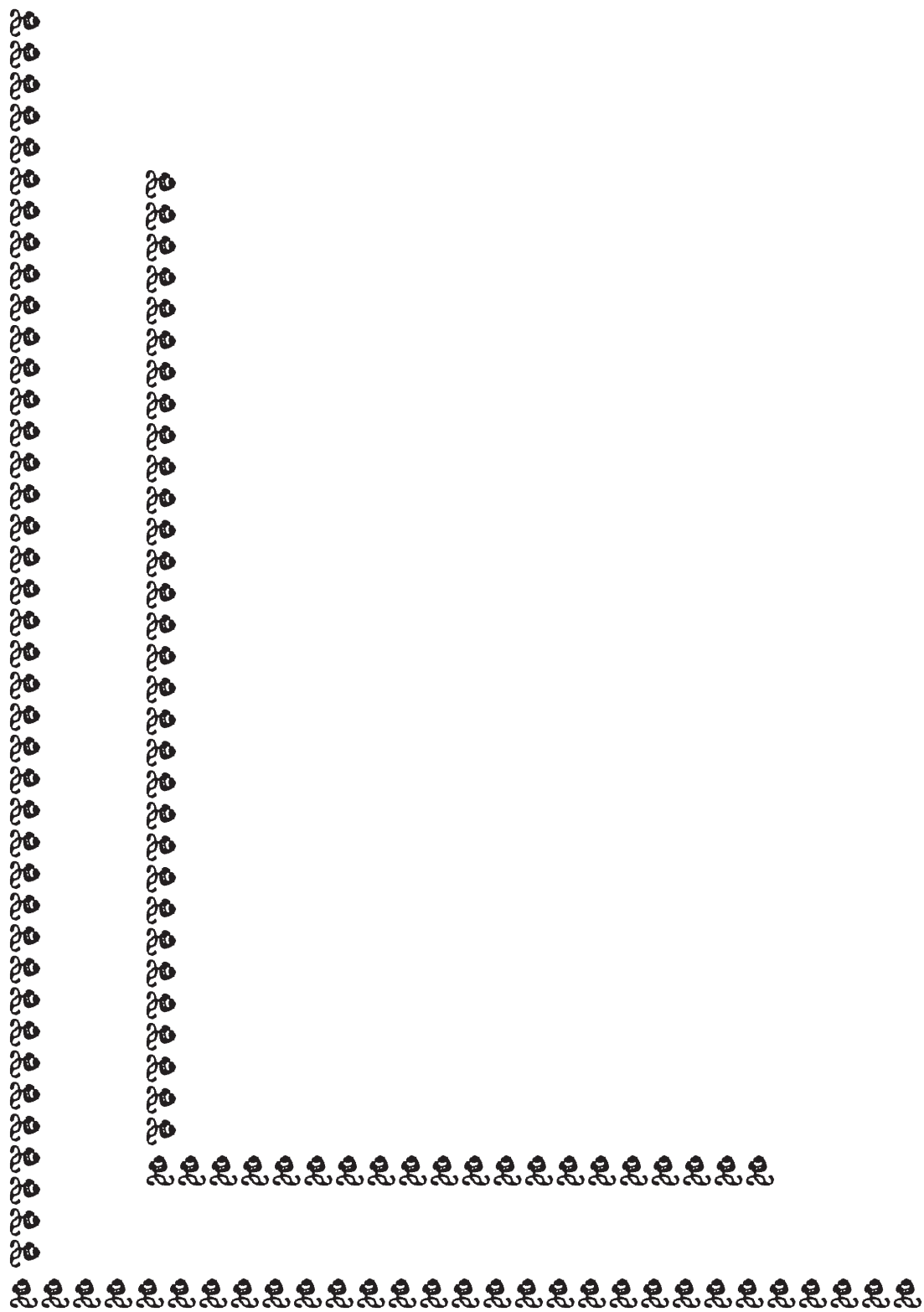
1. „აღწერილია ადგილი... და აღწერისაჲჲ...“ – პირუკუღმა, მხედრულით.
2. „დავითნი. ეს დავითნი რყთვინის ჭლალოზინი ძლყდღღს სიძინ ჯლიაჲს. № 135“. იქვე: „გაჲაჲოჲ ჰიჲრწი [ჩივაძე]“.
3. „ძისსენჲჲლ იქმენ ყ[ოჲლა]დ ყსაძღღღლო ჭლალოზინი ე.“ – უკანა ფორმაცის ცარიელ გვერდზე, მხედრულით. იქვე:
4. „№ 195. პაის[ი], 1884“.

უმნიშვნელო მინაწერებია: თავფურცლის პირველ, 46–47, 101, 172, 178 - 179, 181, 183, 190, 201- 202, 208 - 209, 320, 384 - 385, 390 გვერდების ქვედა არშიებზე.

ბეჭედი: საქართველოს სახ. წიგნის პალატის.

სახარება ვნების კვირიაკისა – ქუთაისი. – 1803.

ნვ (56) გვ. = ა⁴-ბ⁴ ფ.

შრიფტი: ნუსხა-ხუცური, სიმაღლე 10 სგრ. = 50 მმ., გვერდზე 29 სგრ., გექსგის ანაწყობი (13x7,5) სმ.

პაგინაცია: ასოებრივი ნუსხურით, გვერდობრივი, მარჯვენა ზედა კუთხეში. ბეჭდვისას დაშვებულია მექანიკური შეცლომა – კლ (24)-ის ნაცვლადაა დკ. ეს შეცლომა მეორდება ყოველ ეგზემპლარში.

სიგნატურა: ასომთავრულით და ნუსხურით, რვეულებრივი, ქვემოთ, ცენტრში. აკინძულია 4-4 ფურცლიან რვეულებად. დანომრილია პირველი ორი ფურცელი, მომღვენო ორი – დაუნომრავი: ა^ა, ა^ბ –.

ბეჭდვა: მონოქრონული, შავი საღებავით. აქვს კუსტოლები.

ძირითადად თეთრი ქაღალდია გამოყენებული; ზოგიერთ ეგზემპლარში მთ (49) გვერდიდან ბოლომდე გექსგის ნაბეჭდია ცისფერ ქაღალდზე, მაგ.: K 19 399/309; K 19 400/309; K 19 401/309; K 19 402/309; K 19 404/309; FS 4 927; F 1 566/3 მთლიანად ცისფერ ქაღალდზეა ნაბეჭდი FS 4 610.

თავფურცელი: „სადიდებლად ყოვლად წმიდისა თანა – არსისა, ცხოველისმყოფელისა და განუყოფელისა სამებისა, მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა, ღროსა ყოვლად უბრწყინვალესისა, უკეთილ-მსახურესისა და უმაღლესისა სოლომონ მეორისა, მეფისა ყოვლისა საიმერეთოსისა და კეთილ-მორწმუნისა დედოფლისა, მარიამ დადიანის ასულისასა, კურთხევითა ყოვლად-სამღუღელოთა მიგროპოლიტთა და ეპისკოპოსთათა. და დაიბეჭდა წიგნი ესე საღმრთო და სამღუღელო სახარება ვნების კვირიაკისა სამეუფოსა ქალაქსა ქუთაისსა, პალატსა სამეფოსა, საფასითა მათის უმაღლესობისათა, ზედა მხედველობითა თავადის სახლთ-უხუცეს მურაბ წერეთელისათა.¹⁸ წელთა დასაბამითგან სოფლისა კგია (7311), ხოლო განკორციელებითგან სიგყვსა ღმრთისა ჩყგ (1803). თთუქსა იუნისსა, რიცხუსა იე (15)“.

გექსტი:

წმიდა დიდსა ხუთშაბათსა. სახარება მატეისი. ლიგურდიასა ზედა. დასაწყისი რზ.– გ-ი (3-10) გვ.

წმიდასა დიდსა ხუთშაბათსა. სახარება ფერკთ-ბანისა იოანესი. დასაწყისი მდ – ი-ია (10-11) გვ.

სახარება ბ. ყოვლად ფერკთ-ბანისა იოანესი. დასაწყისი მე – ია (11) გვ.

სახარება იბ. წმიდათა ვნებათა. სახარება ა. იოანესი. დასაწყისი მვ – იბ-კა (12-21) გვ.

18. წერეთელი მურაბ ქაიხოსროს ძე (1747-1823) – წერეთელთა სათავადო სახლის უფროსი, იმერეთის მეფის – სოლომონ მეორეს სახლთუხუცესი, ქუთაისისა და საჩხერის სგამბების გამგებელი და ერთ-ერთი მუშაგრონე.

სახარება ბ. წმილათა ვნებათა იოანესაგან. დასაწყისი ნწ – კა – კდ (21-24) გვ.
 სახარება გ. წმილათა ვნებათა მაგთესაგან. დასაწყისი რთ – კდ – კე (24-25) გვ.
 სახარება დ. წმილათა ვნებათა იოანესაგან. დასაწყისი ნთ – კე – კწ (25-28) გვ.
 სახარება ე. წმილათა ვნებათა მაგთესაგან. დასაწყისი რია – კწ – ლა (28-31) გვ.
 სახარება ვ. წმილასა ვნებასა მარკომისაგან. დასაწყისი ამ – ლა – ლბ (31-32) გვ.
 სახარება ზ. წმილისა ვნებისა მაგთესაგან. დასაწყისი რიგ – ლბ – ლდ (32-34) გვ.
 სახარება ლ. წმილისა ვნებისა ლუკასაგან. დასაწყისი რია – ლდ – ლე (34-35) გვ.
 სახარება თ. წმილისა ვნებისა იოანესაგან. დასაწყისი და – ლე – ლვ (35-36) გვ.
 სახარება ი. წმილისა ვნებისა მარკომისაგან. დასაწყისი მთ – ლვ – ლზ (36-37) გვ.
 სახარება ია. წმილისა ვნებისა იოანესაგან. დასაწყისი აბ – ლზ (37) გვ.
 სახარება იბ. წმილისა ვნებისა მაგთესაგან. დასაწყისი რიდ – ლზ – ლწ (37-38) გვ.
 დაიწყების ქაში წმილისა და ლიდისა პარასკევისანი. ქაში ა. სახარება მაგთესი. დასაწყისი
 რი – ლწ – მბ (38-42) გვ.
 ქაში გ. სახარება მარკოსისი. დასაწყისი ამ – მბ – მდ (42-44) გვ.
 ქაში ვ. სახარება ლუკასი. დასაწყისი რია – მდ (44) გვ.
 ქაში თ. სახარება იოანესი. დასაწყისი ნთ – მე – მთ (45-49) გვ.
 წმილასა ლილსა პარასკევისა მწუხრად. სახარება მაგთესი. დასაწყისი რი – მთ – ნე (49-55) გვ.
 სახარება იოანესი... თავი ა – ნე – ნვ (55-56) გვ.

ბოლოსიგველობა. I ვარიანტი:¹⁹ „მდაბალი არხიმანდრიგი ზაქარია²⁰ ლოცვას გვევლრები ყოველთა მიმართ. რომელმან ვიგულს-მოღვინე მუშაკობად ამისა, და განემართე კანონთა ზელა წმიდა ესე სახარება ყოველთა სიმკაცრითა“.

„ბრძანებითა მათის უმაღლესობისათა მოწოდებულ იქმნა რუსეთით მოსამსახურედ. და გაკეთდა სტამბა ესე კელითა მესტამზე რომანომ ზუბაშვილისათა“.²¹ „ღამგის მმართველობითა და სტამბისა ამის სახმართა ზელა გარჯითა პაიჭაძის გიორგისათა“ (იხ. შენიშენა N 13).

19. ბოლოსიგველობის პირველ ვარიანტში (K 19 393/3 09, K 19 394/3 09, FS 4 610) გიორგი პაიჭაძე მოხსენიებულია „ღამგის მმართველად“, ანუ სტამბის ოსტაგად, ხოლო რომანომ ზუბაშვილი – „სტამბის გამმართველად“. ბოლოსიგველობის II ვარიანტში კი გიორგი პაიჭაძის სახელი ამოღებულია და ნათქვამია, რომ ქუთაისის სტამბა მოეწყო რომანომ ზუბაშვილის ხელით. იხ. დანართი III, N 4, 5

20. ზაქარია არქიმანდრიგი (ზაქარია გურგენიძე) – გელათის მონასტრის წმ. გიორგის ეკლესიის უკანასკნელი წინამძღვარი (არქიმანდრიგი), იმერეთის სტამბების ზედამხედველი და დამფინანსებელი, იქ გამოცემული სასულიერო ლიტერატურის რედაქტორი და „კანონთა ზელა გამმართველი“. წიგნებში ყველგან არის მოხსენიებული, როგორც „ფრიად ლიდის შრომის გამწვევი და მთხოვნელი მოხსენებისა“ (დ. კარიჭაშვილი. „ქართული წიგნის ბეჭდვის ისტორია“. – თბ.: „სახელგამი“, 1929 წ. – გვ. 110).

21. რომანომ ზუბაშვილი – რამზაძე ჯერ კიდევ ერეკლე მეორეს მიერ დაარსებული სტამბის, მერე კი – მოზლოკის ქართული სტამბის გამოცლილი მუშაკი. იმერეთის მეფის, სოლომონის მიწვევით მოღვაწეობას აგრძელებს ქუთაისში და, ფაქტობრივად, გვევლინება იქაური სტამბის „გამმართველად“. (1800–1803 წლებში დაბეჭდილ გამოცემებში – „ღავითნი“ და „სახარება ვნების კვირიაკისა“ – ქუთაისის სტამბის პირველ მუშაკად გიორგი პაიჭაძეა დასახელებული. შემდგომ, სხვადასხვა მიზეზთა გამო, ეს საქმე გაუგრძელებია რომანომ ზუბაშვილს და, საბოლოოდ, მისი ხელით გამართულა ქუთაისის სტამბა).

იმავე ფერის კოლენკორის.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

4. K 19 396/3 09 – სახარება ვნების კვირიაკისა – ქუთაისი. – 1803. – ნვ (56) გვ. – კარგად დაცული, სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (21,5x15) სმ., ღია ყავისფერი კოლენკორის, რესტავრირებული. ყუა: იმავე ფერის კოლენკორის.

აკინძვა: დაშვებულია შეცდომები: მთ(49) გვერდიდან მოყოლებული, 56-ე გვერდამდე ფურცლები უკულმა ჩაკრული ასეთი თანმიმდევრობით: 48-ე გვერდს მოჰყვება: 53 –54, 51-52 და 49-50 გვერდები.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

5. K 19 397/3 09 – სახარება ვნების კვირიაკისა – ქუთაისი. – 1803. – ნვ (56) გვ. – კარგად დაცული სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (20,5x15) სმ., ღია ყავისფერი კოლენკორის, რესტავრირებული. ყუა: იმავე ფერის კოლენკორის.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

6. K 19 398/3 09 – სახარება ვნების კვირიაკისა – ქუთაისი. – 1803. – ნვ (56) გვ. – კარგად დაცული, სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (21x15) სმ., ღია ყავისფერი კოლენკორის, რესტავრირებული. ყუა: იმავე ფერის კოლენკორის.

სარესტავრაციოა: წიგნის ბოლო ფურცელი.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

7. K 19 399/3 09 – სახარება ვნების კვირიაკისა – ქუთაისი. – 1803. – ნვ (56) გვ. – სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (20,5x15) სმ., ღია ყავისფერი კოლენკორის, რესტავრირებული. ყუა: იმავე ფერის კოლენკორის.

სარესტავრაციოა: თავფურცელი და ა-ბ (1-2) გვერდები.

ა (1) გვერდზე არ ჩანს სიგნატურის აღმნიშვნელი ასოები.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

8. K 19 400/3 09 – სახარება ვნების კვირიაკისა – ქუთაისი. – 1803. – ნვ (56) გვ. – სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (21,5x15) სმ., ღია ყავისფერი კოლენკორის, რესტავრირებული. ყუა: იმავე ფერის კოლენკორის.

სახარება ვნების კვირიაკისა. 1803

რესტავრირებული: ფურცლის კიდეები არათანაბარდაა მოჭრილი ი (10), ია (11), იღ (14) და იე (15) გვერდებზე. იღ (14) გვერდის ზედა მინდორზე ჩამოჭრილია პაგინაციის აღმნიშვნელი ასოებიც. წიგნის ბოგიერთი გვერდი ჭისგანაა დაზიანებული.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

9. K 19 401/3 09 – სახარება ვნების კვირიაკისა – ქუთაისი. – 1803. – ნვ (56) გვ. – სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (21,5x15) სმ., ღია ყავისფერი კოლენკორის, რესტავრირებული. ყუა: იმავე ფერის კოლენკორის.

რესტავრირებული: კბ (27), კწ (28), კთ (29), ლ (30) გვერდების ქვედა კიდეები ბოძაზე შეტვლილია დაზიანებული.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

10. K 19 402/3 09 – სახარება ვნების კვირიაკისა – ქუთაისი. – 1803. – ნვ (56) გვ. – სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (21x15) სმ., ღია ყავისფერი კოლენკორის, რესტავრირებული. ყუა: იმავე ფერის კოლენკორის.

წიგნის გვერდები ჭისგანაა დაზიანებული.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

11. K 19 403/3 09 – სახარება ვნების კვირიაკისა – ქუთაისი. – 1803. – ნვ (56) გვ.- სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (21,5x15) სმ., ღია ყავისფერი კოლენკორის, რესტავრირებული. ყუა: იმავე ფერის კოლენკორის.

რესტავრირებული: კე - კვ (25-26) და ლა-ლბ (31-32) გვერდების ქვედა კიდეები ბოძაზე შეტვლილია დაზიანებული.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

12. K 19 404/3 09 – სახარება ვნების კვირიაკისა – ქუთაისი. – 1803. – ნვ (56) გვ. – სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (20,5x15) სმ., ღია ყავისფერი კოლენკორის, რესტავრირებული, დაღაქავებული. ყუა: იმავე ფერის კოლენკორის.

სარესტავრაციო: ჭისგან დაზიანებული გვერდები.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

13. K 19 405/3 09 – სახარება ვნების კვირიაკისა – ქუთაისი. – 1803. – ნვ (56) გვ. – სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (21,5x15) სმ., ღია ყავისფერი კოლენკორის, რესტავრირებული. ყუა: იმავე ფერის კოლენკორის.

სარესტავრაციო: ჭისაგან დაზიანებული გვერდები.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

14. K 19 406/3 09 – სახარება ვნების კვირიაკისა – ქუთაისი. – 1803. – ნვ (56) გვ. – სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (21,5x15) სმ., ღია ყავისფერი კოლენკორის, რესტავრირებული. ყუა: იმავე ფერის კოლენკორის.

თავფურცლის ა-ბ (1-2) გვერდებზე, ქვემოთ არ ჩანს სიგნატურის აღმნიშვნელი ასოები.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

15. K 20 016/309 – სახარება ვნების კვირიაკისა – ქუთაისი. – 1803. – ნვ (56) გვ. – სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (21,5x15) სმ., ღია ყავისფერი კოლენკორის, რესტავრირებული. ყუა: იმავე ფერის კოლენკორის.

ფურცლები ქველა კუთხეებთან გაცვეთილია.

მინაწერი: „იოქანოზ ზუჭაძეილი“ – ბოლო, ნვ (56) გვერდზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

16. FS 4 610 – სახარება ვნების კვირიაკისა – ქუთაისი. – 1803. – [6], ნვ (56), [2] გვ. – კარგად დაცული, სრული ეგზემპლარი (ბოლოსიგყვაობის I ვარიანტით).

ყდა: (20,5x16) სმ., ახალი, მუყაოზე გადაკრული წითელი ქსოვილის. ყუა: იმავე ქსოვილის.

ჩართული ფურცლები: ყდასა და ა (1) გვერდს შუა ჩაკრულია ექვსი აღუნუსხავი გვერდი. წიგნის გვერდები დანომრილია შავი მელნით. ბოლოსიგყვაობასა და ბოლო გვერდს შორისაც ჩართულია ერთი ფურცელი.

მინაწერები:

1. „Сие св. Евангелие двинадцать святыхъ страстей Христовыхъ. Напечатанный 1803-го года, 15-го июня. Изъ книгъ Иеромонаха Калистрата Чичуа“. ²⁵ – წინა, აღუნუსხავი, მეორე გვერდზე, შავი მელნით.
2. „Въ Страстей Христовыхъ – въ втое. Еван. Сказано: разделима ризы его, метающе

25. კალისტრაგე ჩიჩუა (იგ. კალისტრაგე მღვდელ-მონაზონი) – XIX ს-ის ბოლოსა და XX ს-ის დასაწყისის საქართველოს საეკლესიო მოღვაწე, ვარძიის მონასტრის მღვდელი. კ. ჩიჩუას ხელმოწერით XIX საუკუნის 80-90-იანი წლების პრესაში არაერთი ისტორიული და ეთნოგრაფიული შინაარსის წერილი გამოქვეყნდა, რომელშიც ავტორი აღწერს სამხრეთ საქართველოს არქიტექტურულ ძეგლებს.

Ն Ը Յ Կ Յ Կ Կ Ն Ը Յ

ՎՈՒՆԵՑ ԲՅԻԾԻՆԵ ԴԼԹ ԵԼՆԻՆԵ, ՆԵՉՄՄԵՆ
 ԶՎՈՓՒՆԻՆԵ ԾԵ ՎԵՈՎՎՈՓՒՆԻՆԵ ԵՆՃԿԿԻՆԵ,
 ԿԵՑԻՆԵ ԾԵ ԿԻՆԵ ԾԵ ՆՈՎՒՆԻՆԵ ԲՅԻԾԻՆԵ:

*****
 Ծանկե ՎՃ ապստոլայինքնականուք Օսկիդորո ծերեպապիկնուք
 Տր Օպծորոդնուք ՆՈՒՆՈՒՅ Ծիդիանուք Ծիդիանուք Կա-
 դորանուք Նրծիդիդամոնուք :

Ծր Կդորո ծանիոծայինուք Ծիճաբունուք, ԿԵՑԻՆԵ Ծր-
 ՏրԵԻՆԻ Կնայունուքնուք :

*****
 Կապիտոլիդորուք ԿապիտոՅ Նրծորոճիդորոսուք Իծիդիդանուք Ծի-
 ղիսասարղուք, Տր Կունիսարուսարղուք :

Ծր ԿդրճճԵ Բրդին դևդ Նրծոծիսուք Տր Նրծորոճիդորոս ԿՈՎ-
 ԵԿԵԻՒԵԿԻ Նրծիդիպանուք Փրորոբիկնուք Փարորոսին . Սր-
 ուրղնուք Նրծիդիպանուք . Նրքրկուր Ծիդան
 Օծրորոդիսայնուքուք :

ԿՐԻՆ :
 Կապիտոլիդորոսուք Նրքրկնուք ՈՒՆԵ . ԻՎԿ:
 Կապիտոլիդորոսուք ԿՐԵՅԻՆ . Կ

ლოცვა დედაკაცსა ზედა მშობიარესა, მეორმოცესა დღესა შობისასა – ვ (6) გვ.
 ლოცვა დედაკაცსა ზედა, რაჟამს მუცელი წაუხდეს – ი (10) გვ.
 წმიდათა მოციქულთა კრებისაგან კანონი სამგზის ნათლის ცემისა – იბ (12) გვ.
 ლოცვა დადგრომასა ზედა კათაკმეველთასა – იგ (13) გვ.
 ლოცვა ნათლესა ემბაბთა ზედა – კ (20) გვ.
 ლოცვა აღკუცასა ყრმისასა – ლბ (32) გვ.
 წესი, რომელი იქმნების წინდობისა – ლგ (33) გვ.
 ლოცვა გვრგვინის კურთხევისა – ლზ (37) გვ.
 ლოცვა განჯსნასა გვრგვინისასა დღესა მერვესა... – მთ (49) გვ.
 ქორწინებისათჳს გრიგორი ღმრთის-მეგყუელი ბრძანებს... – ნ (50) გვ.
 დიდი ვასილი ჰბრძანებს მეოთხესა კანონსა ზედა... – ნ (50) გვ.
 მეორისა ქორწინებისათჳს – ნა (51) გვ.
 კურთხევა ზეთისა... – ნზ (58) გვ.
 კურთხევა მცირისა აიაზმისა – ედ (94) გვ.
 წესი დიდისა აიაზმისა წმიდასა ღმრთისა განცხადებასა – რზ (108) გვ.
 ლოცვა ანაფორის შთაცემისა და კუნკულისა დახურისა – რკგ (123) გვ.
 კითხვა მცირისა სქემისა, რომელ არს მანდილი – რკდ (124) გვ.
 წესი და განგება წმიდისა და ანგელოსებრივისა სქემისა ... – რლე (135) გვ.
 პარაკლისი ღმრთის-მშობელისა აღსარებასა ზედა ცოლჯასა – რია (161) გვ.
 ლოცვა სულთ-ბრძოლისა – როთ (179) გვ.
 წესი, რომელი აღესრულების ერისკაცსა ზედა შესუწნებულსა – რპე (185) გვ.
 შენდობის წიგნი მღუღელ-მთავართა მიერ ვისთვისაც ენებოს – სკ (220) გვ.
 ლოცვა შემდგომად სიკუდილისა შესანდობელი... – სკბ (222) გვ.
 ლოცვა და წესი მღუღელსა ზედა მიცუალებულსა – სკბ (222) გვ.
 წესი, რომელი აღესრულების მონაზონს ზედა აღსრულებულსა – სიგ (263) გვ.
 წესი, რომელი აღესრულების ჩხვლსა ზედა აღსრულებულსა – სპგ (283) გვ.
 ბრძანება წინა-ძღუანვისათჳს მიცუალებულისა წმიდასა შინა დღესა პასექისასა – სკვ (296) გვ.
 წესი და განგება პანაშვიდისა ... – გე (305) გვ.
 შემზადება საფუძულისა... გაძრისა – გიზ (318) გვ.
 წესი ჯუარის დასადგმელისა – გკ (320) გვ.
 წესი, რომელი აღესრულების შეძრუსათჳს წმიდისა გრაჰემისა – გკა (321) გვ.
 სხუა ლოცვა კალისგე კოსნტანტინოპოლელ პატრიარხისა მიერ ენკენიისათჳს გაძრისა – გკე (325) გვ.
 წესი გრაჰემის გარეცხისა წმიდასა და დიდსა ხუთშაბათსა – გკვ (326) გვ.
 ლოცვა გრაჰემის საბურავის აღჰკლისა – გკზ (327) გვ.
 გრაჰემის სახურავის გამოცულისათჳს... – გლ (330) გვ.

- უით (419) გვ.
- ლოცუა შეგინებულსა ხუარბალსა –უკ (420) გვ.
- ლოცუა სამწყსოსა ზელა – უკა (421) გვ.
- ლოცუა აღმოთხრასა ჭისასა – უკბ (422) გვ.
- ლოცუა, უკეთუ ვინმე თავით თუსით კრულ-იყოს – უკბ (422) გვ.
- უკეთუ ფიცით კრულ იყოს ვინმე... – უკლ (424) გვ.
- ლოცუა წარმდეგად მფუცუნლსა ზელა – უკლ (424) გვ.
- ლოცუა შეგინებულის მჭამელისა ზელა – უკე (425) გვ.
- ლოცუა ბოროტისა გულის თქმისა – უკე (425) გვ.
- ლოცუა შვილობილობისა – უკე (426) გვ.
- ლოცუა ნაგის გაკეთებისასა – უკწ (428) გვ.
- კურთხევა ბაიასი – უკთ (429) გვ.
- ლოცუა ბადისა – ულ (430) გვ.
- კანონი სავედრებელი წინაშე კაცთ-მოყუარის ღმრთისა უწყობრობისათჳს – ულ (430) გვ.
- სამოციქულო კათოლიკე იაკობისი – ულვ (436) გვ.
- სახარება მათესი – ულვ (436) გვ.
- წჳმისაგან შემშთუართათჳს – უნ (450) გვ.
- კანონი საშინელისა მისთვის ძრჳსა თქმული იოსების მიერ – უნვ (456) გვ.
- ლოცუა საშინელისა მის ძრჳსა – უილ (464) გვ.
- სხუა ლოცუა საშინელისა მის ძრჳსა – უილ (464) გვ.
- სხუა ლოცუა ძრჳსათჳსვე – უივ (466) გვ.
- სამოციქულო ებრაელთა – უით (469) გვ.
- სახარება მარკოსისა – უო (470) გვ.
- კანონი წმიდისა და ერთ -არსისა სამებისა მიმართ... – უო (470) გვ.
- სხუა ლოცუა წყლულებასა ზელა სასიკუდინესა – უოთ (479) გვ.
- სხუა ლოცუა სნებისათჳს ავაღმყოფისა – უპა (481) გვ.
- ლოცუა საშინელისა ქუხილისა და ელჳსა – უპთ (489) გვ.
- ლოცუა აგის ქარისა და ღელჳსათჳს ზღჳსა – უე (490) გვ.
- ლოცუა სავედრებელი ყოვლისა ლიგანიისათჳს – უეპ (492) გვ.
- კანონი და ლოცუა ყოვლად -წმიდისა ღმრთის მშობლისა – უეე (495) გვ.
- სამოციქულო ეფესელთა – ფბ (502) გვ.
- სახარება ლუკასი – ფბ (502) გვ.
- ლოცუა სანაგრელისა ფილაღელჳოს მიგროპოლიგისა მიერ თქმული – ფგ (503) გვ.
- სხუა ლოცუა მოსლჳსათჳს ზელა წარმართთასა – ფვ (506) გვ.
- ლოცუა პაგრიარხისა კალისგეს მიერ თქმული ვნებისათჳს ერისა – ფი (510) გვ.
- სხუა ლოცუა მისთჳსვე – ფიბ (512) გვ.
- ლოცუა ამისთჳსვე და სხუათათჳსცა სენთა – ფიდ (514) გვ.

სხვა ხელწერით:

2. „ეს წიენი ეიობეი ექსტაქი ძლადლის ძქძ, აძილაქ ჭაპოჲძა ძაჩყა თაჲისი, სახსოჲოად. ეიეო ნიყობაძე ანდოჲის ძქს“. იმავე გვერდზე სხვა უმნიშვნელო მინაწერია.

უმნიშვნელო მინაწერებია უკანა ფორმაციის პირველ გვერდზე, ნუსხურით.

ბეჭედი: „ქმწკგ სამოგალოების“ – ა (1), გ (3), თ (9), ლე (35), გნ (350) და უიბ (412) გვერდებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1938 წელს.

2. K 237 819/3 09 – კურთხევანი. – ქუთაისი. – 1803. – ფაბ (561) გვ. – წიგნს აკლია: რეთ-სბ (199-202), სგ-სმ (203-208), გვ-გვა (306-321) და ფაბ (562) გვერდები. ფურცლები დალაქავებულია.

ყდა: (21x14,2) სმ., მუყაობე გადაკრული მომწვანო, ჭრელი ქაღალდის. ყუა: ნაცრისფერი.

სარესტავრაცია: ყუა, თავფურცელი, იმ-ლბ (17-32), რნდ-რნე (154-155) და ფნზ-ფაბ (558-561) გვერდები. სი-სკ (210-220) გვერდები რესტავრირებულია თეთრი ქაღალდით. წიგნი ფურცლებად დაშლილი.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1963 წელს.

3. P 2/1803 – კურთხევანი. – ქუთაისი. – 1803. – ფაბ (562) გვ. – სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (21x16) სმ., ყავისფერი გყავის, ცენგრში ოქროსფრად დაფერილი, ამოგვიფრული ჯვრით. ყუა: იმავე გყავის, დაყოფილი 4 ნაწილად. ცენგრაღურ ნაწილში წარწერა მხედრულით: „კურთხევანი“.

ქაღალდი ორი ფერის: ა – უოგ (473) გვერდამდე და ბოლო ფაბ (462) გვ. ცისფერია, უოდ–უპთ (474–489) გვერდები – თეთრი.

აკინძვის ხარვეზი: გვერდების თანმიმდევრობა დარღვეულია: 89-90 გვერდებს წინ უსწრებს 91-92 გვერდები, ხოლო 93-94 გვერდებს – 95-96 გვერდები. ზოგიერთი გვერდი რესტავრირებულია თეთრი და ცისფერი ქაღალდით.

სარესტავრაცია: ნზ–ოდ (57–64) და უპბ–უპგ (482–483) გვერდები. წიგნის ფურცლები დალაქავებულია სანთლის ნაღვენთებით.

მინაწერები:

ხუთი მინაწერია მხედრულით წინა ფორმაციის II გვერდზე,

1. „1923 წ. დეკ. 20 პიცხჲსა... [დასაფლაჲდა]: ეპიეოლ ქიც. სახ... ძქ...“
2. „ეიობეი (აძილა) ელახჲას ძქ“.
3. „დასაფლაჲდენ: თუღო ზაქ. ცხჲაჲჲ... ძუღლო იჲანე ელახჲანას ძქ სსიჲცლაძქ“.
4. „1924 წ. 21 [იანჲ.] ... ასული ალჲესან. ზაქ. ძქ ცხჲაჲჲ...“
5. „1924 წ. იანჲ. 22 დასაფლაჲდა... ფიჲანას...“
6. „1894 წელსა, ოქტობჲში 20-ს ძაჩყა ეს წიენი ძაძაძან ჩქძძან ძიჲაღაღძიის

წესი მოხსენებისა – უნწ-უოდ (458-474) გვ.

კანონი ლოცვსა – უოდ-უომ (474-477) გვ.

ბოლოსიგყვაობა: „სგამბის უხუცესობითა თავადის სახლთუხუცის ზურაბ წერეთლისათა. კელითა მესგამბე რაზმაძე რომანომ ზუბაშვილისათა. სგამბისა ამის მუშაკნი ლოცვით შენდობას გვედრებით ყოველთა მიერ აღმომკითხველთა, შეცთომა თუ რამე იხილოთ ნუ გუწყევთ, არამედ ლოცვთ მოგუხსენებლით, რამეთუ უცთომელობა მხოლოდ ღმრთისადმი მიიწერების, ძმანო. განმგებელი, მმართველი და ზედამხედველი სგამბისა ამის მდაბალი არხიმანდრიგი ბაქარიბა, მშრომელი მუშაკობითა, ვითხოვ, რათა მომისხენებლეთ წმიდათა ლოცვათა შინა თქუწნთა“.

ბაგრაგიონთა გერბი: I ორლომიანი ვარიანტი – აღუნუსხავ პირველ გვერდზე. (იხ.: შენიშვნა N 15, დანართი III, N 3).

გაფორმება: გამოცემის ყოველი ახალი თავის მთავრული ასო გამოსახულია სხვადასხვა სიუჟეტური კომპოზიციის ფონზე, რომლის შინაარსი ზოგჯერ შეესაბამება გექსგის დასაწყის სტრიქონებში გამოთქმულ ამრს, მაგალითად: მე-15 კანონის მთავრული „ა“ ასოს ფონზე გამოსახულია გვირგვინოსანი მეფე სასწორით ხელში – სახელმწიფოს კანონიერი მართლმსაჯულების სიმბოლო (291 გვ.), შესაბამისი თავის შინაარსი კი იწყება სახარებისეული სიგყვებით: „აღიარებლით უფალსა, რომელი გკბილ არს, რამეთუ უკვე არს წყალობა მისი...“, ასევე ასო „გ“-ს ფონზე გამოსახულია მწოლიარე ავაღმყოფი, წინადადების შინაარსი კი ასეთია: „ჭირსა ჩემსა უფლისა მიმართ დაღაღეყაჲ“ (340 გვ.). საინტერესო შინაარსის მინიატიურული გრაფიურები გვხვდება: რლ (130), რო (170), სბ (202), სჲ (260), სოვ (276), ტკა (321), ტმ (340), ტოა (371) გვერდებზე.²⁷

გ [3] აღუნუსხავ, უიწ (418) გვერდებზე, ზემოთ, ორნამენტული ვინიეტის ცენტრში – მაცხოვარი; მარცხნიდან მარჯვნივ იკითხება ბერძნული წარწერა – „იესო ქრისტე“ (იხ. თავფურცელი); დ (4) გვერდზე თავფურცლის ბოლოსამკია, მწ (48) გვერდზე – ღვით წინასწარმეგყველის გრაფიურა გარშემოწერილობით: „იმერთ-მპყრობელად ცხებულ მყო სოლომონ ღვითიანი, / ვისნი ივასხნა მან კორცნი, ქალწულებისა მზიანი, / მეფობას მას ეფუცვოდა ურყევად ვისი აქ ხაგი მღებარებს ღვითიანი, / მისი ვარ გუარ მოღგამობით გომთაგან ბაგრაგიონი“.²⁸

წიგნში გამოყენებულია იმერეთის სგამბის გამოცემებისთვის დამახასიათებელი ორნამენტული თავსამკები და გექსგის გამყოფები.

1. K 13 707/2 09 – ღვითნი. – ქუთაისი. – 1807. – [6], უომ (477), [2] გვ. – სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (16,5x10) სმ., ყავისფერი გყავის, მოჩარჩოებული, მოგვიფრული გაღამკვეთი დიაგონალური ხაზებით, ცენტრსა და კუთხეებში ფოთლოვანი ორნამენტებით. ყუა: იმავე

27. იხ. დანართი III, N 8-14

28. იხ. დანართი III, N 15

ყავისფერი გყავის, დაყოფილი სამ ნაწილად, თითოეულ ნაწილში – ორნამენტები.

რესტავრირებულია თეთრი ქალაღლით.

სარესტავრაციოა: გგ (303), გოე (375) გვერდები.

ჩანართი: წინა ფორზაცსა და ძირითად გვერდებს შორის – სამი თეთრი ალუნუსხავი ფურცელი

ხელნაწერი: შავი მეღნიტ, მხედრულით აღღგენილია აა (61), რ (100), რივ (116), სზ (207), სზ (208), სნე (255) გვერდების გექსტი.

მინაწერები:

1. „Княжни Кония Сологоевой, бабушки К. А. Амилахвари“ – წინჩართული ფურცლების მეორე გვერდზე, ზემოთ, შავი მეღნიტით.
2. „ნელსა 1875 აეგისცოს 16 დღესა შაბათსა სლამოს იგა ს[ა]თხედ ეაიდაიცვალა აძიო სოფლით ყახეთის თაგდის ითაი ქოტყოფის ძესულუ, ოძან ძდიგნის სეხესულიძის ასული შაპტაიო, სლისა 88. ღძეოთო, ეანუსეენე ძაიოთალთა ძენს ეანსსეენეჭელძი. დასაფლაგდა ქალაქს თბილისს, საქტის ეკლესიაში, ღეთის ძქოტლის ხაცის წინ“ – წინა ჩართული ფურცლების მესამე გვერდზე, შავი მეღნიტით, მხედრულით.

უმნიშვნელო მინაწერებია: ბ (2), გ (3), უოზ-უოთ (478-479) და ბოლო ალუნუსხავ გვერდებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

2. FS 4 608 – დავითნი. – ქუთაისი. – 1807. – უომ (477), [1] გვ. – წიგნს აკლია: ალუნუსხავი ა-ბ (1-2), უაე-უაგ (465-466) და ბოლო ალუნუსხავი უოთ (479) გვ.

ყდა: (15,3x10,3) სმ., მოყავისფრო მუყაოსი. ყუა არა აქვს.

სარესტავრაციოა: ასაკინძია, ყდის ორივე ფრთა, რომელიც მოცილებულია კორპუსს, ალუნუსხავი [1-4] და ქე (95) გვერდები; აღსაღგენია ყუა.

მინაწერი:

1. „იიანე ქილცაყი“ – უომ [478] ალუნუსხავ გვერდზე, შავი მეღნიტით.
2. ვრცელი, მხედრული ხელნაწერია დაზიანებულ და ამოვარდნილ პირველ ფურცელზე (გერბის მეორე მხარეს).

გაურკვეველი მინაწერებია: თაფურცელზე, გ (3), ნე (55), აგ-ად (63-64), რგ (103), რკე (125), რკზ (128), რაგ (163), რათ (169), რპე (186) გვერდებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

3. K 13 425/2 09 – დავითნი. – ქუთაისი. – 1807. – უად (464) გვ. – წიგნს აკლია: ა-ბ (1-12), იე-ივ (15-16), მზ-მზ (47-48), პე-პბ (85-92), უთ-როზ (99-118), რკგ-რმდ (123-144), რნთ-რბ (159-160), რაგ-რავ (163-166), როა-როდ (171-174), სა-სზ (201-208), სიზ-სკე (217-226), სოგ-სად (273-284), გით-გკ (319-320) და უაე-უომ (465-477) გვერდები.

ყდა: (16,5x10) სმ., ხეზე გაღებულ ყავისფერი გყავის, გაცვეთილი და დაზიანებული ორსავე ფრთაზე. წინა ნაწილზე შემორჩენილია მეგალის ორი სამაგრი.

სარესტავრაციო: დაშლილია მთლიანად, ყუა არა აქვს. მოგიერთი გვერდი რესტავრირებულია თეთრი ქაღალდით.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

4. K 57 034/2 09 – დავითნი. – ქუთაისი. – 1807. – ე (5)-უომ (477), [2] გვ. – წიგნს აკლია: რწმ (158)-რღგ (163) და სპთ (289)-გლ (304) გვერდები.

ყდა: (14x8,5) სმ., ყავისფერი გყავის, მოზარჩობეული, მოგვიფრული გადამკვეთი დიაგონალური ხაზებით, ცენტრსა და კუთხეებში ფოთლოვანი ორნამენტებით. ყუა: ყავისფერი გყავის.

სპთ (289)-გლ (304) გვერდებს შორის ნაკლები ტექსტი აღდგენილია ქუთაისში 1800 წელს დაბეჭდილი დავითნის ფურცლებით (253-288 გვერდები).

რესტავრირებულია თეთრი ქაღალდით.

მინაწერები :

1. „ძღვლის ოქრობის ძვილქი დაიჭალა ეიოგი და ულისაჭლი მაჰჩქიბის ...ივნისის 12^{-ს} პიცხეს, ჩყე (1863)^{-ს} ღლსა“. შავი მელნით, მხედრულით. იქვე, იმავე ხელწერით:
2. „ინყო ვაძნის ყიბჯა ჩყე (1868)^{-ს} წელსა ივნისის 10^{-ს} ღლსა ყოსცანცინქ. ღქოთო, მიც ულისყყო ვაქოს და ვადლოს“. იმავე გვერდზე, ქვემოთ:
3. „ჩინც ეს დავითნი მოიპალოს, ვაყწყოს წპინდა ეიოგი“.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 2009 წელს.

5. FS 3 754/09 – დავითნი.– ქუთაისი. – 1807. – [6] , უომ (477) , [2] გვ. – სრული, კარგად დაცული ეგზემპლარი.

ყდა: (16x10,2) სმ, საღა, ყავისფერი გყავის. ყდის ორივე ფრთაზე – ორნამენტებიანი ჩარჩო კუთხეებში ამოგვიფრული ყვავილებით. ყუა: იმავე ფერის გყავის, დაცოფილი 6 ნაწილად, თითოეულ დანაყოფში დახვეწილი მცენარეული ორნამენტებით. ცენტრში – მზის მსგავსი გვიფრი. ფურცელთა შემონაჭერი მოოქრულია.

სარესტავრაციო: გიე-გიე (315-316) გვერდების ქვედა ნაწილი.

მინაწერი:

1. „წელსა 1812^{-ს} ივლისის 13^{-ს} ეს დავითნი მოძილოცა ყვალმა აბსიძანდრისცა ყაჯალკოსანმა ვალკოიანე თაჯალმა აჭაძიძემ, ჩქის წახლის ღლს. ვაჭპიელ წინაძღვაპოვი – [მინაწლიძე], პოქლსაც ყძაჭლოლად ვადლოს“ – ყდაზე დაკრულ ფორმაცზე, შავი მელნით.

ბეჭედი: „ქმწკგ სამოგალოების“ – ფორმაცის წინა გვერდზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

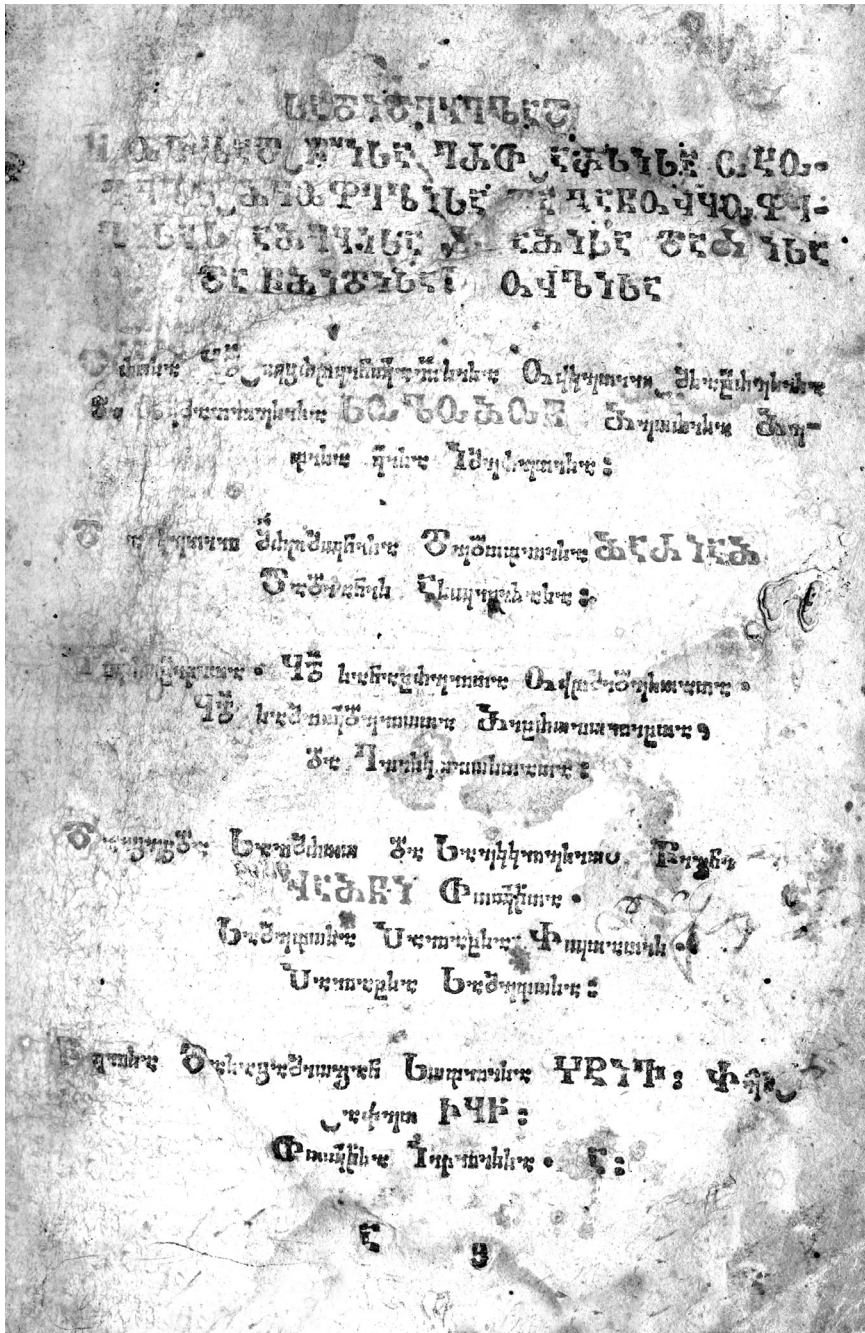
6. P 1/1807 – დავითნი. – ქუთაისი. – 1807. – გ (3)-უომ (477), [2]გგ. – წიგნს აკლია: ე (5)-ე (6), მმ (47)-ნგ (53), რმგ (143)-რმდ (144) გვერდები.

ყდა: (15x10) სმ., ნაცრისფერი კოლენკორის. ყუა – იმავე მასალის.

ჩანართი: მე (46)-მმ (47) გვერდებს შორის ჩართულია 2 ხელნაწერი ფურცელი.

ფურცლები რესტავრირებულია თეთრი ქაღალდით.

ქაბნი. ქუთაისი, 1808 – თავფურცელი

ქამნი. – ქუთაისი. – 1808.

ფუძე (584) გვ. = ა⁴გ⁴; დ⁸-ლწ⁸ფ.

შრიფტი: ნუსხა-ხუცური, 10 სტრ. = 50 მმ., გვერდზე – 27 სტრიქონი; გექსგის ანაწყობი (14,5x9,2) სმ.

პაგინაცია: ასოებრივი ნუსხურით, გვერდობრივი, მარჯვენა ზედა კუთხეში. გამოცემაში პირველი 5 გვერდი არ არის დანომრილი, გვერდთა აღრიცხვა იწყება

ვ (6) გვერდიდან. მექანიკური შეცლომები მეორდება ყველა ეგზემპლარში, მაგალითად: ლ (8)-ის მაგივრად დაბეჭდილია დ (4), კბ (22) და კგ (23) გვერდებზე – ბკ და გკ, ფბ (502) გვერდის ნაცვლად არის მხოლოდ ბ.

სიგნატურა: ასომთავრული და ნუსხური, რვეულებრივი, ქვემოთ, ცენტრში. აკინძულია 4-4 და 8-8 ფურცლიან რვეულებად. პირველ შემთხვევაში ორი ფურცელი დანომრილია, ორი კი – დაუნომრავი: ა^ა, ა^ა --. მეორე შემთხვევაში პირველი 4 ფურცელი დანომრილია, მეწყვილე 4 – დაუნომრავი: ლ^ა, ლ^ა, ლ^ა, ლ^ა -----.

ბეჭდვა: პოლიქრონული, შავი და წითელი საღებავებით.

ქალაქი: გამოცემაში ვხვდებით ქალაქის გამოყენების ორ ვარიანტს: I – მთელ გამოცემაში გამოყენებულია თეთრი ქალაქი, II – ფომ-ფუძე (576-584) გვერდები – ცისფერ ქალაქზე.

თავფურცელი: „სადიდებლად ყოვლად-წმიდისა, ერთს-არსისა, ცხოველს-მყოფელისა და განუყოფელისა სამებისა, მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა. დროსა ყოვლად-უბრწყინუაღესისა, უკეთილ-მსახურესისა და უმაღლესისა სოლომონ მეორისა, მეფისა ყოვლისა იმერეთისა და კეთილ-მორწმუნისა დედოფლისა მარიამ დანიანის ასულისა. კურთხევითა ყოვლად სანაგრელთა უწმინდესთათა, ყოვლად სამღუდელთა მიგროპოლიტთა და ეპისკოპოსთათა. დაიბეჭდა საღმთო და საეკლესიო წიგნი ქამნი თთუშთა სამეფოსა პალატისა ქუთათის, პალატის სამეფოსა, წელსა დასაბამითგან სოფლისა კავი (7316), ქრისტეს აქეთ ჩყმ (1808), თთუშსა იელისსა ა (1)“.

- გექსტი:**
- ქამნი ძალითა დმრთისათა – ე (5) გვ.
- იწყების ქამნი შუალამისა – ზ (7) გვ.
- დაწყება შაბათისა შუალამისა – კთ (29) გვ.
- შუალამის ქამნი კურიაკისა – ლწ (38) გვ.
- დასაწყისი ცისკრისა უკეთუ იყოს დიდ-მარხუა – მბ (42) გვ.
- გალობა პირუწლი თქმული... მოსესი – ნწ (58) გვ.
- გალობა მეორე მოსესი – ძ (60) გვ.
- გალობა მესამე ანნასი – ძდ (64) გვ.

- გალობა მეოთხე – ძე (65) გვ.
 გალობა მეხუთე – ძმ (67) გვ.
 გალობა მეექვსე – ძწ (68) გვ.
 გალობა მეშვიდე – ძთ (69) გვ.
 გალობა მერვე – თბ (72) გვ.
 გალობა ღმრთის-მშობელისა – თგ (73) გვ.
 გალობა მეცხრე – თდ (74) გვ.
 ეს არსების ხატი ბერძენთ არა აქუსთ, ქართლში თქმულია და ამისთვის არ ღავაგლევით –
 თე (75) გვ.
 ჟამნი პირუჭლი მზისა – ჟა (91) გვ.
 შედეგი პირუჭლისა ჟამნისა – ჟბ (97) გვ.
 ჟამნი მესამე – რ (100) გვ.
 შედეგი მესამისა ჟამნისა – რე (105) გვ.
 ჟამნი მეექვსე – რთ (109) გვ.
 შედეგი მეექვსისა ჟამნისა – რიდ (114) გვ.
 განგება სადილისა ჟამნისა – რიზ (117) გვ.
 ყოვლად წმიდისა ნაწილისა – რლბ (132) გვ.
 ჟამნი ცხრა ჟამნისა – რლდ (134) გვ.
 შედეგი ცხრა ჟამნისა – რლთ (139) გვ.
 დაწყება მწუხრისა – რმბ (142) გვ.
 დაწყება დიდის სერობისა – რნე (155) გვ.
 დაწყება მცირისა სერობისა – რპე (186) გვ.
 თთუქთა მეგყუქულებანი წმილათათუს... თთუქსა სეკდემბერსა – რქწ (198) გვ.
 თთუქსა ოკდომბერსა – სკთ (229) გვ.
 თთუქსა ნოემბერსა – სნთ (259) გვ.
 თთუქსა დეკემბერსა – სპზ (287) გვ.
 თთუქსა იანუარსა – გიგ (313) გვ.
 თთუქსა ფებერუარსა – გმა (341) გვ.
 თთუქსა მარტსა – გნთ (359) გვ.
 თთუქსა აპრილსა – გოე (375) გვ.
 თთუქსა მაისსა – გჟა (391) გვ.
 თთუქსა იუნისსა – უიბ (412) გვ.
 თთუქსა იულისსა – ულდ (434) გვ.
 თთუქსა აგუსტოსა – უნწ (458) გვ.
 გროპარნი და კონდაკნი მარხუათა – უპდ (484) გვ.
 გროპარნი და კონდაკნი აღდგომისანი – ფწ (508) გვ.
 საგალობელი ესე ცისკრად შემდგომად ნეგარ-არიანისა – ფიგ (513) გვ.

მინაწერები:

1. „Г. Сулханова“ – წინა ფორმაცმე.
2. „ზენასა ჰესნიერებისა ძასურნებან დაყვიერ ქვეყანა და ჯოიცი ... ამა მეესითა აძაოსა სოფლისათა ანელოსთა ცხოვრება მიილქა. ეპოლიცყალა სახლი ნეტაბი, ჩეწნთანა ... ქვისცესა ღმერთის ჩვენ ყოველთათჳს“ – უთ (409) გვერდზე, მხედრულით.
3. „...ჯანის ღვთის ქმნისა“ – სნ (250) და ულს (438) გვერდებზე, შავი მელნით, გაკრული ხელით.
უძნძენელო ქართულ – რუსული, გაურკვეველი მინაწერებია წინა ფორმაცის მეორე გვერდზე, შავი მელნით.
ბეჭედი: „ქმწკვ საზოგადოების“ – ა (1), გ (3), ე (5), მ (7), თ (9), იმ (17), რნგ (153), ტკთ (329) და ტაა (361) გვერდებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

- 2. K 19 407/3 09 – ჟამნი. – ქუთაისი. – 1808.** – ფულ (584) გვ. – წიგნს აკლია: რკვ-რკდ (193-194), ფე-ფმ (505-508), ფიმ-ფინ (517-552) გვერდები.

ყდა: (19x13) სმ., ლურჯი კოლენკორის. ყუა: იმავე მასალის.

სარესტავრაცია: გ-ღ (3-4), ია-იდ (11-14), მგ-მღ (43-44), ნმ-ნმ (57-58), აე-ოდ (65-74), რია-რიდ (111-114), რმზ-რზ (147-150), რჟა-რჟბ (191-192) გვერდები. კე-კე (25-26) გვერდებზე ტექსტი ერთ ადგილას დამწვარია და ალღევილია ხელით.

მინაწერი:

1. „ეს წიენი ჟოყის ყლაჭნოსი ეაე...“ – მ (8) გვერდზე, ქვედა არშიაზე, შავი მელნით, ხელრთვიით, ბოლომდე გაურკვეველი მინაწერი მხედრულით.
2. „აჰანი ჟოყის ყლაჭნოსი აის“ – ნთ (59) გვერდზე, ქვემოთ, იმავე ხელწერით.
3. „ეიოიეი ჩაიჟიანი“ – ბოლო, ფულ (584) გვერდზე, მინდორზე, შავი მელნით. იმავე გვერდის ბედა არშიაზე:
4. „ეს აჰანი ისწყლა ე... ჩაიჟიანი“.
გაურკვეველი მინაწერებია: ნმ (58), აგ (63), აე (65), ამ (68), რობ (172), ტლე (336), ფლ (504) გვერდებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

- 3. K 51 143/2 09 – ჟამნი. – ქუთაისი. – 1808.** – ფულ (584) გვ. – წიგნს აკლია: ფაე-ფოვ (565-576) გვ.

ყდა: (19,5x12) სმ., ხეზე გადაკრული ყავისფერი ტყავის, გაცვეთილი ორნამენტებით. უკანა მხარეს შემორჩენილია ტყავის ორი შესაკრავი. ფორმაცად – ცისფერი ქალაღდი. ყუა: იმავე ფერის ტყავის, დაყოფილი ოთხ ნაწილადად. ყუის თავსაკრად გამოყენებულია შავ-წითელი ბონარი. ყდის წინა ფრთაზე ფორმაცად დაკრულია ამავე გამოცემის ა-ბ

ჟამნი. 1808

ყვაგილწულიანი ორნამენტული ჩარჩოთი და მის შიგნით დიაგონალურად გადამკვეთი ხაზებით. წინა ფრთის ქვედა კუთხეში გყავი დამბიანებულია. ყუა: გყავის, დაყოფილი ოთხ ნაწილად, თითოეულ ნაწილში ყვაგილით. ახლავს ცისფერი ატლასის სანიშნი.

რესტავრირებულია მე-11 გვერდამდე. ფურცლის კიდეები დალაქავებული.

უმნიშვნელო მინაწერია უო (470) გვერდის მარცხენა არშიაზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1985 წელს.

5. P 1/1808 – ჟამნი – ქუთაისი. – 1808. – 579 გვ. – წიგნს აკლია: ა–ბ (1–2) და ბოლო 5 გვერდი 584 გვერდამდე.

ყდა: (20x13,5) სმ., ჭრელი მუყაოსი. ყუა: ყავისფერი გყავის, დაყოფილი 5 ნაწილად. ცენტრალურ ნაწილში წარწერა მხედრულით: „ჟამნი“.

სარესტავრაციოა ყუა და ყდა, რომელიც მთლიანად მოცილებულია კორპუსს; ამოვარდნილი და ასაკინდია: ფნბ–ფნგ (552–553) გვერდები; გახეულია ფორმაცის ბოლო გვერდი. ფურცლები დალაქავებულია.

მინაწერები: უმნიშვნელო მინაწერებია მხედრულით: 3, 5, 103, 462 გვერდების ქვედა არშიებზე.

ყოფილ წიგნის პალატაში რეგისტრირებული იყო 1945 წელს.

6. P 1/1808 (2) – ჟამნი. – ქუთაისი. – 1808 . – ფა (560) გვ. – წიგნს აკლია ბოლო 24 გვერდი 584 გვერდამდე.

ყდა: (21x14) სმ., ხეზე გადაკრული ყავისფერი გყავის, ყდის ორსავე ფრთაზე მოგვიფრული ორნამენტული ჩარჩოთი; ცენტრში – არაბესკა. ყუა: იმავე გყავის, დამბიანებული ბედა ნაწილში.

სარესტავრაციოა მთელი წიგნი. ასაკინდია: ბ–ვ (2–6), ფნა–ფნბ (551–552), ფნე–ფნწ (555–558), ფოზ–ფოწ (577–578) გვერდები. აღსადგენია: იზ–იწ (17–18), ლე–ლე (35–36), გკთ–გმთ (329–344), უკზ–ულგ (427–433), უეგ–უეღ (463–464) გვერდები. ფურცლები დალაქავებულია.

უმნიშვნელო მინაწერებია მხედრულით: რყგ (193) და უკზ (427) გვერდებზე.

ყოფილი წიგნის პალატის სარეზერვო ფონდიდან.

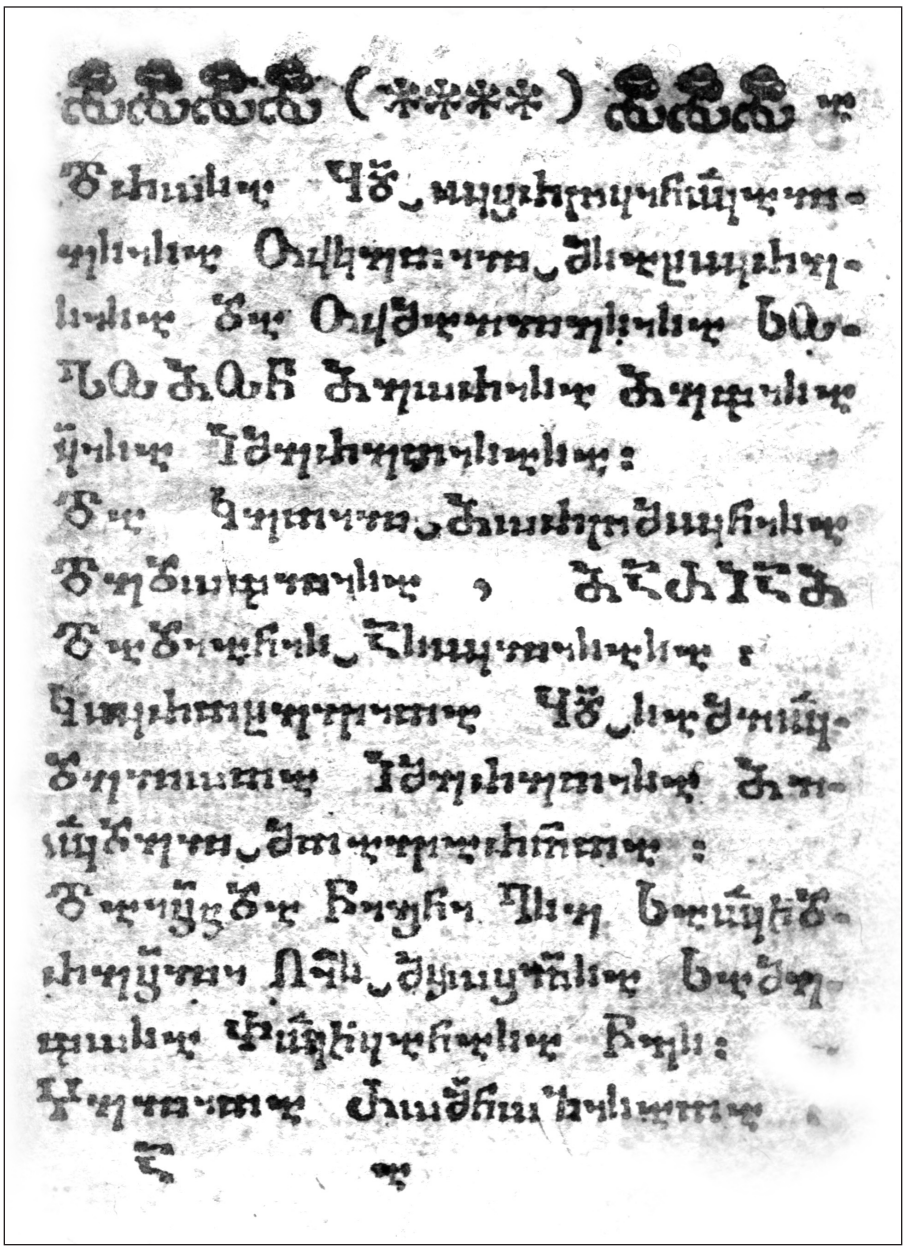
7. P 1/1808 (3)³²– ჟამნი. – ქუთაისი. – 1808. – ფნ (550) გვ.; წიგნს აკლია: გ–ღ (3–4), ლზ–წზ (37–57), ოე–რგ (75–103), რპგ–რპღ (183–184), ს–სღ (200–204), სზ–სი (207–210), სიე–სკ (215–220), სკთ–სლღ (229–234), ფლზ–ფლწ (537–538), ფმა–ფმწ (541–548) და ბოლო 33 გვერდი.

ყდა: (19x12) სმ., ყავისფერი გყავის. გარშემო–ორნამენტული ჩარჩო დიაგონალურად

32. საქართველოს სახ. წიგნის პალატაში რეგისტრირებული იყო, როგორც 1791 წლის გამოცემა.

საველრებელი ღვთის მშობლისა. წესი, 1809 – თავფურცელი

ათნი მცნებანი ღმრთისანი – რღვ-რლთ (136-139) გვ.

შვიდნი საიღუმლონი – რმ-რმა (140-141) გვ.

ბოლოსიგყვაობა: „ყოვლად-სამღუდელო ნიკოლოს წმიდელ არხი-ეპისკოპოსი სოფრონ³⁴ შემწე ექმნა სგამბასა ამას საჭიროთა ნივთთა ზედა. ბრძანებითა მათის უმაღლესობისათა მოწოდებულ იქმნა რუსეთით მომსამსახურედ და გაკეთდა სგამბა ესე კელითა მესგამბე რომანომ ზუბაშვილისათა. სგამბისა ამის ბეჭდისა მმართუწლი მესგამბე რომანომის ძე ღვეით ზუბაშვილი.³⁵ მუშაკნი შენდობას ვითხოვთ შეცთომა თუ რამე იხილოთ, ნუ გეწყევთ, არამედ შეგვინდევით. დასაბამითგან სოფლისა, წელსა კვიმ (7317), ხოლო განხორციელებითგან სიგყვისა ღმრთისა ჩყთ (1809), თთუწსა ივლისსა, კბ (22)“.

გაფორმება: საღაა. თავფურცელსა და ბოლო გვერდზე გამოყენებულია ვინიეგები და გექსგის გამყოფები.

1. FS 1 293/09 – სავედრებელი ღვთის მშობლისა. – წესი. – 1809. – ლა (31), რმბ (142) გვ. – კარგად დაცული, სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (7,5 x 5) სმ., ყავისფერი გყავის. ფოთოლწნულიანი ჩარჩოს შიდა კუთხეებში – მშის ფორმის ორნამენტები. ცენტრში ამოგვიფრულია ჯვარი. ჯვრის ზემოთ, მხედრულით, მფლობელის ინიციალები: „ღ. ა.“ ყდის უკანა ფრთაზე, ცენტრში – ღვთისმშობელი ყრმა იესოთი.³⁶ ყუა: გყავის, სამივე ნაწილში ამოგვიფრული ერთი სახის ორნამენტებით. ფურცელთა შემონაჭყერი დაფერიღია ყვითღად. ფორმაცად გამოყენებულია შავღაქებიანი ლურჯი ქღაღღი.

სარესგავრაციოა ყუა, რომელიც მოციღებულია კორპუსს.

ჩანართი: რმბ (142) გვ-ის შემღეგ ერთი აღუნუსხავი, სუფთა ფურცელი.

ბეჭელი: „ქმწკგ. საბოგაღობის“ - წინა ფორმაცზე.

ყროფნულ ბიბლიოთეკაში რეგისგრირებულია 1937 წელს.

2. FS 967/09 – სავედრებელი ღვთის მშობლისა. – წესი. – 1809. – ლა (31), რმ (140) გვ. წიგნს აკღია ბოლო 2 გვერღი.

ყდა: (7,5 x 5) სმ., ყავისფერი გყავის. ზეღა ფრთიღან ღარჩენიღია მხოლოღ გყავის აკრი. ორნამენტული ჩარჩოს ოთხივე კუთხეში – ყვაიღის ფორმის პაგარა სამკი. ჩარჩოს ცენტრში – არაბესკა. ყუა: ღყოფიღი ორ ნაწიღად. თითოეულ ნაწილში ამოგვიფრულია ყვაიღი.

სარესგავრაციოა ყღა ღა ყუა, რომელიც მოციღებულია კორპუსს. ფურცელთა უმეგესობა აღღგენიღია თეთრი ქღაღღით.

34. სოფრონ ნიკორწმინღელი – იმერეთის ეპარქიის არქიეპისკოპოსი სოფრონოსი (წულუკიძე). მას ზაქარია არქიმანღრიგთან ერთად ღიღი წვღიღი მიუღღღის დასავღეთ საქართვეღოს სგამბებში დაბეჭღიღი წიგნების გამოსაცემად მომზაღებასა ღა გავრცეღებაში.

35. ღვეით ზუბაშვიღი (რამზაძე) – ცნობიღი მესგამბის, რომანომ ზუბაშვიღის ვაყი, რომელიც მამის სიკვეღიღის შემღეგ სათაეში ჩაუღღა წესსა ღა საწხერეში წიგნების ბეჭღვის საქმეს.

36. იხ. ღანართი III, N 19, 20

ԵՆՏԻՑԿԿԿԵՑ ԿՕՒՆԵՑ ԲՅԿ-
ՑԻՆԵ ԿՃՓ ԷՃԵԻՆԵ , ԵԿՕՒԿ-
ՆԵՆ ԵԿՕՓԿԵԻՆԵ ՑԵ ԳԵԲՕԿՕ-
ՓԿԵԻՆԵ ԵՐՃԿԿԻՆԵ ԾԵՃԻՆԵ ՑԵ
ԺԻՆԵ ՑԵ ԵՕՎՆԻՆԵ ԲՅԿԻՑԻՆԵ :

Տիտուս ԿՃ արքայազնաբարոյիտու Օսկիտու
Սարգսիկիտու ՑԵ Օձուրուտիտու ԵՕՒՆՕ-
ՃՕԲ Ծղաճիտու Ծղարիտու քիտու Իծղիտուիտու :

ՑԵ Կղիտու Սաճիճիտու Ցղճարուտու , ԾԵՑ-
ԿԻՃ ԾԵՑղեճիտու Կնարուտու :

Կարճարքայուտու ԿՃ Կճճարքայուտու Իծղիտու
Ծղաճիտու ՑԵ Կճճարուտու :

ՑԵ Կղեճու Երոճիտու Բոյճիտու Կնարուտու
ԵՕձուրուտու Կարճարուտու , Սարու-
քիտու ԵՕճարուտու :

Բոյճիտու ՑԵ Կղեճուտու ԵՕճարուտու ԿՐԿԻ :
Կնարուտու ԿԿԻ : Կարճիտու Օսկիտուիտու
Կղեճիտու Կ :

Ը Ե

լուցանի. լիտուանի, 1810 – տաճարային

სხუა ლოცუა შუალამისა – ნა (51) გვ.

სხუა ლოცუა შუალამისა წმიდისა იოანე ღამასკელისა – ნბ-ნე (52-55) გვ.

სხუა ლოცუა შუალამისა – ნე-ნწ (55-58) გვ.

სხუა ლოცუა შუალამისა, თქმული წმიდისა ღიღისა ვასილისა – ნწ-გ (58-63) გვ.

სხუა ლოცუა შუალამისა, თქმული მისივე წმიდისა და ნეგარისა მამისა ჩუენისა ვასილი კესარიელ არხიეპისკოპოსისა – გ-ოგ (63-73) გვ.

სხუა ლოცუა – ოგ-ოდ (73-74) გვ.

სხუა ლოცუა – ოდ-ოე (74-75) გვ.

გალობა უფლისა ჩუენისა მიმართ იესო ქრისტესა – ოე-პე (75-85) გვ.

გალობა წმიდისა ანგელოსისა მიმართ მცუზლისა სულთა და კორცთა ჩუენთასა – პე-ჟგ (86-93) გვ.

გალობანი ანგელოსისა – ჟგ-ჟდ (93-94) გვ.

საგალობელი დაუჯდომელისა უფროსად კურთხეულისა ღიღებულისა დედოფლისა ჩუენისა ღმრთის-მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა – ჟდ-რგ (94-103) გვ.

იბაკონი და იკონი წმიდისა ღმრთის- მშობელისანი – რდ-რკა (104-121) გვ.

ლოცუა ყოვლად წმიდისა ღმრთის-მშობელისა მიმართ, თქმული ღირსისა ფილოთეოს კოსტანტინუპოლელ არხი-ეპისკოპოსისა – რკბ-რკგ (123-127) გვ.

სხუა ლოცუა ღმრთის – მშობელისა მიმართ – რკგ (127) გვ.

სხუა ლოცუა სავედრებელი – რკწ (128) გვ.

ლოცუა ღმრთილღე სათქმელი წმიდისა ღმრთის-მშობელისა მიმართ, უკეთუ გსურის ხილუად მისი ჟამსა სულისა შენისა განყოფისასა – რკთ-რლგ (129-133) გვ.

ლოცუა განთიად და მიმწუხრი სათქმელი, წმიდისა იოანე ღამასკელისა – რლგ-რლე (133-135) გვ.

გალობა სავედრებელი ყოვლად წმიდისა ღმრთის-მშობელისა – რლვ-რნწ (136-157) გვ.

ლოცუა, თქმული წმიდისა მაკარისი – რნწ-რდა (158-161) გვ.

ლოცუა წმიდისა მამისა ჩუენისა ათანასე ოქროპირისა – რდა-რდგ (161-167) გვ.

ლოცუა წმიდისა იოანე ოქროპირისა აღსარებისათჳს ცოლუათასა და სინანულისა – რდგ-რდწ (167-168) გვ.

ლოცუა წმიდისა ამონისი – რდთ (169) გვ.

ლოცუა წმიდისა ეფრემისი – რდთ-რო (169-170) გვ.

ლოცუა წმიდისა ისაკ განშორებულისა – რო-რობ (170-172) გვ.

ლოცუა წმიდისა გიმოთესი – რობ (172) გვ.

ლოცუა წმიდისა მამისა ჩუენისა ღიღისა ვასილი არხიეპისკოპოსისა... – როდ-რპწ (174-188) გვ.

ლოცუა სინანულისა, თქმული მისივე წმიდისა მამისა ჩუენისა ღიღისა ვასილისი – რპწ-რჟგ (188-193) გვ.

ლოცუა ბოროტთა გულისა-სიგყუათათჳს – რჟდ (194) გვ.

- ლოცვანი ყოველთა შუღელთა დღეთანი, რომელიცა ვინ ჰყოფდეს აღსარებასა თჳსსა ცოდვითასა. კურიაკესა სათქმელი, თეოფანესაგან თქმული – რეე-სე (195-205) გვ.
- ლოცვა ბოროტთა გულის-სიგყუათათჳს კურიაკესა – სე-სე (205-206) გვ.
- ლოცვა ბოროტთა გულის-სიგყუათათჳს ორშაბათისა – სე-სმ (206-207) გვ.
- ლოცვა ორშაბათისა სათქმელი ღმრთისა მიმართ და წმიდათა ანგელოსთა თქმული იოანე დამასკელისა – სწ-სიწ (208-218) გვ.
- ამასვე დღისა სხუა ლოცვა სინანულისათჳს, თქმული ეფრემისი – სიწ-სკგ (218-223) გვ.
- შეწევნითა ღმრთისა და იოელ მთავარ-ანგელოსისა ლოცვა – სკგ-სკდ (223-224) გვ.
- ლოცვა ბოროტთა გულის-სიგყუათათჳს სამშაბათისა – სკდ-სკე (224-225) გვ.
- ლოცვა სამშაბათისა სავედრებელი წმიდისა იოანე ნათლის-მცემელისა და წმიდათა წინასწარ-მეგყულთა და წმიდათა მღუდელ-მოძღუართა – სკე-სლე (226-235) გვ.
- სამშაბათისავე ლოცვა აღსარებით თქმული ეფრემისი – სლე-სმ (235-240) გვ.
- შეწევნითა ღმრთისათა და იოელ მთავარ-ანგელოსისათა ლოცვა დაძინებისა სამშაბათისა – სმა-სმბ (241-242) გვ.
- ლოცვა ბოროტთა გულის სიგყუათათჳს სავედრებელი ყოვლად-წმიდისა მიმართ ოთხშაბათისა – სმბ-სმე (242-245) გვ.
- ლოცვა ოთხშაბათისა, სავედრებელი წმიდისა ღმრთის-მშობელისა, თქმული იოანე დამასკელისა – სმე-სნდ (245-254) გვ.
- ოთხშაბათისა ლოცვა წმიდისა ეფრემისი სინანულისათჳს – სნდ-სა (254-260) გვ.
- შეწევნითა ღმრთისა და იოელ მთავარ-ანგელოსისათა ლოცვა ძილად დაწოლისა ოთხშაბათისა – სა-საბ (260-262) გვ.
- ლოცვა ბოროტთა გულის-სიგყუათათჳს ხუთშაბათისა – საბ-საგ (262-263) გვ.
- ლოცვა ხუთშაბათისა, სინანულისა სავედრებელი წმიდათა მოციქულთა... – საგ-სოე (263-275) გვ.
- ხუთშაბათსა ლოცვა თქმული წმიდისა ეფრემისი – სოე-სოწ (276-278) გვ.
- შეწევნითა ღმრთისათა და იოელ მთავარ-ანგელოსისათა. ლოცვა ხუთშაბათსა დაწოლისა – სოწ-სოთ (278-279) გვ.
- ლოცვა ბოროტთა გულის-სიგყუათათჳს პარასკევისა – სოთ-სპ (279-280) გვ.
- ლოცვა სავედრებელი ჯვრისა, თქმული იოანე დამასკელისა პარასკევსა – სპ-სე (280-290) გვ.
- პარასკევსავე ლოცვა სინანულისა, თქმული წმიდისა ეფრემისი – სე-სეგ (290-296) გვ.
- შეწევნითა ღმრთისითა და იოელ მთავარ-ანგელოსისათა ლოცვა დაწოლისა პარასკევსა – სეგ-სეს (297-298) გვ.
- ლოცვა ბოროტთა გულის-სიგყუათათჳს შაბათისა – სეთ (299) გვ.
- ლოცვა შაბათსა სათქმელი სინანულისა. თქმული წმიდისა იოანე დამასკელისა – სეთ-გმ (299-307) გვ.
- ესე ლოცვა ყოველთა დღეთა შემდგომად მწუხრის გამოლოცვსა – გმ-გთ (308-309) გვ.

რაქამს გეგულებოდეს დაძინება, სთქუ ესე ლოცუა ანგელოსისა მიმართ – გთ (309) გვ.
 ლოცუა წმიდისა ანგელოსისა მიმართ მცუზლისა ცხოვრებისა ჩუზნისა სამარადისო – გთ-
 გი (309-310) გვ.

ლოცუა ავაზაკისა ერთისა, რომელი მავრიკ მეფემან მიიყუნა ღმრთისა – გი-გიბ (310-
 312) გვ.

ლოცუა ძილად დაწოლისა – გიბ-გიგ (312-313) გვ.

ლოცუა ბოროტთა გულის-სიგყუათათჳს სამარადისო – გიგ-გიდ (313-314) გვ.

სხუა ლოცუა მისივე – გიგ-გიდ (313-314) გვ.

ლოცუანი ღამისანი ათორმეტთა ჟამთანი... – გიდ-ტიკ (314-324) გვ.

სხუა ლოცუა – ტკლ-ტკე (324-325) გვ.

ლოცუანი ღლისანი ათორმეტნი – ტკე-ტმზ (326-348) გვ.

აკოლოთია წმიდისა ზიარებისა – ტმთ-ტაბ (349-362) გვ.

წმიდისა ღლისა ვასილისა – ტაგ-ტაე (363-365) გვ.

სხუა ლოცუა წმიდისა მამისა ჩუზნისა იოანე ოქროპირისა – ტაე-ტაზ (366-368) გვ.

სხუა ლოცუა წმიდისა სიმეონ მეგაფრასისა – ტაზ-ტათ (368-369) გვ.

სხუა ლოცუა მისივე – ტო-ტოვ (370-376) გვ.

სხუა ლოცუა საღმრთოთაგან თქმულთა წმიდისა ზიარებისა, სიმეონ ახლისა ღმრთის-
 მეგყუზლისა – ტოვ-ტპგ (376-383) გვ.

სხუა ლოცუა იბ. თქმული წმიდისა ღლისა ვასილისა – ტპგ-ტჟა (383-391) გვ.

მერმე ლოცუა ესე – ტჟა -ტჟბ (391-392) გვ.

ესრეთ ლოცუა ესე სამაღლობელი – ტჟბ-ტჟდ (392-394) გვ.

მეგაფრასისა სციხთა ებრ. ლოცუა სიმეონისა – ტჟდ-ტჟვ (394-396) გვ.

სხუა ლოცუა ყოვლად-წმიდისა მიმართ ღმრთის-მშობელისა – ტჟვ-უ (396-400) გვ.

ბოლოსიგყვაობა: „წმიდისა ამის ლოცვანის ბეჭდასა ზელა შეწევნისა და გულის-
 მოღვინებისთჳს ღმერთმან კურთხევით მოიხსენოსთ, ყოვლად-სამღუდელო მიგრო-
 პოლიგი ქუთათელი ღოსითეოს და ყოვლად-სამღუდელო მღუდელ-მთავარი ნიკოლოს
 – წმიდელი სოფრონიოს,³⁷ ამინ“.

მესტამბეთა ანდერძი: „სიყვარულისათჳს მშრომელი, მმართველი და მუშაკი
 მოხსენებას ვითხოვ წმიდათა ლოცუათა შინა თქვენთა უღირსი და მდაბალი არხიმანდრიგი
 ბაქარია. სტამბის უხუცესობითა თავადის სახლთუხუცის ზურაბ წერეთელისათა. კელითა
 მესტამბე რაზმაძე რომანოს ზუბაშვილისათა. სტამბის ამის მუშაკნი ლოცვით შენდობას
 გევედრებით ყოველთა მიერ აღმომკითხველთა, შეცთომა თუ რამე იხილოთ ნუ გუწყევთ,
 არამედ ლოცვთ მოგზსენებლეთ. სამებასა ერთ-არსებასა ღმერთსა მხოლოსა დიდება,
 ამინ. ქრისტეს აქეთ, ჩყი [1810]“ . (იხ. შენიშვნები: N 18, N 20, N21)

ბაგრაგიონთა გერბი: მე-3, ოთხმინიაგიურიანი ვარიანტი – თავფურცლის

37. მღუდელთმთავრები: მიგროპოლიგი ღოსითეომ ქუთათელი და იმერეთის ეპარქიის არქიეპისკოპოსი
 სოფრონიოსი (წულუკიძე). სოფრონი ნიკორწმინდელის შესახებ იხ. შენიშვნა N 34

5. „1893-ის წლის იანვრის ზიგულისძეან ეპისკოპოს ქართული ეპისკოპოსი „ჩველი“. „ჭესპიონ ჯაძაძე“ – რგ (103) გვერდზე, კალაფონის ქვეშ, შავი მელნით, ლამაზი კალიგრაფიით.
6. „1893 წელს, იანვრის 21-ს ქვაბი დაიწერა ნესტობა“ – რიგ-რიგ (116-117) გვერდების ქველა არშიაზე, ბესარიონ ვაშაძის ხელითაა მიწერილი. იქვე, იმავე ხელწერით:
7. „1893 წელს იანვრის 28-ს ქვაბი დაიწერა კარპოსა“.
8. „1892 წელს, იანვრის 1-ს დღეს დანიშნულ ვიყავ მასწავლებლად სიმონეთის⁴² საძინავსებო საზოგადო სკოლის სკოლაში დირექტორის ვილია ზახარაძის ლექსისკენ. ჭესპიონ ჯაძაძე“ – რლე (135) გვერდზე.
9. „ქრისტიან, ქრისტიანის მიქაელი [ქრისტი] და მიხეილ ყოველთა ყოველთა ევიძე, ამისთვის ექვედროებო, მოეძაღლე სძალი სიმეფლე ყოველთა, რქაძეთუ. მძობელსა ქრისტიანს ლქათისა, როძელი იგი არს ძე...“ – რმ (140) გვერდის მარცხენა არშიაზე შავი მელნით, ნუსხურით.
10. „1892 წელს, სექტემბრის 25-სა მისმა ყოველად ყსაძღვრელოებამ ეპისკოპოსი [არსკოპოსი] აყობთა რეანის რკლსა,⁴³ 26-ს ნაგაძეთის“.⁴⁴ – რნვ (156) გვერდზე, შავი მელნით, ბესარიონ ვაშაძის ხელწერით.
11. „1881-ს დაიწყო სკოლის წიგნილი ყიბჯა ჭესპიონ იაკობის ძე, ჯაძაძე...“ – რპმ (187) გვერდზე, შავი მელნით, იმავე ხელწერით.
12. „1890-ს წელს, ნოემბრის 1-ს დღეს ედაყვანილ ვიყავ ქ. ქუთაისიდან ქალაქ ფოთში სსწავლებლად საქეპოლოს საძქალაქო სსწავლებელში. ჭესპიონ იაკ. ჯაძაძე“ – რელ (194) გვერდზე, იგივე ხელწერით.
13. „1892 წელს, ოქტომბრის 11-ს ქვაბის წერა იყო რეპოსინერზელ“ – სკე (225) გვერდზე, ბესარიონ ვაშაძის ხელით.
14. „1893-ს წელს, დეკემბრის 21-ს დღეს დანიშნული ვარ მასწავლებლად მღვიმის მონასტრის⁴⁵ ძეოლაში ყოველად საძღვრელო იქრისტიანის რანსკოპოსის ეპისკოპოსისკენ. ჭესპიონ ჯაძაძე“ – სელ (294) გვერდზე, წინა მინაწერის ხელწერით.
15. „1894-ს წელს, ზიგულისძეან დააბსლა ქართული თვისი ყსონალი „მიამჭე“ – სელ (295) გვერდის ქველა არშიაზე, იგივე ხელწერით.
16. „1891-ს წელს, აპრილის 25 მოწინათლე ასლან ჯაძაძის ვაჟი, სახელად ვასილი. 1892-ს ნოემბრის 12-ს მოწინათლე მელიტონ ეამეპოლიძის ასული, სახელად დამიან (იევიქე „ფილიტა“). „ჭესპიონ ჯაძაძე“ – გმვ (346) გვერდზე, ბესარიონ ვაშაძის ხელწერით.

42. სიმონეთი – სოფელი თერჯოლის რაიონში.

43. რგანი – სოფელი ჭიათურის რაიონში. აქ მღებარეობს XI-XII საუკუნეების წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესია.

44. ნაგარძეთი – სოფელი ჭიათურის რაიონში.

45. მღვიმის მონასტერი – მონასტერი ჭიათურის რაიონში

სარესტავრაციო, ასაკინძი.

მინაწერები:

1. „ეს ლოცვანი აბის ცნიაზ სვიძინ[ის]“.⁴⁸ – სნგ (253) გვერდზე, ზედა არშიაზე, შავი მელნით, მხედრულით.
2. „ყფალო იესო ქრისტე... შქინწყალე მე...“ – სობ (272) გვერდზე, ქვედა არშიაზე, გაფერმკრთალებული წარწერა შავი მელნით.
3. „ეს ლოცვანი აბის ცნიაზ ღაფით სეჟიტილი“.⁴⁹ – უა (401) გვერდზე, მინაწერი მხედრულით.

უმნიშვნელო მინაწერები გვხვდება, აგრეთვე: სლა (231), სოგ (273), ტკა (321), ტკვ (396), ტკზ (397), უა (401) გვერდებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

3. K 13 427/2 09 – ლოცვანი. – ქუთაისი. – 1810. – უბ (402) გვ. – წიგნს აკლია: თავფურცლის [3], მზ-მზ (47-48), ნზ-ელ (57-94) გვერდები.

ყდა: (17,5x11,3) სმ., მუყაოზე გადაკრული მუქი ლურჯი კოლენკორის. ყუა: იმავე ფერის.

აკინძვის ხარვეზი: მე-მე (45-46) გვერდების ვერსო ჩაკრულია რექტოდ. სა-სბ (201-202) გვერდები მოქცეულია რკბ (192) და რკგ (193) გვერდებს შუა.

ხელნაწერი: ხუცურითაა შევსებული ტფე-ტბ (365-380) გვერდების ტექსტი.

მინაწერები:

1. „მე, წ[ძილა]თა მონაძეთ მონასცხის ძღვლემონაზონძან, იოჯანძე ჯაჩყე იეი ძღვლეს ნანძეჟილს მისახსენებლად ჩქძა. აღძ[ოძციოხველთა] ძქ[ნ]დობას ეეჟდობჟი, ჩყე (1803) სელთა“ – უა (401) გვერდის ქვედა არშიაზე, შავი მელნით, ნუსხური წარწერა.
2. „ლოცვანი ესე... [აბის] ... რქიჯანესი“ – უბ (402) გვერდზე, შავი მელნით, ნუსხურითვე. იმავე გვერდზე სხვა უმნიშვნელო მინაწერებია.

უმნიშვნელო მინაწერები გვხვდება, აგრეთვე: რკგ (123), როგ (173), უ (400) გვერდებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

4. K 13 428/2 09 – ლოცვანი. – ქუთაისი. – 1810. – უბ (402), [2] გვ. – წიგნს აკლია: თავფურცლის [3] და ა-რზ (1-108) გვერდები. წიგნის მოგიერთი გვერდი დაღაქავებული, დაზიანებული და ჭიანჭამია.

ყდა: (19,5x12,3) სმ., ხის, ყავისფერი ტყავის. ორმაგი ორნამენტული ჩარჩოს შიგნით,

48. ზურაბ წერეთლის ვაჟი.

49. ზურაბ წერეთლის შვილიშვილი, ღაფით სიმონის ძე წერეთელი (XIX ს. II ნახ.)

არაბესკაზე – ჯვარცმა. ყდის მეორე გვერდზე – ჯვარცმის კომპოზიციასთან ერთად გამოსახულია ჯვრები და სხვადასხვა ნივთები (კიბე, ჩაქუჩი და სხვა...). ყდაზე გყავის სამი შესაკრავიდან ღარჩენილია – ორი. ყუა: გყავის, ყავისფერი, გიხრებით დაყოფილი ოთხ ნაწილად.

სარესტავრაცია: ყდა, რით (119), რკგ-როდ (123-174), ტკგ-ტკბ (321-322) და ტყა-ტყდ (391-394) გვერდები.

მინაწერები:

1. „ლოცვანი ეს აჰის ჟოყის მონასტრის და აქ ნათხოვაჰი ამაჟე მონასტრის ძღვლელთ-მონაზონს დანიულს“ – წინა ყდაზე დაკრულ ფორმაზე, შავი მელნით, მხედრულით. იქვე, იმავე ხელწერით.
2. „1911^{-ს} წელსა ნოემბრის 2...^{-ს} დღესა, ჯათხუე ამაჟე მონასტრის [დი]აკონს ძაძა ძღვლელ მონაზონძა ჰენიამენ ჰროჟაძეილძა“.
3. „ჩყა^{-ს} (1860) სექტემბრის იღ^{-ს} (14) დღესჟლო დიღო მთაჟარძინამჟო ეიოგეი ჟოყისა, ჰქოენიოჟე ლოცვანი ეს ჰენს მონასტროს ჟოყის და ჟინც იჟადროს ეამონიოჟად, ჰენ აჟე ნაცვალი ჰაცეჟი ჩქძსა. ამინ. ჟოყის მონასტრის ძღვლელმონაზონ[ი] იესტინე“ – უა (401) გვერდზე, შავი მელნით, მხედრულით.
4. „ჩყმ (1840) ე^{-ს} (3) წელსა ეაოლაიყვალა ნესაოხსენესჟლი ცნიაში ჰოლოჯინიე ეოიოლ ჰყაბის ძე ნეოჟოლი⁵⁰ და სხჟა და სხჟა ოოლენესით ეანათლესჟლი დეჟემბრის ჩ^{-ს} (22) რიცხვსა“ – უკანა ფორმატთან ჩამაგებული ფურცლის პირველ გვერდზე, შავი მელნით, მხედრულით.
5. „ალესი ძღვლის ეს ლოცვანი...“ – ბოლო, ჩართული ფურცლის მეორე გვერდზე, შავი მელნით, საგარაულოდ, წინა გვერდის მინაწერის ხელწერით.
6. „წელსა ჩყიდ-სა (1814) მიბოძა ლოცვანი ეს ეაენათის⁵¹ წმინდის ეიოგეის რკლისის აოქიანდროიტძა ჰაქაოია ქაოჟელძა ძე, დაჟით მიცოპოლიცის აოქილიაკონს. იოჟანე“ – ფორმაცის ბოლო, სუფთა გვერდზე, წინა მინაწერების ხელწერით.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1940 წელს.

5. K 13 432/2 09 – ლოცვანი. – ქუთაისი. – 1810. – ტყწ (398) გვ. – წიგნს აკლია: თავფურცლის [3], ა-იბ (1-12), კთ-ლ (29-30), მა-მდ (41-44), გთ-გპ (379-380), გყთ-უბ (399-402) გვერდები.

ყდა: (17,3x11) სმ., მუყაოზე გადაკრული ლურჯი კოლენკორი. ყუა: იმავე მასალის.

სარესტავრაცია: ობ-პდ (77-84), რია-რიბ (111-112), ტკა-ტკბ (321-322), სყთ-გ (299-300) გვერდები. წიგნის გვერდები დალაქავებულია სანთლით.

50. გრიგოლ წერეთელი – ბურაბ წერეთლის ვაჟი. წერეთელთა სტამბის წიგნის - „სახარების“ გამოცემა (1817 წ.) გრიგოლ წერეთლის ნებითა და „საფასის წარგებით“ მომხდარა.
51. გაენათის (გელათის) წმინდა გიორგის ეკლესია - გელათის სამონასტრო კომპლექსის ერთ-ერთი გაძარი.

მინაწერები:

1. „Лаврентий... 1892 года, октября. 8 дня“ – რლე (135) გვერდზე, თეგის გვერდით, შავი მელნით.
2. „Просвященство Гавриль скончался январ[я], 25 дня“ – რნზ (157) გვერდზე, სტრიქონებს შორის, ფანქრით.
3. „ეს ლოცვანი ეყუთვნის...“ – სნზ (257) გვერდზე, შავი მელნით.
4. „1901 [года] ноября 30 дня... билъ очень печалень“ – ტკლ (324) გვერდზე წარწერა ფანქრით.
5. „Метревели Кириль. 1899 [года], 22 марта. Молитвенник принадлежит иеродиакону Лаврентию.“ – გმზ (348) გვერდზე, შავი მელნით.
6. „ეს ლოცვანი ეყუთვნის მათე ქეტეკელს“ – იქვე, შავი მელნით, თითქმის ამოძქრალი წარწერა.
7. „23 Декабря 1897 года... слу[чилося]“ – ტბზ (362) გვერდზე – გაურკვეველად ნაწერი.

რულ (134) გვერდის ქვედა არშიაზე შავი მელნით, გაურკვეველი მინაწერია.

ბეჭედზე: სამგუმბათიანი ეკლესია გარშემოწერილობით: „ეკლესია ონისა, წმიდის გიორგისა“ – რგ (103), რლე (135) და რუგ (193) გვერდებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

6. K 51 954/2 09 – ლოცვანი. – ქუთაისი. – 1810. – [3], უბ (402) გვ. – კარგად დაცული, სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (17,3x10,8) სმ., ყავისფერი გყავის, გაფორმებული ორნამენტული ჩარჩოთი. ჩარჩოს შიდა სივრცე დაყოფილია დიაგონალური ხაზებით; კუთხეებში ამოგვიფრულია ყვავილები. უკანა ფრთაზე შემორჩენილია ერთი გყავის შესაკრავი. ყუა: საღა, ყავისფერი გყავის. ფორმაცად ყდას წინა გვერდზე დაკრულია ამავე გამოცემის სატიგულო ფურცელი ბაგრატიონთა გერბით. წიგნის ფურცლები დალაქავებულია სანთლის ნალევნით.

რესტავირებულია პზ (87), პზ (88), პთ (89) და ქ (90) გვერდები. ნაკლული ტექსტი ნაწილობრივ შეესებულია ნუსხური ხელნაწერით.

სარესტავრაციოა: ია-იბ (11-12), ოე-უბ (75-92) და როგ (173) გვერდები. ფურცლების დიდი ნაწილი მოცილებულია კორპუსს.

მინაწერები:

1. „რყაზ (1867) წელში, დეკემბრის 4-ს (6) ირ[ო]ლიაყნად ყყუბთხე...“ – უა (401) გვერდზე, შავი მელნით, მხედრულით. იქვე, იმავე ხელწერით:
2. „რყოზ (1877) წელში, მაისის 1-ს (29) ძღვრულ [მო]ნაზნად ყყუბთხე ძღვრულ მონაზონი მაყაბი“.
3. „რყაქ (1886) წელსა, დეკემბრის 3-ის [ყაბეი] დარეჭი დადეა“ – უბ (402) გვერდზე, ქვედა არშიაზე, შავი მელნით, ნუსხურით.

ჩარჩოს კუთხეებში – ფოთლოვანი გვიფრი; ყდის უკანა მხარეს, ცენტრში – ჯვრის ფორმის ორნამენტის სხვა (ყვავილებიანი) ვარიანტი. შემორჩენილია ყუის ბედა ნაწილი.

სარესტავრაციო: ყდა.

ჩანართი: 2 სუფთა ფურცელი, წინა ფორმაცსა და ა (1) გვერდს შორის.

მინაწერები:

1. „... ნელსა დაიბადა ... ივანეს“ – ძირითადი ტექსტის წინ, ჩამატებული ფურცლების პირველ გვერდზე, ლურჯი მელნით. იქვე, მარცხნივ, შავი მელნით:
2. „ვაილ...“.
3. „ვახტანგ“ – წინ ჩამატებული ფურცლების მეოთხე გვერდზე. ბემოთ, კიდეში ხელმოწერაა (ხელთვით). იმავე გვერდზე, შავი მელნით :
4. „ჩყვ (1822) ნელსა დაიბადა ივანე ძაბიაძის თვის ოცდა ცხობს ყო (29), სა[ა]თსა ღლისისა ოთხსა ძთვარესა ი (25)“. იგივე გვერდზე, ქვემოთ, იმავე ხელით, შავი მელნით:
5. „ჩყვ (1825) ნელსა დაიბადა იესე აპილის ოცდაძვას ც (28), ძთვარის ჰიბჯელს ღაძის ოს სა[ა]თს“. იქვე:
6. „ჩყვ (1832) ნელსა დაიბადა მიხეილ ქვისტუძის თვის ოცდა ხუთს სა[ა]თსა ძთვარეთქც [სა] ძთვარესა იდ (14) თითხტესა“.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1946 წლის.

10. F 13 287/2 – ლოცვანი. – ქუთაისი. – 1810. – უ (400) გვ. – წიგნს აკლია: თავფურცლის ორი აღუნუსხავი გვერდი, ა-ბ (1-2), უა-უბ (401-402) გვერდები.

ყდა: (18,5x11) სმ., ხეზე გადაკრული ყავისფერი გყავის. ჩარჩოს სამ პარალელურ ხაზს შორის ამოგვიფრულია გორჩის ფორმის ორნამენტები. ყდის წინა ფრთაზე, ცენტრში – არაბესკა ჯვარცმის კომპოზიციით. კუთხეში – სამკუთხა ფორმის ორნამენტები. ყდის უკანა ფრთაზე, ცენტრში, სავარაუდოდ, ამოგვიფრულია იგივე კომპოზიცია. გყავის გაცვეთის გამო გვიფრის დეგალები გაურკვეველია. ყუა: ყავისფერი გყავის, დაყოფილი ათ ნაწილად.

მინაწერები:

1. „იბეგოთის რისკოპოზი ევბანე დაღვა ქუთაისს ძაძიჯლად“ – ფორმაცის პირველ გვერდზე, შავი მელნით, მხედრულით.
2. „ჩყნვ (1856) ნელსა ნოქძისისა ღლეს ჩა[ა]ბარეს რაბისია“ – იმავე გვერდზე, მხედრულით.
3. „ეს ლოცვანი აბის ძღვლის ლეონიდი ძანჯავიძისა“ – იმავე გვერდზე, მხედრულით. ფანქრით.
4. „ჩყნ² (1870) ნელსა ნოქძისის ე²ა (3) იქობნინა ჰაბქნაძა საქაბათსა ღლესა ა (1) ძთვარისა. იეი თქვსძეს...“ – რლუ (135) გვერდზე, შავი მელნით, მხედრულით.

გამოკრებილი სადღესასწაულო. – წესი. – 1811.

ფზ (507) [518], [1] გვ. = ა⁴ – აე⁴ ფ.

შრიფტი: წერილი ნუსხა-ხუცური, სიმაღლე – 10 სგრ. = 27 მმ; ტექსტის ანაწილობი:

(9,3x7,3) სმ., გვერდზე 32 სტრიქონი.

პაგინაცია: ასოებრივი ნუსხურით, გვერდობრივი, მარჯვენა ზედა კუთხეში. დაუნომრავია პირველი ოთხი გვერდი ე (5) გვერდამდე. დანომრავია ბევრი შეცლომა: რე (190)-ის ნაცვლად დაბეჭდილია რო (170). ათი გვერდის შემდეგ ს (200)-ის ნაცვლადაა რე (190) და ასე გრძელდება ბოლომდე. გვერდების ბოლო მაჩვენებელი – ფზ (507) ათით ნაკლებია გვერდების რეალურ რაოდენობაზე – ფიზ (517)-ზე. ასევე: 340 (გზ) გვერდი დაუნომრავია და ეს რიცხვი დაბეჭდილია გზა გვერდის ნაცვლად. საბოლოოდ, წიგნის გვერდების რეალური მაჩვენებელია – 518. გვხვდება სხვა მექანიკური შეცლომებიც: მზ (42)–ის გვერდის ნაცვლადაა მე (45), ხოლო რზ (108) გვერდის მაგივრად – რბ (102), სლდ (234)-ის ნაცვლად დაბეჭდილია – დლს, სლწ (238)-ის ნაცვლადაა – ბლს; ხოლო სწწ (258)-ის ნაცვლადაა სზბ (242); რვეულების აღნუსხვაშიც ეხვდებით ასოთა გადაადგილების შემთხვევებს, მაგალითად: ლა (31)-ის ნაცვლად დაბეჭდილია ალ, ხოლო ლბ (32)-ის ნაცვლად – ბლ.

სიგნატურა: ასომთავრულით და ნუსხურით, რვეულებრივი, ქვემოთ, ცენტრში. აკინძულია 4-4 ფურცლიან რვეულებად, პირველი ორი ფურცელი დანომრილია, მეწყვილეები კი – დაუნომრავი: ბ^ა, ბ^ბ –. გვხვდება ციფრთა გადაადგილების მექანიკური შეცლომები, რომლებიც სხვა გამოცემებშიც შეორდება.

ბეჭდვა: მონოქრონული, შავი საღებავით; აქვს კუსტოლები და ცვლადი კოლონტიგული.

ქაღალდი: ძირითადად ცისფერი; FS 3 775 და K 10 439/109 ეგზემპლარებში ტექსტის ნაწილი დაბეჭდილია თეთრ ქაღალდზე.

თავფურცელი: „სადიდებლად წმიდისა თანა-არსისა, ცხოველს-მყოფელისა და განუყოფელისა სამებისა, მამისა და ძისა, და წმიდისა სულისა. დროსა უკეთილ-მსახურესისა და უთუთ-მპყრობელესისა, დიდისა კელმწიფისა ჩუწნისა, უკეთილ-მსახურესისა კელმწიფაჲსა იმპერატრიცა ელისაბედ ალექსის ასულისასა, და დედისა მისისა, უკეთილ-მსახურესისა კელმწიფაჲსა, იმპერატრიცა მარიამ ფეოლორეს ასულისასა, და კეთილ-მორწმუნისა კელმწიფისა ცარევიჩისა და დიდისა მთავრისა კოსტანტინე პავლეს ძისა, და მეუღლისა მისისა კეთილ-მორწმუნისა და დიდისა მთავრინასა ანნა ფეოლორეს ასულისა, და კეთილ-მორწმუნეთა კელმწიფეთა და დიდთა მთავართა ნიკოლას პავლეს ძისა და მიხაილ პავლეს ძისათა, და კეთილ-მორწმუნისა და დიდისა მთავრინასა მარია პავლეს ასულისა და მეუღლისა მისისასა და კეთილ-მორწმუნეთა და დიდთა მთავრინათა, ეკატერინა პავლეს ასულისა და ანნა და პავლეს ასულისათა. ხოლო კურთხევითა

ყოფილ სანაგრეთა უწმინდესთათა ყ[ოვლად] სამლუდელოთა მიგროპოლიგთა და ეპისკოპოსთათა დაიბეჭდა საღმრთო და საეკლესიო წიგნი ესე გამოკრებილი სადღესასწაულო, სოფელსა შინა წესს, წელთა დასაბამითგან სოფელსა კვით [7319], ხ[ოლო] განკორციელებითგან სიგყვისა ღმრთისა, ჩყია [1811], თთუჴსა აგვსგოსა კა [21]; გულს-მოდგინებითა, შრომითა და ღუაწითა, ყოვლად სამლუდელოსა ნიკოლას-წმიდელ არხიერის სოფრონისათა; კელითა მესგამბე რომანომ ზუბაშჯლისათა, რომელიცა მიცუალებულ-იქმნა უწინარეს ბეჭუჯსა ამის, ხოლო შემდგომად მიცუალებისა მისისა, ძე ძემან მისმან, მესგამბემ ღავით ვიწყე და აღვასრულე ძალითა ღუთისათა“.⁵³

ტექსტი:

თთვესასეკემბერსა პირველსა დაწყება ინდიქციონისა, ესე იგი არს ახლისა წელიწდისა... – ღ-მბ (4-42) გვ.

თთუჴსა სეკემბერსა, წ. შობა ყოვლად-წმიდისა დედუფლისა ჩუჴნისა ღუთის-მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა – მგ-ოგ (43-73) გვ.

თთუჴსა სეკემბერსა, იღ. მსოფლიო ამბღღება პაგიოსნისა და ცხოველს-მყოფელისა ჯუარისა... – ოღ-ჟთ (74-99) გვ.

თთუჴსა ნოემბერსა, კა. გაძრად მიყვანება ყოვლად წმიდისა დედუფლისა ჩუჴნისა ღუთისმშობელისა – რ-რღღ (100-134) გვ.

ვიწყებთ მეორესა შინა ღღისასა რეკასა... (თთუჴსა დეკემბერსა) – რღღ-რღა (134-161) გვ.

თთუჴსა დეკემბერსა, კე. ხორციელი შობა უფლისა ღუთისა, და მაცხოვრისა ჩუჴნისა იესო ქრისტესი – რღბ-რეგ (162-193) გვ.

თთუჴსა იანუარსა, ა. ღღესა კორციითა წინა ღაცუჴთა უფლისა ჩუჴნისა იესო ქრისტესი – რეღ-სმჴ (194-248) გვ.

წმიდა განცხადება უფლისა ღუთისა და მაცხოვრისა ჩუჴნისა იესო ქრისტესი – სმთ-სჴღ (249-284) გვ.

თთუჴსა ფებერუალსა, მეორესა ღღესა. მიგებება უფლისა ღუთისა და მაცხოვრისა ჩუჴნისა იესო ქრისტესი – სჴღ-გია (284-311) გვ.

თთუჴსა მარგსა, კე. ხარება ყოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩუჴნისა ღუთის-მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა – გიბ-გღთ (312-339) გვ.

თთუჴსა აპრილსა, კგ. წმიდისა ღღებულისა ღღისა მოწამისა და ძღღევა-შემოსილისა და საკურუჴლთ-მოქმედისა გიორგისა – გმ-გამ (340-367) გვ.

თთუჴსა იუნისსა, კღ. შობა პაგიოსნისა ღაბაღისა წინასწარ-მეგყუჴლისა, წინა-მორბეღისა და ნათღის-მცემღისა იოანესი – გღჴ-უკბ (368-427) გვ.

თთუჴსა იუნისსა, კთ. – წმიდათა ღღებუღთა და ყოვლად ქებუღთა, და თავთა მოციქუღთა პეტრესი და პავღესი – გჴჴ-უკბ (398-427) გვ.

თთუჴსა აგვისგოსა, ღღესა ვ. წმიდისა ფერის-ცუაღება უფლისა ღუთისა და მაცხოვრისა ჩუჴნისა იესო ქრისტესი – უკბ-უნგ (427-453) გვ.

53. ღავით ზუბაშჯიღისა და არქიეპისკოპოს სოფრონონის შესახებ ობ. შენიშენებო: N35, N34..

3. K 8 496/1 09 – გამოკრებილი სადღესასწაულო. – წესი. – 1811. – ფი (507) [1] გვ. –
 წიგნს აკლია: ბ-ვ (1-6), ფგ-ფდ (503-504) გვერდები.

ყდა: (13,5x9,5) სმ., ხეზე გადაკრული ყავისფერი გყავის; გარშემო – ორმაგხაზოვანი ჩარჩო. ყუა: იგივე ყავისფერი გყავის. ყუის შუა ნაწილში წარწერა: „სადღესასწაულო“. ქვემოთ წიგნის შემოსვლის თუ მფლობელის გვარ – სახელი „მაქსიმე ჩიგოგიძე“.

მინაწერი:

„მღვდელმონაზონი ეაიოზი⁵⁴ შინყალე ყფალო“. ხელმოწერის თარიღი: „23. II. 1972 წ.“ – წინა ფორმაცზე. ხელმოწერა მეორდება ფორმაცის მეორე გვერდზეც.

ბეჭედი: ეპისკოპოს გაიომ წილკნელის, ცენტრში ჯვრით. – ფორმაცის წინა გვერდზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1984 წელს.

4. K 10 439/1 09 – გამოკრებილი სადღესასწაულო. – წესი. – 1811. – გქ (390) გვ.

წიგნს აკლია: ბოლო 117 გვერდი.

ყდა: (15x10,5) სმ., ხეზე გადაკრული ყავისფერი გყავის; გარშემო – ორმაგხაზოვანი ჩარჩო., შუაში – ორნამენტთა წყება; ცენტრში – ოთხყვავილიანი კომპოზიცია. უკანა ფრთაზეც იგივე ორნამენტებია. ყუა: იმავე ფერის გყავის, დაყოფილი 4 ნაწილად. შუა ნაწილებში ამოგვიფრულია დიაგონალური ხაზები. ყუა: მოცილებულია კორპუსს, ყუის თავსაკრად გამოყენებულია ჭრელი თასმა.

სარესტავრაციო: ბ (2), ივ (16), კთ–ლ (29–30), ლე–ლე (35–36), ოე–ოზ (75–78), რე–რე (105–106), რლა–რლბ (131–132), სპ–სპბ (281–282), გნბ – გიე (352–365) გვერდები; ამოვარდნილია თავფურცლის აღუნუსხავი [1–2] გვერდები. სარესტავრაციო ყუა და ყდა: ამძვრალია ხეზე გადაკრული გყავი, ფიცარი გაგეხილია. ფურცლები დალაქავებულია. გაურკვეველი და უმნიშვნელო მინაწერებია წინა ფორმაცის პირველ გვერდზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 2004 წელს.

5. F 2 579/1 გამოკრებილი სადღესასწაულო. – წესი. – 1811. – ფი (507), [1] გვ. – წიგნს
 აკლია თავფურცლის პირველი და მეორე აღუნუსხავი გვერდები.

ყდა: (13,5x10) სმ., ხეზე გადაკრული ყავისფერი გყავის. ყდის ორივე მხარე ჩასმულია ორნამენტებით დამშვენებულ ჩარჩოში. ცენტრალურ ნაწილში ამოგვიფრულია არაბესკები. ყდის უკანა მხარეს შემორჩენილია გყავის ორი შესაკრავი. ყუა: გიხრებით დაყოფილი სამ ნაწილად, თითოეულ ნაწილში სამმაგი, დიაგონალურად გადამკვეთი ხაზებით. უმნიშვნელო მინაწერებია ფორმაცის წინა და ბოლო გვერდებზე. ფურცლები დალაქავებულია. მოგიერთ გვერდზე ქალაქის არათანაბარი დაჭრის გამო მინდვრის სტანდარტული ზომა დარღვეულია.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1964 წელს.

54. მღვდელმონაზონი გაიომი – ივ. ბიძინა კერაგიშვილი.

6. P 1/1811 – გამოკრებილი სადღესასწაულო. – წესი. – 1811. – ფზ (507), [1] გვ.

ყდა: (14,5x11) სმ., ყავისფერი გყავის, გარშემო – თრნამენგული ჩარჩო. უკანა ფრთაზე შემორჩენილია სამი შესაკრავის კვალი. ყუა: იმავე ფერის გყავის.

სარესგავრაცია: ყდა, რომელიც მოცილებულია კორპუსს, ასევე: 15–16, 77–78, 41–42, 79–80, 222–226, 275–276, 281–288, 331–332, 344–345, 413–414, 453–454, 464–468, 479–480 გვერდები.

მინაწერები:

1. „ყოჯღად ყიილ... ნეჭყ...“ – ფორმაცის პირველ გვერდზე, მხედრულით. იქვე: გაურკვეველი ხელმოწერა რუსულად.
2. „...ლძან ნიკოლოზ ჩხე[იძე] [არქი]ძანდრიძემან მიჭოძა ეს სამლო სადღესასწაულო ძე ძყოჴანოჴის .... ჴეჭეს ძეს ჴასილ ძლყოღს თჴის სულის მოსახსენებლად, ყფაღძა ძესნიოს“ – ფორმაცის პირველ გვერდზე, მხედრულით.
3. „ამინ, ძღღღ[ი] ნიკოლოზ“ – იქვე, ქვემოთ, განსხვავებული ხელწერით, მხედრულით.
4. „ძღყოღი ჴასილ ძყოჴანიძე... ძის ძაღაღყოჯღად ყსაძღყოღო...“ – ფორმაცის პირველ გვერდზე, მხედრულით.
5. „ძყოჴე ჴყოღს ღეჴანოზის ნიკონ საღაბიძის სულის მოსახსენებლად IX, 1931“ – ე (5) გვერდის ზეღა არშიაზე, მხედრულით.
6. „ჩყოღზ“ (1837) ნელს, აეჴისესოს ჴიბიჴღსა ღღღსა... ჴიიბს...“ – გმდ (344) გვერდის ზეღა არშიაზე, მხედრულით.
7. „ჩყოღზ“ (1838) ნელსა, იჴინისი ჴ-სა (8) ღღღსა აბის...“ – ფზ (402) გვერდის მინღორზე, ამომქრალი ძეველი მინაწერი მხედრულით.
8. „ღღღსასწაულო ყნღა ნაბიჴიბისო ყჴძი... ძეძღეოძაღ ჴინც მოინაბოს, ეაყნყოღს ძისი ძაღლი ყჴეჴეჭჴელ“ – ფზ (508) აღუნუსხავე გვერდზე. იმავე გვერდის ზეღა არშიაზე გაკრული ხელით, მხედრულით:
9. „ძისს ძაღაღყოღბოჴეჴას ახაღციბის სოჭობის“.
10. „ყფაღლო იესო ჴრისცე, ღძეღოთი ჩჴენო, ძეჴინყოღუნ, ამინ. მოჴღლით თაყოღანის ჴცეო ღა ძეყ... ოთ ჴრისცესა ძეყფესა ღა ღძეღოთსა ჩყოღნსა, ამინ. ძონყოღღ ძე ღძეღოთი, ღიღით ნყოღოჭითა ძენითა ღა ძიბაღლითა ძონყოღღოჭითა ძენითა ... ყაჴ ყოჴილი ყსეყოღოჭა ჩეძი ძე ყნყოღი ღა ცოღღა ჩეძი წინაძე ძენისა აბს ძაბიღის ...“ – უკანა ფრთაზე ღაკრულ ფორმაცზე, მხედრულით.
11. „სეიძონ ჴღღენიძე ჴწეღ ჩყოღ (1830) ნელსა აეჴისესოს ოცღა ᲁბთსა“ – იმავე ფრთაზე ღაკრულ ფორმაცზე. იქვე, ქვემოთ, გაურკვეველი შინაარსის უმნიშვნელო მინაწერია.

უმნიშვნელო მინაწერებია ღ (4) ღა კე (25) გვერდებზე.

ყოფილ წიგნის პალაგაში რეგისტრირებული იყო 1938 წელს.

აღწერილი საეკლესიო სამეოც და ათთა მათათუხ მოწაფეთა უფლისათა და
 ღორეთეოს მიერ გურელ-ეპისკოპოსისა, პირველისა მის კაცისა მოხუცებულის და ღეთივ
 შემოსილისა... ივლიანე განდგომილისათა – ღ-ზ (4-8) გვ.

თქმულნი საცნაურნი მოციქულთანი, აღწერილნი წიგნსა ამას შინა, წმიდისა მოციქულისა
 პავლესი ეპისტოლენი განუყოფელნი არიან – თ (9) გვ.

უწყებანი მოციქულთა საქმეთა – ი (10) გვ.

საქმე წმიდათა მოციქულთა წარწერილი წმიდისა მოციქულისა და მახარებლისა ლუკას
 მიერ... – ია -ა (11- 60) გვ.

უწყება კათოლიკე სამოციქულოსა იაკობისა – ა (60) გვ.

კათოლიკე ეპისტოლე იაკობ მოციქულისა ... – აა-აგ (61-66) გვ.

უწყებანი, კათოლიკისა პეტრეს ეპისტოლისა პირველისა – ავ (66) გვ.

პირველი კათოლიკე ეპისტოლე პეტრე მოციქულისა – აბ-ბ (67-72) გვ.

უწყება კათოლიკე ეპისტოლისა პეტრესი მეორისა – ბგ (73) გვ.

პეტრე მოციქულისა წიგნი კათოლიკე მეორე – ბდ-ბზ (74-77) გვ.

უწყებანი პირველისა კათოლიკე სამოციქულოსა იოანესი – ბწ (78) გვ.

პირველი კათოლიკე ეპისტოლე იოანე მოციქულისა – ბძ-ბღ (79-84) გვ.

უწყებანი მეორისა კათოლიკე სამოციქულოსა იოანესი – ბღ (84) გვ.

იოანე მოციქულისა კათოლიკე მეორე – ბჟ (85) გვ.

უწყებანი მესამისა კათოლიკისა იოანესი – ბჟ (85) გვ.

იოანე მოციქულისა წიგნი მესამე კათოლიკე – ბჟ (86) გვ.

უწყებანი იუდას კათოლიკისა – ბზ (87) გვ.

კათოლიკე ეპისტოლე იუდა მოციქულისა – ბზ-ბთ (88-89) გვ.

უწყებანი, რომელი არს რომაელთა მიმართ ეპისტოლე წმიდისა მოციქულისა პავლესი –
 ბთ-ბა (90-91) გვ.

ჰრომაელთა მიმართ ეპისტოლე წმიდისა მოციქულისა პავლესი კბ-რიბ (92-112) გვ.

უწყება, რომელი არს კორინთელთა მიმართ სამოციქულოსა პირველსა წმიდისა
 მოციქულისა პავლესი – რიგ (113) გვ.

კორინთელთა პირველი ეპისტოლე მოციქულისა პავლესი – რიდ-რლდ (114-134) გვ.

უწყებანი კორინთელთა მიმართ მეორისა ეპისტოლესა წმიდისა მოციქულისა პავლესი –
 რლდ (134) გვ.

კორინთელთა მეორე ეპისტოლე წმიდისა მოციქულისა პავლესი – რლე-რმგ (135-146) გვ.

გალატელთა მიმართ ეპისტოლე პავლე მოციქულისა – რნა-რნზ (151–158) გვ.

უწყებანი ეფესელთა მიმართ ეპისტოლისა წმიდისა მოციქულისა პავლესი – რნწ (158) გვ.

ეფესელთა მიმართ ეპისტოლე წმიდისა პავლესი მოციქულისა – რნთ-რძგ (159-166) გვ.

უწყებანი ფილიპელთა მიმართ ეპისტოლისა წმიდისა მოციქულისა პავლესნი –
 რძგ (166) გვ.

ფილიპელთა მიმართ ეპისტოლე წმიდისა პავლე მოციქულისა – რძგ-რობ (167-172) გვ.

საძიებლის ბოლო გვერდებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1934 წელს.

3. K 1 418/5 09 – სამოციქულო. – საჩხერე. – 1815. – სკგ (223), აგ (63) გვ.; – წიგნს აკლია თავფურცლის ა (1), გ–ზ (3–8) და ახალი აღრიცხვის ე–ვ (5–6) გვერდები.

ყდა: (32x21) სმ.; ყავისფერი ტყავის, კიდეებთან ღამბინებული და გაცვეთილი. ყდის ორივე ფრთაზე – ორნამენტული ჩარჩო, ორი დიაგონალური ხაზით. ყუა: იმავე ტყავის, ძაღზე გაცვეთილი. ყდის წინა ფრთაზე, შიგნიდან დაკრულია ბ (2) გვერდის რესტავრირებული ფრაგმენტი, რის გამოც ა (1) გვერდი არ ჩანს.

სარესტავრაციოა: ყდა და ყუა, აგრეთვე – 8-12 და 55-58 გვერდები.

ფურცელთა კიდეები რესტავრირებულია თეთრი და ცისფერი ქაღალდით. მოგან სარესტავრაციოდ გამოყენებულია ხელნაწერიანი ფურცლები (მაგ. 2, 12, 13 გვერდებზე).

მინაწერები:

1. „...1877 წელ...“ – ბ (2) გვერდზე ქვემოთ, მხედრულით. იქვე;
2. „ჩუქ (1847), წოქ...“.
3. „ძღვლე კონსტანტინე ამინანაძეილს ყთილად მოისერნეტო“ – მთ (49) გვერდის ქვედა არშიაზე, მხედრულით.
4. „ეს სამოციქულო ჯონის წამინის ქაცხოვის რქლისი[ისა]“ – აგ (63) გვერდზე, ზედა არშიაზე, მხედრულით.
5. „ელახათ მიღის ამილი. სამუქ[აოქნი] აზ იქნა და აზ. სიცოქა. ლოქ[ლქს] ქაი ამოყა... ცოცა მხოქ ეაქისელა“ – სი (210) გვერდის მინდორზე, ფანქრით, მხედრულით.
6. „რაჯა წაჯა ამიღის სქქე ეიოზოქიის თქს? აქთ ელახა ამილი ეჯა, შამთაი[ა]. ქაოსს ქინქინდა, ქაეობ ქაი ამოყა, ძქი[ლმუჭლა, სიცოქე და ან...“ – სია (211) გვერდზე, სგრიქონებს შორის, 210–ე გვერდის მინაწერის ხელით.

უმნიშვნელო მინაწერებია მხედრულით: 99, 130, 132, 155, 217 და ახალი აღრიცხვის 11, 63 გვერდებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 2003 წელს.

4. P 1/1815 – სამოციქულო. – საჩხერე. – 1815. – სკგ (223), აგ (63) გვ. – სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (34x22) სმ., შავი კოლენკორის. ყდის წინა ფრთის კუთხეები შემკობილია ოქროთი ღაფერილი ორნამენტებით. ცენტრში ამოტვიფრულია ჯვარი, უკანა ფრთაზე – თასი. ყუა: იმავე ფერის კოლენკორის.

რესტავრირებულია თეთრი ქაღალდით 1975 წელს ჩ. ჩხეიძის მიერ.

მინაწერები:

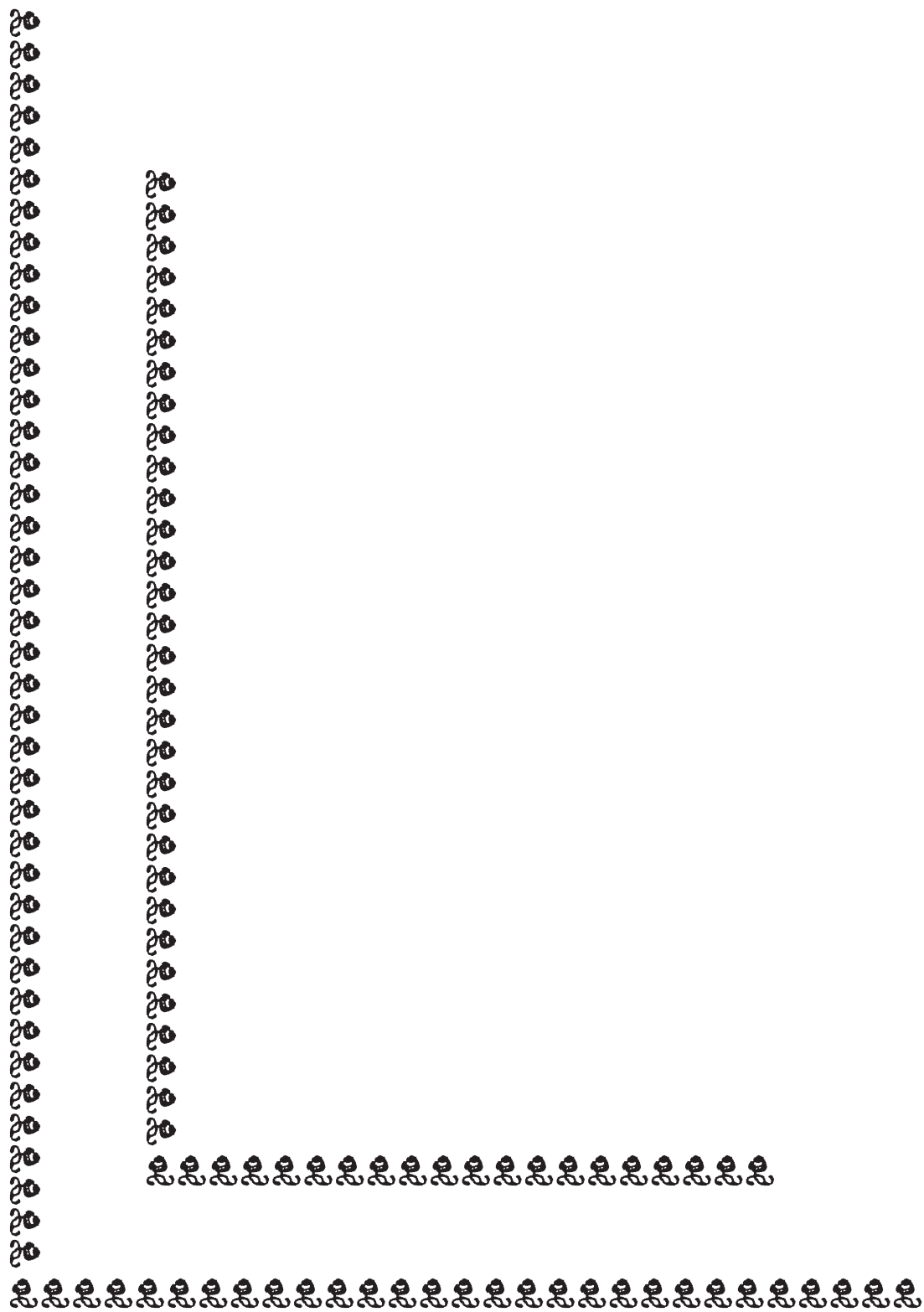
1. „წარღეომ-ალღეომისანი“, „ყეალოქლით ლქობოსა ჩქნსა...“, „ჯითაბ ეანდიღეს“

საქმნი ძენი ყფალო...“ – და სხვა ლოცვები განსხვავებული ხელწერით, წინა ფორმაციის მეორე გვერდზე.

2. „ეს წესდებულა... ყ[ოფლა]დ საქმედებულას დაჟით მიცხოპოლიცს კბძანა და ჩვენც ძათი ჭბძანება ეანჯახლოთ. რაც ... ლებული ... ძენს ეკლესიაზე და იძახოს და ძისი... სწიპავს, მიიღებდეს. იმ თქვენი სწიპავიდეან ერთს ... ეკლესიას დაუღებდეს, მიცვალებულს სწიპავძი ჩაუღებდეს და იმ ძაჩილს ეკლესიას ახძაძეს, აქოთყ თავის ღღსასწაულზე რაც ზაძი ძენიბოდეს, ეკლესიას იმ ზაყ ... ფაძან ძესწიპვიღეს... [ე]კლესიას ახძაძეს. რიძელის ძლებული აძას ასე აძი ... ძძაძებლოძისეან დაძნაძაჟდ... წელს ჩყა (1821). ჰესტე აძიძანღიძი“ – ბოლო, 63–ე გვერდის მეორე მხარეს, მხედრულით.

ყოფილ წიგნის პალატაში რეგისტრირებული იყო 1960 წელს.

6 8 7 8 9 4 9 6 8 8
 8 2 1 2 3 4 5 6 7 8 9
 10 11 12 13 14 15 16 17 18
 19 20 21 22 23 24 25 26 27
 28 29 30 31 32 33 34 35 36
 37 38 39 40 41 42 43 44 45
 46 47 48 49 50 51 52 53 54
 55 56 57 58 59 60 61 62 63
 64 65 66 67 68 69 70 71 72
 73 74 75 76 77 78 79 80 81
 82 83 84 85 86 87 88 89 90
 91 92 93 94 95 96 97 98 99
 100

Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի
 Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի
 Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի
 Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի
 Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի

Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի
 Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի

Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի
 Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի
 Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի
 Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի

Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի
 Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի
 Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի
 Թիւսն Եւրոպայի Թիւսն Եւրոպայի

Է Կ

Տախտիկ. Տախտիկ, 1817 – Թագուրցեալ

ფრიადი შრომა თავს-ვიდეე წმიდისა ამის სახარებისათჳს და მრავლითა ლუაწლითა აღუასრულე“.

ბოლოსიგყვობა ბაქარია არქიმანდრიგისა: „მუშაკთა საღმრთოისა ამის წიგნისა საეკლესიო სახარებისათა არა მცირელი შრომა გუხილვის, გევედრებით მხილველთა შეცთობა თუ რაჲმე იხილოთ, ნუ გვწყევთ, არამედ შეგვინდევით და ლოცვით მოგვისხენებდეთ. მაღალ-ბრწყინვალეო თავადო წერეთელო ბურაბ, მოწყალეო ხელმწიფე! არა თავისასა ხოლო თჳსისა ეძიებენ ღმრთის-მოყუარენი, არამედ მოყუასისაცა თჳთოეული, რომელი ესე იქმნების აღმასრულებელ საღმრთოისა ჰსჯულისა ყოვლისა. მე უკუწ რაოდენ მთხოვდა ღმრთოის-მსახურება თქვენი, მსახურებასა შეუდეგ ბრწყინვალეებისა თქვენისასა, ვითარცა სუროდა საღმრთოსა სულსა შენსა. წმიდა ესე სახარება დავბეჭდე მრავლითა შრომითა და სხუათაცა წიგნთა და წიგნაკთა შინა, ნაშრომთა ჩემთა, სახელი შენი აღვსწერე. ვსასოებ კაცთ-მოყუარისა ღმრთისაგან, რათა უბადოთა კეთილ-მოქმედებითა შენითა წიგნთაცა შინა ცხოველთასა აღვწერო სამარადისოდ. ღმრთის-მსახურებისა თქუწნისა მლოცველი მდაბალი არხიმანდრიგი ბაქარია“.

გაფორმება: თავების დასაწყისში გრავიურებია მახარებელთა გამოსახულებებითა და შესაბამისი წარწერებით: „წმინდა მატეე“, „წმინდა მარკოს“, „წმინდა ლუკა“, „წმინდა იოანე“.⁶⁶

ე (5) და ახალი აღრიცხვის პირველ გვერდზე, ზემოთ, მედალიონის ფორმის ორნამენტულ ჩარჩოში – სამება.⁶⁷ გექსგის გასაფორმებლად გამოყენებულია

მთავრული ასოები, რომელთა ფონიც მოხატულია მცენარეული ორნამენტებით. შეინიშნება მათი გაფორმების ვარიანტულობა, მაგალითად: ორ-ორ ვარიანტს ვხვდებით ლ, მ, ა და ე ასოების გაფორმებაში. გექსგი შემოფარგლულია ჩარჩოთი.

1. FS 1 745 – სახარება. – საჩხერე. – 1817. – ფმდ (544), ომ (77) გვ. – სრული ეგზემპლარი.

ყდა: (11,8x7) სმ., მუყაოზე გადაკრული შავი ქსოვილის, გაცვეთილი, დაზიანებული და სარესტავრაციო. ყუა: იმავე შავი ქსოვილის, სარესტავრაციო. ფურცელთა შემონაჭერი ვარდისფრადია დაფერილი.

მინაწერი: „გ. ყანანაძელ უყოვნ[ი]ს. ნიცხიო...“ – უკანა ფორზაცზე.

უმნიშვნელო მინაწერებია მხედრულით ყდის წინა და უკანა ფორზაცებზე.

ეროვნულ ბიბლიოთეკაში რეგისტრირებულია 1937 წელს.

2. FS 3 741/09 – სახარება. – საჩხერე. – 1817. – ფმდ (544), ოვ (76) გვ. – წიგნს აკლია

66. იხ. დანართი III, N 35-38

67. იხ. დანართი III, N 39

მინაწერები:

1. „ქვესცა ცე თაშხან[ოჲ]... ასული ულისაჲ ღაიჭაღა აპილის ით^{-ლ} (19), ენთიადისას ქოჯარის იე^{-სა} (15), ჩყიზ^{-სა} (1817) წელსა, სუთქაჭათს“ – წინა ფორმაცმე. იქვე, იმავე ხელით, მხედრულით:
2. „ჩიღეჲ ქეთეჲ ღაიჭაღა ოცეძმის ... ძუაღლიღეან ქეღეჲ საათზეღ ქოჯარის ყთ^{-სა} (29), ჩყა^{-სა} (1821) წელსა“. იქვე:
3. „ქვესცა ცე თაშხანოჲს ძე ლყა ღაიჭაღა ოღონ .. იზ^{-სა} (18), ჩყელ^{-სა} (1824) წელსა ქოჯარის...“ იქვე:
4. „ქაჭათს ენთიადისას ჩეძი ... ულისაჲღის ქალი... ღაიჭაღა აეჲსცოს ზ (7)., ჩყლე (1833) წელსა, ქოჯარის ჳ (2)“ – წინა ფორმაცის II გვერდზე, მხედრულით. იქვე, ქვემოთ, ზეღა მინაწერისგან განსხვავებული კალიგრაფიით:
5. „ძიცივაღა ლყა... წელსა ჩყა^{-ლ} (1885), აპილის იჲ (16)“.
6. „თაჲღი ქვესცა ცე თაშხანოჲ[ი]სა აპი[ი]ს. ჲ[ი]ნც მოიწაბოს, ეაყწყეს აძისი ძაღლი. აღინჲოა ოღლოძმის იზ^{-ლ} (17), ჩყელ^{-სა} (1825)“ – წიგნის დასასრულს, ფორმაცმე, ქარაგმებით.
7. „ძისის ყზ^{-სა} (27)“ – იმავე ფორმაცის II გვერდზე, მხედრულით.
8. „ღაძიჲიჲს ჩყელ^{-სა} (1823) წელსა, ეიოგეოჭის იე[სა]. ეაძიძჲეს ჩყელ^{-სა} (1825) წელსა. ჩიღეჲ ღაძიჲიჲს რეჲნისთჲეს ყა^{-სა} (21), ეაძიძჲეს სეღძმის იღ^{-სა} (14)“ – ფორმაცის მეორე გვერდზე, მხედრულით, წინა მინაწერის (საგარაუღოღ, ე. თარხან-მოურავის) ხელწერით.
9. „ქე წიენი ნიჲოსია“ – ჟვ (96) გვერდზე, პირუკუღმა, მხედრულით.

საბარება მადლით
საბარება მადლით
საბარება მადლით

<p>ს <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u></p>	<p>ს <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u></p>	<p>ს <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u></p>	<p>ს <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u> <u>ს</u> <u>მ</u></p>
--	--	--	--

სახელთა საძიებელი

ა

- აბაშიძე ევგენი – 262
 აბაშიძე ვალერიან (იხ. ვალერიან არქიმანდრიტი)
 აბაშიძე ივანე (სოლომონ I-ის შვილიშვილი, 1819-1820 წწ. აჯანყების მოთავე) – 180, 291
 აბლია (წინასწარმეტყველი) – 136
 აბრაამ ლიაკვანი – 286
 აბრაამ [აბრაჰამ] ურია ყოფილი (კარის მღვდელი, ერეკლეს სტამბის უხუცესი, ღაზის მმართველი – 187, 206, 219, 237
 აბრამ – 43, 299
 აბრამ (დარეჯას მეუღლე) – 48
 აბრამ მღვდელი – 261
 აბრამ პეტრა – 195
 აბუთაძე გრიგოლ – 253
 აგვისტინე მოწამე – 147
 აგიაშვილი მაია – 124
 ადამ (თამარის მეუღლე) – 196
 ადამ მოურავის შვილი (იხ. ანდრონიკაშვილი ადამ)
 ადამ მღვდელი (მირიანას ძე [მირიანაშვილი]) – 230, 262
 ადამოვი თევდორე (იხ. თევდორე ლიაკვანი)
 ავთანდილ – 98
 ათანასე [ათანასი] – 156-157
 ათანასე [ათანასი] ბერ-მღვდელი – 156
 ათანასე მიგროპოლიტი თბილელი (ამილახვარი, ერეკლე II-ის ელჩი რუსეთში, გამომცემელი) – 117, 149, 327, 359
 ათანასე ოქროპირი – 366
 ათანასე [ათანასი] პატრიარქი ალექსანდრიელი – 147, 235, 241, 325
 ათანელაშვილი, ლ. – 99
 აკაკი – 195
 ალექსან ჰამაღნელი – 97
 ალექსანდრა ფეოლორეს ასული (რუსეთის იმპერატრიცა) – 192
 ალექსანდრე – 81
 ალექსანდრე (ბაქარ ბაგრატიონის ძე ?) – 81-82
 ალექსანდრე ბაგონიშვილი (ბაგრატიონი, არჩილის II-ის ძე, რუსულიდან მთარგმნელი) – 81-82, 171
 ალექსანდრე ნიკოლოზის ძე (ხელმწიფის მემკვიდრე, შემდგომში რუსეთის იმპერატორი ალექსანდრე II) – 82, 195, 371
 ალექსანდრე პავლეს ძე (რუსეთის იმპერატორი ალექსანდრე I) – 385, 395
 ალექსევი იაკინთე – 284
 ალექსი – 377
 ალექსი მღვდელი – 373
 ალექსი ღვთისკაცი (ეფუემიანე რომაელის ძე) – 44-45
 ამბაკომ წინასწარმეტყველი – 78, 136
 ამბროსი ეპისკოპოსი ნეკრესელი (მიქაძე გაქარია) – 270
 ამილახვაროვი გიორგი (ევსტაქი მღვდლის ძე) – 344
 ამილახვაროვი ევსტაქი (იხ. ევსტაქი მღვდელი)
 ამილახვარი ათანასე (იხ. ათანასე მიგროპოლიტი)
 ამილახვაროვი ანნა (გრიგოლის ასული) – 255
 ამილახვაროვი გრიგოლ – 255
 ამირანაშვილი კონსტანტინე (იხ. კონსტანტინე მღვდელი)
 ამონი (წმ. მამა) – 366
 ამოსი (წინასწარმეტყველი) – 135
 ანა – 46, 155, 196, 207
 ანა დელოფალი (იმერეთის, მეფე ღაგიტ გიორგის ძის მეუღლე) – 320
 ანნა (სამოელის დედა) – 38, 78, 326, 353
 ანასტასი პატრიარქი ანგიოქის – 237, 241, 325
 ანახანუმ (სვიმონ იშხნელის მეუღლე) – 111

- ანბაკო – 264
 ანგია (წინასწარმეტყველი) – 136
 ანდრეა პროტოპაპი (ბერძნულიდან მთარგმნელი) – 170
 ანდრია პირველწოდებული (მოციქული) – 173, 220, 260, 268-269, 283
 ანდრონიკაშვილი ადამ (მოურავის შვილი, მეფე გიორგ XII-ის ამილახვარი, იასეს მამა) – 85-86
 ანდრონიკაშვილი ალექსანდრე (კაპიტანი) – 87
 ანდრონიკაშვილი ანდრო – 157
 ანდრონიკაშვილი იასე (ადამის ძე) – 86
 ანნა თეოდორეს ასული (რუსეთის პრინცის, კონსტანტინე პავლეს ძის, მეუღლე) – 379
 ანნაიონანეს ასული (რუსეთის იმპერატრიცა) – 49-50
 ანნა პავლეს ასული (პავლე I-ის, რუსეთის იმპერატორის ასული) – 379
 ანნა (ქაიხოსრო მეფის ასული) – 196
 ანტონ – 157
 ანტონ I კათალიკოსი (იესე მეფის ძე, არქიეპისკოპოსი ვლადიმირისა და იეროპოლისა, უწმიდესი სინოდის წევრი) – 2, 81, 145, 147, 150-151, 153, 161, 165, 169-172, 185, 203, 211-212, 217, 225-226, 237
 ანტონ II – 125, 228, 241, 251, 257, 264, 267, 275, 281, 297-298, 303, 309
 ანუპოგისტე ლიაკვანი (რეხვიაშვილი) – 176-177, 290
 არსენ – 80
 არსენ ბერი – 291
 არჩილ II მეფე (ბაგრატიონი) – 13-14, 28, 30, 36, 49, 55-56, 61, 71, 77-78, 89, 94, 107, 114, 121, 318, 326
 არჯევანიძე იოანე – 67
 არგემ ეპისკოპოსი თესალონიკელი – 282
 ასათიანი შალვა – 53
 ალა მახმად ხანი – 317
 [ალათი] ღავითის ასული (გიორგი ახვლედიანის მეუღლე) – 191
 ახალშენიშვილი პ. – 286
 ახვლედიანი გიორგი (უგუეს ძე, [ალათი] ღავითის ასულის მეუღლე) – 191
 ახვლედიანი კონსტანტინე (გიორგის ძე) – 178, 191
 ახვლედიანი კოსტა – 180
- ბ**
- ბაბუსია – 157
 ბაგრატი ბაგონიშვილი (ბაგრატიონი, გიორგი XII-ის ძე) – 208, 289, 300
 ბაგრატიძე – 50
 ბალანჩივაძე კაცია – 196
 ბარათაშვილი მანანა – 320
 ბარბარე – 381
 ბარბარე მონაზონი – 48
 ბაროქი (წინასწარმეტყველი) – 135
 ბარშამეს (ჰამაღნელი ალექსანის შვილი) – 97
 ბასარაბა კონსტანტინე ბრანკოვანე (ვლახეთის მთავარი) – 72
 ბასილ ბერი – 269
 ბასილ [ვასილ] დიდი (მღვდელთმთავარი) – 35, 37, 39, 43, 147, 154-156, 163, 186-187, 277-278, 284, 347, 366, 368
 ბასილ [ვასილ] მღვდელი (პეტრეს ძე, მურეზანოვი [მურეზანიძე]) – 383
 ბაქარ ბაგონიშვილი (ბაგრატიონი, ვახტანგის VI-ის ძე) – 81, 113, 121
 ბაქრაძე დიმიტრი – 10, 311
 ბაქრაძე იოსებ – 264
 ბეგიაშვილი თამაზ – 51
 ბეგიევი სიმონ (იხ. სიმონ ლეკანოზი)
 ბეთიაშვილი – 149
 ბენეამენ მღვდელ-მონაზონი (ბერეკაშვილი) – 373
 ბერაძე შერმაღინ – 294
 ბერეკაშვილი ბენეამენ (იხ. ბენეამენ მღვდელ-მონაზონი)
 ბერიევი გრიგორ – 286
 ბერიგაშვილი ეკატერინე (ივანეს ასული) – 294
 ბერიძე გიორგი – 214
 ბერუა – 157
 ბერძნიშვილი მაქსიმე – 42, 57, 132

- ბესარიონ მღვდელი (ვაშაძე, იაკობის ძე) – 369-371
- ბესარიონ წინამძღვარი – 181
- ბექაური მირიან (იხ. მირიან მღვდელ-მონაზონი)
- ბეციასშვილი – 291
- ბ. კ. [ბიძინა კერაგიშვილი] (იხ. გაიომ მიტროპოლიტი)
- ბორინა (ირინა ყოფილი) – 43
- ბრეგაძე თამარ (მთარგმნელი) – 78
- ბურჭულაძე პეტრე – 195
- ბუჭუკი – 278
- ბუჭუკო (მოურავი) – 300
- ბუხულიაშვილი ოვანე (იხ. ოვანე მღვდელ-მონაზონი)
- ბ**
- გაბაონი სვიმონ – 262
- გაბაშვილი ოსე (ზაქარიას ძე) – 320
- გაბიშვილი კონსტანტინე – 363
- გაბრიელ – 157, 230
- გაბრიელ არქიმანდრიტი (აბაშიძე) – 177
- გაბრიელ ბერი – 262, 263
- გაბრიელ [გავრიელ] ეპისკოპოსი იმერეთის (ქიქოძე, გერასიმე მაქსიმეს ძე) – 370
- გაბრიელ მთავარანგელოზი – 45, 101, 282
- გაბრიელ მღვდელი – 277
- გაბრიელ მღვდელი (გარსევან ყოფილი, ვახტანგის სგამბის მუშაკი, მესგამბე) – 113
- გაბრიელ მღვდელი (კაპანაძე) – 284
- გაბრიელ მღვდელ-მონაზონი (ჭუმბურიძე) – 390
- გაბრიელ საწყალი (მღვდელი) – 207
- გაბრიელ (სიონის ლეკანოზის შვილი, ვახტანგის სგამბის მუშაკი) – 77
- გაგნიძე დიონისოს – 286
- გაიომ არქიმანდრიტი (მთარგმნელი, თელავის სემინარიის რექტორი) – 199, 209, 317
- გაიომ ღიაკონ-მონაზონი (იოანე მღვდელ-მონაზონის შვილი) – 51
- გაიომ მიტროპოლიტი წილკნელი (ბიძინა კერაგიშვილი, წყაროსთაველი) – 17, 32, 39, 51, 67, 156, 179, 189, 207-208, 213, 284, 382
- გამრეკელი გოგი – 249
- გამყრელიძე ღარიბა [აფროლიტა] (მელიტონის ასული) – 370
- გამყრელიძე მელიტონ – 370
- გამცემლიძე – 126
- გარსევანოვი [გარსევანიშვილი] ალექსანდრე (სვიმონის ძე) – 235
- გაფრინდაშვილი პეტრე (მოურავი, ჯრუჭის წმ. გიორგის მონასტრის მონაყმა) – 228
- გაჩევილაძე კასიანე (იხ. კასიანე მღვდელი)
- გერასიმე – 157
- გერმანე ეპისკოპოსი იმერეთის – 376
- გერმანე მღვდელ-მონაზონი (თბილისის სიონის ტაძრის მოძღვარი, ვახტანგის სგამბის მუშაკი) – 36, 71-73
- გვიგო (მოჯამაგირე, შოთას ბიჭი) – 230
- გვრიტიშვილი ნოე – 272
- გ ~ ი ~ ვ ~ გის ძე კ ~ ი – 117
- გიო – 52
- გიორგი – 32, 48, 65, 79-81, 118, 157, 177, 181, 230
- გიორგი (არჩილა გლახუას ძე) – 344
- გიორგი ბრწყინვალე – 162
- გიორგი (ღავით მღვდლის ძე, ერეკლეს სგამბის მუშაკი) – 219
- გიორგი ღიაკვანი (კარის ეკლესიის, ერეკლეს სგამბის მუშაკი, მწერალი) – 212
- გიორგი მეფე (ქართლის, ბაგრატიონი, გიორგი XI) – 13-14, 27-28, 30, 32, 36, 55-56, 61, 71, 78, 89, 94-95, 107, 114, 121
- გიორგი მეფე (ქართლ-კახეთის, ბაგრატიონი, გიორგი XII [ზოგ წყაროში XIII]) – 19, 42, 67, 86, 173-174, 179, 299-300, 309-310
- გიორგი მთავარმოწამე – 175-179, 188, 206, 220, 228, 233, 254-255, 262-263, 269-270, 350-370, 373-374, 380, 390
- გიორგი მღვდელი – 278

- გიორგი მღვდელი (კაპანაძე, გაბრიელ მღვდლის ძე) – 284
- გიორგი მღვდელი ([შალა ?] მელიქის შვილი – 301
- გიორგი მღვდელი (ფერაძე) – 18
- გიორგი მხატვარი (ტფილისის სიონის ეკლესიის, ვახტანგის სტამბის მუშაკი) – 114, 121
- გიორგი (ოქროპირ მღვდლის ძე) – 350
- გოგელიძე ზაქარია (ერეკლეს სტამბის მუშაკი) – 201
- გოგი – 53
- გოგია – 40, 42
- გოგიბერიძე ქეთეთო – 246
- გოგლიძე ღავით (იხ. ღავით მღვდელი)
- გოგსაძე ბერო (მარკომ მღვდლის ძე, მეღავითნე) – 277
- გოგსაძე ივანე – 277
- გოგსაძე მარკომ (იხ. მარკომ მღვდელი)
- გობალიშვილი შალვა – 57-58
- გომაძე თამარ – 42
- გრიგალაშვილი სოფიო (სოლომონის ასული) – 294
- გრიგოლ – 344
- გრიგოლ არქიმანდრიტი (ცქიტიშვილი) – 220-221
- გრიგოლ ღიაკვანი – 238
- გრიგოლ მარკომის შვილი – 20
- გრიგოლ მღვდელი (მდივნიშვილი გიორგი) – 156
- გრიგოლ მღვდელი (ცამციევი, რუსულიდან მთარგმნელი) – 48
- გრიგოლ ღვთისმეტყველი (მღვდელმთავარი) – 35, 39, 67, 95, 156, 180
- გრიგორ – 285
- გუგუშვილი პაატა – 28, 319-320
- გულისაშვილი ალ.[ექსანდრე] – 20, 124, 158
- გუნცაძე ლევან – 277
- გურამიშვილი ღავით – 83
- გურგენიძე ზაქარია (იხ. ზაქარია არქიმანდრიტი)
- გურიელი თუთა (ვახტანგ VI-ის ღვა) – 28, 36, 55, 61, 71, 78, 89, 94, 107, 114, 121
- გურიელი პელაგია (ნესტორ წერეთელის მეუღლე) – 189
- გუქა – 46

ღ

- ღაღვაძე სპირიდონ – 194
- ღაღიანი გიორგი (ღარეჯან დედოფლის მამა) – 177
- ღაღიანი ღავით – 48
- ღავით – 126, 196
- ღავით არქიერი – 149
- ღავით აღმაშენებელი – 299
- ღავით ბაგიონიშვილი (ბაგრატიონი, გიორგის XII-ის ძე, ტახტის მემკვიდრე, რუსეთის გენერალ-მაიორი და კავალერი) – 19, 67, 309-311
- ღავით მიტროპოლიტი – 228, 373, 392
- ღავით მიტროპოლიტი იმერეთის (წერეთელი) – 290
- ღავით მიტროპოლიტი ბოლბული (ვანხაძე) – 87
- ღავით მიტროპოლიტი იმერეთის (სოფრომაშვილი) – 175
- ღავით III (მეფე, ბაგრატიონი) – 162
- ღავით მღვდელი (გოგლიძე) – 32
- ღავით მღვდელი (ინაშვილი, ღავით ღაღიანის კარის მოძღვარი, კალიგრაფი, მთარგმნელი) – 48
- ღავით მღვდელი (კავკასიძე ღმიგრის ძე, ტფილისის სიონის ღიაკვანი, ერევნის სობორის მოძღვარი) – 193
- ღავით მღვდელი (ლოსაბერიძე) – 193, 208
- ღავით მღვდელ-ილუმენი (ჯიჭარაძე) – 196
- ღავით რექტორი (ალექსი-მესხიშვილი) – 10, 102-103
- ღავით ხუცესი (კარის საყდრის, ერეკლეს სტამბის ღაღის მმართველი, პლაკის მჭრელი, მწერალი) – 172, 187, 206, 219, 227, 238, 242, 252, 260, 268, 276, 282, 298, 306, 313
- ღავით (ქრისტესია ხუცესის ძმა) – 213
- ღავით წინასწარმეტყველი (მეფე, მეფსალმუნე) – 13, 15, 27-28, 32, 36, 38, 55, 61, 71, 78, 89, 94, 107, 114, 121-122, 129,

238, 242, 309, 318, 348
 ღავით ჭყონდილე – 190
 ღათიკა მესხი – 318
 ღათიკო (მოჯამაგირე) – 229
 ღათუნა ნაცვალი (ღათუნაშვილი) – 194
 ღანიელ მღვდელ-მონაზონი – 373
 ღანიელ (წინასწარმეტყველი) – 135
 ღარბიაშვილი თეოდორე (იხ. თეოდორე ღიაკვანი)
 ღარეჯა – 52
 ღარეჯა (აბრამის მეუღლე) – 48
 ღარეჯა (რამაზის მეუღლე) – 40
 ღარეჯან ბაგონიშვილი (ბაგრატიონი, იმერ-თა მეფის სოლომონ I-ის ასული) – 291
 ღარეჯან ბაგონიშვილი (ბაგრატიონი, არჩილის II-ის ასული) – 49
 ღარეჯან [ღარია] ღელოფალი (გიორგი ღალიანის ასული, ერეკლე II-ის მეუღლე) – 161, 169, 177, 185, 203, 208, 211, 217, 225, 237, 241, 251, 257, 267, 275, 281, 297-298, 303
 ღეგლარიანი იოსებ – 126, 176
 ღემეტრაშვილი თამარ – 149
 ღემუროვი ღავით – 194-195
 ღვალისშვილი შიო (იხ. შიო ღეკანოზი)
 ღიაკვანოვი იოსებ – 314
 ღიასამიძე მათა – 97
 ღიმიტრი – 175
 ღიმიტრი ღიაკვანი (ვანის მონასტრის) – 21
 ღიმიტრი მღვდელი (შარმანაშვილი) – 43
 ღიმიტრი მღვდელ-მონაზონი (ღიმიტრი მოსანი) – 39
 ღიმიტრი (ირაკლი ბაგონიშვილის გამმრღელის, თინათინის ძმა) – 41
 ღიომიღე წინამძღვარი – 46
 ღიონოს (ქრისტესია ხუცის ძე, ერეკლეს სტამბის მუშაკი, მწერალი) – 245
 ღომენტი – 285
 ღიონოს წინამძღვარი – 277
 ღონაძე სვიმონ (იხ. სვიმონ ღიაკვანი)
 ღორთოე [ღორთოეთოს] სინოპსელი, ტვირელი – 15, 217-218, 267, 298, 386
 ღოსითეოს ქუთათელი (მიტროპოლიტი იმერეთის, წერეთელი ღავით ნიკო-

ლოზის ძე) – 66, 87, 178, 180, 189, 191, 263, 291, 368
 ღოსითეოს პატრიარქი იერუსალიმის – 106
 ღოღონაძე მეთოღე (ღავითის ძე, გოღოგნის მონასტრის მღვდელი) – 23

ე

ებიგაშვილი გიორგი – 39, 294
 ეგნატე იესეს ძე – 357
 ეგსტაქი მღვდელი (ამიღაქბაროვი) – 344
 ეგეკიელ (წინასწარმეტყველი) – 135
 ე. თ. [ექვთიმე თაყაიშვილი] (იხ. თაყაიშვილი ექვთიმე)
 ეკატერინე – 99, 124-125
 ეკატერინე (მეფის სძალი) – 300
 ეკატერინე პავლეს ასული (პავლე I-ის, რუსეთის იმპერატორის ასული) – 379
 ეღენე – 46, 157
 ეღენე ღელოფალი (კონსტანტინე ღიდის ღეღა) – 16, 19
 ეღენე იოვანეს ასული (იხ. ორბელიანი ეღენე)
 ეღენე სიმონოვნა, მეფის რძალი (ხაფერვან ყოფილი, სიმონ აბა მელიქის ასული, გიორგი XII-ის ძის, ღავითბაგონიშვილის მეუღლე) – 19
 ეღია (წინასწარმეტყველი) – 82, 101
 ეღიავე სიმონ (მღვდელი) – 328
 ეღიაშვილი მღვდელი – 277
 ეღიომ მცხეთელი (უღლის კვართის ზამომგანი) – 28, 94
 ეღისაბედ – 157
 ეღისაბედ (აბაშიძისა) – 311
 ეღისაბედ აღექსის ასული (რუსეთის იმპერატორის, აღექსანდრე I-ის მეუღლე) – 339, 385
 ეღისაბედ (ოქროპირ მღვდლის ასული) – 350
 ენდრონიკასშვილი ღარეჯან – 278
 ეპისტიმე – 157
 ეპიფანე – 372
 ეპიფანე ეპისკოპოსი კვიპრელი – 258, 385
 ერგანის შვილი გირგოლა (ხელოსანი) – 300

ერეკლე [ირაკლი] I (მეფე, ბაგრატიონი) – 151
 ერეკლე [ირაკლი] II (მეფე, ბაგრატიონი, თეიმურაზის II-ის ძე, ორგზის მახალი წიგნთა საბეჭდავისა) – 2, 3, 64, 139, 147, 153, 155, 161-162, 165, 169, 172-173, 185-187, 190, 194, 199, 203, 206-208, 211-213, 217, 225-226, 230, 237, 241, 251-252, 257, 267, 275, 281, 283, 297-298, 301, 303, 309-310, 313, 317, 319, 322, 332, 359
 ერისთავი ალექსანდრე შანშეს ძე – 58
 ერისთავი გრიგოლ შანშეს ძე – 58
 ერისთავი დიმიტრი შანშეს ძე – 58
 ერისთავი ელიზბარ შანშეს ძე – 57-58
 ერისთავი იასე შანშეს ძე – 57
 ერისთავი მარიამ ალექსანდრეს ასული – 58
 ერისთავი მელანია შანშეს ასული – 57
 ერისთავი შანშე – 58
 ესაია (წინასწარმეტყველი) – 78, 135
 ეფენია – 157
 ეფთვიმ – 208
 ეფთვიმე მღვდელი (ქაჯაია, ნაგა ქოიავას მეუღლე) – 191-193
 ეფრემ ასური (წმ. მამა) – 367
 ეფრემ ეპისკოპოსი – 233
 ეფრემ მეუფე – 383
 ეფრემ მღვდელი – 366
 ეფრემ ხუცეს-მონაზონი (ერეკლეს სტამბის მუშაკი, რუსულიდან მთარგმნელი) – 154
 ეფროსინე – 370

3

ვალერიან არქიმანდრიტი (აბაშიძე) – 350
 ვასიკო – 253
 ვასილ – 194, 376
 ვასილ [ვასილ] მღვდელი (ლეკავა გიორგის ძე) – 207
 ვასილ მღვდელი (ქოიავა) – 192
 ვარდოსანიძე სვიმონ [სიმონ] (იხ. სვიმონ მღვდელი)
 ვაშაძე ასლან – 370

ვაშაძე ბესარიონ იაკობის ძე (იხ. ბესარიონ მღვდელი)
 ვაშაძე ვასილ ასლანის ძე – 370
 ვაშაძე იაკობ (ბესარიონ მღვდელის მამა) – 370-371
 ვაშაძე სვიმონ (იხ. სვიმონ ლეკანოზი)
 ვაჩნაძე ლავით (იხ. ლავით მიგროპოლიტი)
 ვახტანგ – 376
 ვახტანგ ლევანის ძე (ქართლის განმგებელი, მეფე ვახტანგ VI, ბაგრატიონი) – 2-3, 7-11, 13-18, 21, 25, 27-28, 30-31, 36-39, 48-49, 51-53, 55-57, 61-64, 67, 71-72, 74, 77-81, 89-90, 93-97, 99-101, 105, 107, 111, 113-115, 121-123, 129-130, 136, 155, 165, 172-173, 183, 187, 219-220, 260, 268-269, 317
 ვახტანგ ქართლის მეფე (ვახტანგ V, ბაგრატიონი) – 13, 36, 55, 61, 71, 78, 89, 94, 105, 107, 114, 121
 ვიქტორ (თეიმურაზ ბაგონიშვილის მოძღვარი) – 208

8

ზალოვი მაალ – 310
 ზაბახიძე ფარნაოზ (მაქსიმეს ძე) – 177
 ზალიკა – 157
 ზაქარია არქიმანდრიტი (გაენათის, მრავალმთის გარესჯის ბერი, გურგენიძე, იმერეთის სტამბების ზედამხედველი, ღამფინანსებელი) – 318-320, 332-333, 343, 347-348, 355, 362, 368-369, 373, 387-388, 396, 401
 ზაქარია ლეკანოზი (მამაცა ლეკანოზის შვილი) – 213
 ზაქარია მთავარლიაკვანი (შათავაძე) – 377
 ზაქარია მღვდელი (მარკოზის ძე, ერეკლეს სტამბის ზედამღვდელი, სტამბის სახმართა ზელა გამრჯელი, გექსგის გამმართველი) – 154, 165, 172
 ზაქარია (წინასწარმეტყველი) – 79, 136, 148, 242, 282
 ზებედე (ამბროსი ნეკრესელის შვილი-შვილი, თინათინ მიქაძის ვაჟი) – 270

ბედგენიძე სვიმონ – 383
 ბენონ მეფე (ბერძენთა, კონსტანტინე მეფის
 მამა, სავედრებელთა შემქმნელი) – 171
 ბოსიძე ლეკანოზი (ქვაბთა ხევის) – 51
 ბოსიძე მღვდელი (უზუმთის წმ. გიორგის
 ეკლესიის) – 390
 ბუბაშვილი ღვით (რომანოზ ბუბაშვილის
 ვაჟი, მესტამბე) – 320, 362, 380, 387
 ბუბაშვილი-რამბაძე რომანოზ (მოურავის
 ძე, ერეკლე II-ის, მოზლოკისა და
 იმერეთის სტამბების გამმართველი,
 ბეჭდის მომჭრელი) – 201, 219, 227, 245,
 252, 260, 268, 276, 282, 298, 306, 317-
 320, 332-333, 336, 343, 348, 355, 361-
 362, 368, 380, 387
 ბურაბა – 157
 ბურაბოვი თევდორე (იხ. თევდორე მღვდელ-
 ლი)

თ

თათანაშვილი ღვითა – 291
 თათარაშვილი ქრისტესია – 286
 თალია – 41
 თალიკო (ხაზინაღრის ცოლი) – 255
 თამაზ (მამაი) – 192
 თამარ – 157, 196, 208, 248
 თამარ (აღამის მეუღლე) – 196
 თამარ (იოსების ქალი) – 117
 თარხანოვი ევსტაგე – 398
 თარხანოვი ელისაბედ ევსტაგეს ასული –
 398
 თარხანოვი ლუკა ევსტაგეს ძე – 398
 თარხანოვი ქეთევან ევსტაგეს ასული –
 398
 თაქთაქიშვილი ლევან – 10
 თაყა კანდელაკის ასული – 52
 თაყაიშვილი ექვთიმე – 74, 81
 თელო – 207
 თევდორე დიაკვანი (აღამოვი) – 116
 თევდორე მღვდელი (ბურაბოვი [ბურაბა-
 შვილი], მალაროსკარის წმ. გიორგის
 ეკლესიის მოძღვარი) – 188
 თეთრაძე ილია (იხ. ილია მთავარ-
 დიაკვანი)

თეთრუა – 65
 თეიმურაზ ბატონიშვილი (ბაგრატიონი,
 გიორგი მეფის XII-ის ძე) – 208
 თეიმურაზ I (ქართლის მეფე, ბაგრატიონი)
 – 100-101
 თეიმურაზ II (ქართლ-კახეთის მეფე, ბაგ-
 რატიონი, ერეკლე I-ის ძე) – 147, 151,
 153-155, 275, 281, 299, 303
 თეკლე (მაქ.[არიასასული ცხვარუ] აშვილი),
 ივანე გლახუნას ძე სხირგლადის
 მეუღლე) – 344
 თეოდორე – 287, 288
 თეოდორე დიაკვანი (დარბიაშვილი, ერეკ-
 ლეს სტამბის დაზგის მმართველი) – 201
 თეოდორე მეფე (ლუკა ლასკარი,
 ღვთისმშობლის საგალობლის
 შემქმნელი) – 170, 172
 თეოფანე – 367
 თინა – 208
 თინათინ – 102
 თინათინ (ნიკოლოზის ასული, ირაკლი
 ბატონიშვილის გამმრდელი, გიორგის
 XII-ის ძის) – 42
 თინათინ (ონანას თანამეცხვარე) – 43
 თუთა გურიელის ასული (იხ. გურიელი
 თუთა)
 თუმანისშვილი ედიშერ (მდივანი, ერეკ-
 ლეს სტამბის მეღამღვარი) – 165, 172

ი

იაევი ილარიონ (იხ. ილარიონ ბერ-
 მღვდელი)
 იაკობ – 32
 იაკობ (მოციქული) – 29, 31, 136, 258, 260,
 386
 იაკოვ [აკოვ] – 73, 80-81
 იასე აღამიჩი (იხ. ანდრონიკაშვილი იესე)
 იასე (დედაბისი ქეთევან) – 48
 იასე (წინასწარმეგველი) – 78,
 იასონ მღვდელი (ყულაშვილი, უზუმთის წმ.
 გიორგის ეკლესიის მოძღვარი) – 390
 იაშვილი იაკინთე (მორჩილი) – 278
 იაძე გებედე (გოლოგნის მაცხოვრის
 ეკლესიის მგალობელი) – 126

- იესე – 376
 იესე (ბიბლ. მეფე) – 13, 25, 27, 36, 38, 121, 129
 იესე ლეკანობი (მეგების ეკლესიის მოძღვარი) – 230
 იერემია – 135
 ივანე – 52, 80, 291, 376
 ივანე მღვდელი – 238
 იოანე მღვდელ-მონაზონი (ბუხულიაშვილი) – 188
 ივანოვი ივანე – 17
 ივლიანე (განდგომილი) – 386
 ილარიონ – 195
 ილარიონ ბერ-მღვდელი (იაევი [იაშვილი], იოსებ მღვდლის ძე) – 194-195
 ილაშვილი (მღვდელი) – 287
 ილია მთავარღიაკვანი (თეთრაძე) – 292
 ილურიძე სოლომონ (დავითის ძე) – 261
 იმერლიანთ დავითა – 97
 ინაშვილი დავით (იხ. დავით მღვდელი)
 ინაშვილი შალვა – 48
 იოანე – 41, 53, 80, 99
 იოანე არქიმანდრიტი (მღვიმის წინამძღვარი) – 132, 291
 იოანე (კარის საყდრის მღვდლის დავით ძე, ერეკლეს სტამბის ნაკლის შემასრულებელი) – 313
 იოანე დამასკელი – 361, 366, 367
 იოანე ლეკანობი [იოვანე მღვდელი] (იმნაძე, კავალერი, ბლალოჩინი) – 221
 იოანე ლეკანობი (ჯვრის საყდრის, ერეკლეს სტამბის ღვთისმშობლის მმართველი) – 147
 იოანე მანგლელი (ერეკლეს სტამბის მუშაკი, ბერძულსა და რუსულსა ზედა შემმოწმებელი) – 212
 იოანე [იოვანე] მახარებელი (ღვთისმეტყველი) – 15-18, 125, 218, 219, 268, 331-332, 395-396
 იოანე მიგროპოლიტი ნინოწმინდელი (მაყაშვილი) – 20, 209, 229
 იოანე (მოციქული) – 29, 258, 260, 386
 იოანე მღვდელი (ნასომხარი) – 208
 იოანე მღვდელი (რაზმაძე) – 294
 იოანე მღვდელი (სარმანაშვილი) – 287
 იოანე მღვდელი (ჯაფარიძე) – 22
 იოანე მღვდელ-მონაზონი – 51, 174
 იოანე მხაგვარი (ხუცესი, ერეკლეს სტამბის მუშაკი, მესტამბეთუხუცესი) – 154, 165, 172
 იოანე ნათლისმცემელი – 269, 276-277, 333, 380, 387
 იოანე ოქროპირი (მღვდელმთავარი) – 35, 39, 95, 154-155, 186, 277, 366, 368
 იოანე ქსიფილინო (ერეკლეს სტამბის მუშაკი, ტექსტის ბერძნულთან შემდარებელი) – 226
 იოანე ხუცესი (ოსეს ძე, სიონის იკონომოს-ლეკანოსი, ერეკლეს სტამბის პრობის მმართველი ღვთისმშობლისა კანონისა ზედა განმმართველი) – 187, 205, 211, 219, 227, 237, 260
 იობი – 194
 იოლა (მოციქული) – 31, 258, 260
 იოელ (წინასწარმეტყველი) – 185
 იოვანე – 157, 228
 იოვანე არქილიაკვანი (დავით მიგროპოლიტის) – 373
 იოვანე ლეკანობი [იოვანე არქილიაკვანი] (მაღალაძე) – 228
 იოვანე ღიაკვანი – 264
 იოვანე მღვდელი (რუსიევი [რუსიშვილი]) – 375
 იოვანე მღვდელ-მონაზონი (მოწამეთას მონასტრის) – 372
 იოველ (წინასწარმეტყველი) – 135, 367
 იონა არქიეპისკოპოზი (სრულიად საქართველოს ეგზარხოსი) – 193
 იონა (წინასწარმეტყველი) – 45, 78, 136, 347
 იორდანაშვილი გიორგი – 271
 იოსებ – 40, 48, 52, 208, 230, 264, 310
 იოსებ ბერი (ბაგრაგ ბაგონიშვილის ნათლია, არაგველი, მოხევე) – 300
 იოსებ ლეკანობი (ფალავანდოვი, სიონის მოძღვარი) – 229
 იოსებ (თამარის მამა) – 117
 იოსებ მღვდელი (იაშვილი) – 194

- იოსებ მღვდელი (მეგეხის ღეკანოზის ძე, ერეკლეს სტამბის განმგე, პლაკის მჭრელი, ღამგის მმართველი) – 313
- იოსებ მღვდელი (მრავალმთის წმ. გიორგის ეკლესიის მოძღვარი) – 345
- იოსებ სამებელი (მოსკოვის სტამბის მუშაკი, ქვაბული ძე) – 141
- იოსებ (სამსაგალობელის შემქმნელი) – 226
- იოსელიანი ავთანდილ – 320
- იოსელიანი პლატონ – 19
- იოსკა – 52
- იპოლიტე – 157
- ირაკლი ბაგონიშვილი (ბაგრატიონი, გიორგი XII-ის ძე) – 42
- ირაკლი მეფე (იხ. ერეკლე II)
- ირინა – 195
- ირინე – 80
- ისაია (წინასწარმეტყველი) – 324
- ისაკ – 80
- ისაკ ბერი – 291
- ისაკ განშორებული – 366
- ისაკ მცირე (ერეკლეს სტამბის რედაქტორის თანამემწე) – 154
- ისარალოვი [ისარლიშვილი] ლუკა (ცენზორი) – 86
- ისიდორე – 194
- ისიდორე არქიეპისკოპოზი – 194
- ისლამ ღიაკვანი – 166
- იუდა (მოციქული) – 136, 386
- იუსტინე მღვდელ-მონაზონი (ჯრუჭის მონასტრის) – 373
- კ**
- კავკასიძე ღავით ღიმიგრის ძე (იხ. ღავით მღვდელი)
- კავკასიძე ეფემია (ღავით ღიაკვანის ასული) – 193
- კავკასიძე ეფემია (ღავით მღვდლის ასული) – 193
- კავკასიძე ვასილ (ღავით ღიაკვანის ძე) – 193
- კავკასიძე ნიკოლაომ (ღავით ღიაკვანის ძე) – 193
- კავკასიძე პელაგია (ღავით ღიაკვანის ასული) – 193
- კალატოზოვი იესე – 90
- კალისტრატე მიგროპოლიტი – 300
- კალისტრატე მღვდელ-მონაზონი (ჩაჩუა, ვარძიის მონასტრის მოძღვარი) – 336
- კალისტრე პატრიარქი კონსტანტინოპოლიელი – 109, 163, 340, 342
- კაპანაძე გიორგი (იხ. გიორგი მღვდელი)
- კაპანაძე გიორგი (იხ. გიორგი მღვდელი) გაბრიელ მღვდლის ძე – 284
- კაპანაძე ვ. – 396
- კარანაძე მათა – 18, 19, 21, 39-40, 46-47, 66, 79, 85, 110, 118, 130
- კარბელა – 20
- კარგარეთელი გიორგი – 253
- კარიჭაშვილი ღავით – 7, 201, 301, 318, 332
- კარპოსი – 370
- კასიანე მღვდელი (გაჩეჩილაძე) – 220
- კასრაძე, თ. – 317, 326
- კეთილაძე გიორგი მახარობელას ძე (მეღავითნე, საეკლესიო ყმა) – 265
- კეკელიძე კორნელი – 63, 105
- კენჭაძე, ა. – 111
- კეჟერაშვილი ქრისტეფორე (იხ. ქრისტეფორე მღვდელი)
- კერატიშვილი ბიძინა (იხ. გაიომ მიგროპოლიტი)
- კვასხვაძე შალვა – 8, 15, 30, 57, 123
- კვაჭანტირაძე ფერიდე – 9
- კვირილე ალექსანდრიელი – 237, 241
- კვიპრიანე სამთავნელი (კომმა ყოფილი, ვახტანგის სტამბის მუშაკი, ბერძნულთან შემდარებული) – 105, 162, 165, 303
- კიკოლა – 207
- კიში მიკლოშ – 81
- კობახიძე თინათო – 118
- კომბან მღვდელი (სვიმონ მღვდლის ძე, ქველაძე) – 66
- კომმა – 170
- კოლია [კოლა] – 157
- კონსტანტინე მეფე (ზენონ მეფის ძე,

სავედრებელთა შემქმნელი) – 171
 კონსტანტინე მეფე (კონსტანტინე დიდი) –
 16-17, 19
 კონსტანტინე მღვდელი (ამირანაშვილი) –
 391
 კონსტანტინე პავლეს ძე (რუსეთის
 იმპერატორის, პავლე I-ის ვაჟი) – 379
 კონსტანტინე – 350
 კ.პ.კ. – 300

ლ

ლ. ა. – 362
 ლავრენტი მღვდელ-მონაზონი – 389
 ლაზარე (ბიბლ.) – 63, 115, 283
 ლაზარე ლეკანოზი (საგარეჯოს წმიდა
 ნინოს გაძრის მოძღვარი) – 111
 ლაშქაროვი ევა გიორგის ასული – 294
 ლაშქაროვი ილია გიორგის ძე – 294
 ლაშქაროვი მარიამ საბას ასული – 294
 ლაშხოვი [ლაშხი] ივანე – 90
 ლევან (ბაგრატიონი, ვახტანგ VI-ის მამა) –
 13-14, 28, 36, 55-56, 61, 71, 78, 89, 94-
 95, 107, 114, 121,
 ლევან ბატონიშვილი (ბაგრატიონი, ერეკლე
 II-ის ძე) – 81
 ლევან ბატონიშვილი (ბაგრატიონი, ბაქარ
 ბატონიშვილის ძე) – 82
 ლევიტსკი ფილიპე მახარის ძე (სიმონეთის
 სკოლის დირექტორი) – 370
 ლელა – 42, 156-157
 ლეონიდე მღვდელი (მანჯავიძე) – 376
 ლექავა – 221
 ლექავა ვასილ გიორგის ძე (იხ. ვასილ
 მღვდელი)
 ლონკაც – 41
 ლორთქიფანიძე გულქანა – 52
 ლოსაბერიძე ლავით (იხ. ლავით მღვდელი)
 ლუბა პლატონის ასული – 357
 ლუკა მახარებელი – 14-16, 124, 136, 217,
 219, 258, 268, 332, 386, 395-396

მ

მაგრიკ მეფე – 368
 მათე – 238

მათე დიაკონი – 263
 მათე მახარებელი – 15-16, 124, 136, 178,
 217, 219, 267, 331-332, 337, 395-396,
 399
 მათე მღვდელი (ხარეზავა) – 191
 მაისურა – 157
 მაკარ (წმ. მამა) – 366
 მაკარ მღვდელ-მონაზონი – 374
 მალაქია (წინასწარმეტყველი) – 136
 მამაცა ლეკანოზი (გაქარიას მამა) – 213
 მამაცასშვილი პეტრე (ერეკლეს სტამბის
 მუშაკი, მწერალი) – 212
 მამაცოვი ნინო კონსტანტინეს ასული – 67
 მანან[ა] – 48
 მანია – 51-53,
 მანსაროვი ივანე – 75
 მანტილიკოვი ქრისტესია – 48
 მანძულა (მაიას მეუღლე) – 278
 მანჯავიძე ლეონიდე (იხ. ლეონიდე მღვდე-
 ლი)
 მარეხი – 87
 მარი ნ[იკო] – 105
 მარია პავლეს ასული (პავლე I-ის, რუსეთის
 იმპერატორის ასული) – 379
 მარიამ ღვთისმშობელი – 107, 176, 211,
 213, 248, 282, 297, 366, 369, 380-381
 მარიამ – 42-43, 48, 51, 80, 194
 მარიამ ღალიანი (სოლომონ II-ის მეუღლე)
 – 272, 325, 331, 339, 347, 353, 361, 365
 მარიამ დედოფალი (ციციშვილი, გიორგი
 XII-ის მეუღლე) – 42, 309
 მარიამ თეოდორეს ასული (პავლე I-ის,
 რუსეთის იმპერატორის მეუღლე) – 279
 მარიამ სიმონის ასული – 80
 მარიამ ჩერქემის ასული – 42
 მარიამ ჯუმბერის ასული – 52
 მარინა (დიდმოწამე) – 44
 მარიჯან (ბერძენის ქალი) – 118
 მარკომ – 111
 მარკომ დიაკონი – 50
 მარკომ მახარებელი – 15-16, 20, 124, 136,
 217, 219, 226, 267-268, 282, 332, 395-
 396
 მარკომ მთავარდიაკონი (ვახტანგის სტამ-

- ბის მუშაკი, გრაფიორი) – 30, 39
 მარკომ მღვდელი (გოგსაძე) – 277
 მარკოს ეპისკოპოსი (იღრუნჯის) – 170
 მარტირ ბერ-მღვდელი – 156
 მაქსიმე ბერი (ჩიგოგიძე, სიონის საკათედრო
 ტაძრის მგალობელი) – 382
 მაქსიმე მღვდელი (სიხარულიძე) – 196
 მაქსიმე (წმ. მამა) – 147, 241, 325
 მაღალღვინი – 188
 მაღალაძე იოვანე (იხ. იოვანე ლეკანოზი)
 მაღრაძის ქალი – 42
 მაყაშვილი – 40
 მაყაშვილი თანე (იხ. თანე მიგროპოლიტი)
 მაჭავარიანი თამარ – 10, 66
 მაჭუტაძე ბასილ – 253
 მაჭუტაძე გიორგი – 253
 მახარეშვილი – 255
 მახარობელა – 124
 მახია – 40
 მდიენიშვილი გიორგი (იხ. გრიგოლ
 მღვდელი)
 მეთოლი პატრიარქი კოსტანტინოპოლელი
 – 343
 მელანია – 98, 278
 მელიგონ – 357
 მელიქის შვილი გიორგი (იხ. გიორგი
 მღვდელი)
 მელნიკოვი ანდრია (მელანია ერისთავის
 მეუღლე, პოლიცემისტერი) – 58
 მესხი ღათიკა (იმერეთის სტამბის ნაკლების
 შემასრულებელი) – 318, 327
 მესხი ვ. – 290
 მეტრეველი გრიგოლ – 227
 მეტრეველი კირილე – 177
 მეტრეველი მათე – 374
 მეტრეველი როინ – 57
 მმეხათუნ (ბაგონისშვილი, გიორგის ასული,
 პაპუნა წერეთლის მეუღლე) – 179, 189
 მირზა აბღურიზა თავრიშელი – 130
 მირიან მღვდელ-მონაზონი (ბექაური,
 არმაზელი) – 228
 მირიანოვი [მირიანაშვილი] ადამ (იხ. ადამ
 მღვდელი)
 მირიანაშვილი ალ.[ექსანდრე] – 17
 მირიანაშვილი გაბრიელ (ადამ მღვდლის
 ძე) – 262
 მიქაელი (ხელმწიფის კარის ლეკანოზის
 შვილი, ვახტანგის სტამბის მუშაკი,
 მესტამბე) – 89, 93-94, 105
 მიქაძე თინათინ (ამბროსი ნეკრესელის
 ასული) – 270
 მიქელაძე დავით (მღვიანბეგი) – 291
 მიქელაძის ასული – 180
 მიქია (წინასწარმეტყველი) – 136
 მიხაელ სტეფანეს შვილი [მიქაელ იშგვა-
 ნოვიჩი] უნგროვლახელი (ვახტანგის
 სტამბის გამმართველი) – 7, 13-14, 16,
 27, 29, 36-38, 55-56, 62-63, 71, 77, 79,
 114, 181
 მიხაილ – 376
 მიხაილ (ბერ-ილუმენი, მხატვრის ძე,
 ერეკლეს სტამბის პრობის მმართველი,
 ღრამაგის კანონთა ზელა
 გამმართველი) – 165
 მიხაილ (თინათინ მიქაძის ვაჟი, ამბროსი
 ნეკრესელის შვილიშვილი) – 270
 მიხაილ (მოჯამაგირე) – 193
 მიხაილ პავლეს ძე (პავლე I-ის, რუსეთის
 იმპერატორის ძე) – 379
 მიხეილ – 174
 მ. მ. გ. (იხ. გარასი მღვდელ-მონაზონი)
 მოსე არქიეპისკოპოზი (სრულიად
 საქართველოს ეგზარხოსი) – 193
 მოსე (გიორგი ღალაქის შვილი) – 229
 მოსე (წინასწარმეტყველი) – 78, 347
 მოსიძე შალვა ვიკტორის ძე – 49
 მურვანოვი ბასილ [მურვანიძე ვასილ] (იხ.
 ბასილ მღვდელი)
 მუხრანბატონი იოანე (კონსტანტინეს ძე) –
 64
 მწირიძე თეოდორე – 43
 მჭედლის შვილი გოგია – 31
 მჭედლიშვილი მარიამ (ალექსის ასული) –
 294
 მჭედლიშვილი მარიამ (ნიკოლოზის ასული)
 – 294
 მჭედლოვი ქრისტესია (იხ. ქრისტესია
 მღვდელი)

ნ

ნადირაშვილი პაპა – 42
 ნანა – 42
 ნანეშვილი (მღვდელი) – 372
 ნაომ – 52
 ნაომ (წინასწარმეტყველი) – 136
 ნაომის ვაჟი – 255
 ნატაშა პლატონის ასული – 357
 ნაცვალაოვი ნინა (პეგრეს ასული) – 294
 ნესტან – 99
 ნესტორ – 370
 ნეფესოვი [ნეფისაშვილი] ნიკოლაი
 სიმონიძე – 242
 ნიკიფორე ეპისკოპოზი (გორის) – 185
 ნიკო – 208, 357, 398
 ნიკო ხარებას ძე – 265
 ნიკოლა – 157
 ნიკოლას [ნიკოლაოზ, ნიკოლოზ] მრო-
 ველი (ორბელისშვილი, მოსამართლეთ-
 უხუცესის ძე, მღვდელ-მონაზონი, სიონის
 ლეკანოზი, ვახტანგის სტამბების მუშაკი,
 მესტამბეთუხუცესი) – 13-14, 27, 30, 55-
 56, 61, 63, 121, 129
 ნიკოლას [ნიკოლოზ] პავლეს ძე (რუსეთის
 იმპერატორის, პავლე პირველის ვაჟი) –
 192, 379
 ნიკოლოზ – 206
 ნიკოლოზ არქიმანდრიტი (ჩხეიძე) – 383
 ნიკოლოზ ლეკანოზი (სასანია) – 125
 ნიკოლოზ ლეკანოზი (სიონის გაძრის) –
 147, 154, 165, 172
 ნიკოლოზ დიაკვანი – 50
 ნიკოლოზ (თინათინ მიქაძის ვაჟი, ამბროსი
 ნეკრესელის შვილიშვილი) – 270
 ნიკოლოზ მთავარდიაკვანი (სოლომონის
 ძე) – 232
 ნიკოლოზ მონაზონი – 18
 ნიკოლოზ მღვდელი (სამადაშვილი, ივანეს
 ძე) – 233
 ნიკოლოზ მღვდელი (ფანცხავა ნიკოლოზ
 სოლომონის ძე) – 231-233
 ნიკოლოზ წინამძღვარი – 248
 ნიკონ მწირ-მონაზონი (ჯობინაშვილი,
 ნიკო ჯობინოვი) – 207

ნიკონ ლეკანოზი (სალარიძე) – 383
 ნიკურაძე გიგო ანდრეის ძე – 344
 ნინია – 99, 208
 ნინია (მოჯამაგირე, იმერელი) – 229
 ნინო – 207
 ნინო (ქართველთა განმანათლებელი) –
 173, 220, 260, 268, 283
 ნინო (ყაზაროვისა, ბარბარე შავლიევის
 ნათლია) – 225
 ნიქარაძე როსტომ (ქილიფთართუხუცესი,
 ქუთაისის სტამბის მუშაკი) –
 318, 327

ო

ობოლაძე პახუმ (აბიათარის ძე, მეღვინე)
 – 390
 ოლა – 357
 ონანა (თინათინის თანამეცხედრე) – 43
 ონისიმე – 265
 ორბელიანი დავით (სარდალ-სახლთუცე)
 – 99
 ორბელიანი ელენე (სარდალ-სახლთუცის
 იოვანეს ასული, შანშე ერისთავის
 მეუღლე) – 58
 ორბელიანი იოვანე (მინბაში, სარდალ-
 სახლთუცის დავითის ძე) – 99
 ორბელიანი კაკო – 96
 ორბელიანი ნიკოლოზ – (იხ. ნიკოლოზ
 მღვდელ-მონაზონი)
 ორბელიანი სულხან-საბა – 29, 137
 ორბელიანი ჯამბაკურ (იოვანეს ძე) – 99
 ორბელის ძე [ორბელიანი] (მოსამართლეთ-
 უხუცესი, ნიკოლოზ მროველის მამა) –
 14, 30
 ოსე – 311
 ოსე (წინასწარმეტყველი) – 135
 ოქროპირ მღვდელი – 350
 ოქროპირ მღვდელი (ჩარკვიანი) – 311
 ოქრომჭელიშვილი იოსებ (დავითის ძე,
 თინათინის, ირაკლი ბაგონისშვილის
 გამღვდლის მეუღლე) – 42
 ოქრომჭელიშვილი ნიკოლოზ (ქვაშუეთის
 მთავარი) – 116, 295
 ოპანისიანი გირაცუ პოლოს (პაოსიანი,

კოსტანტინოპოლელი ღიაკვანი, ერეკლეს სტამბის განმბახლებელი, მესტამბეთუხუცესი) – 181, 187

კ

პავლე ღიაკვანი – 221
 პავლე (მოციქული) – 16, 29-30, 136, 258, 260, 380, 386-387
 პაიჭაძე გიორგი (მესტამბე) – 318-319, 326-327, 332
 პანტელეიმონ ღეკანოზი (წინამძღვაროვი [წინამძღვრიშვილი], გორისბლალოხინი) – 284
 პანტელეიმონ (კარის მღვდლის ქრისტესისაჲს ძე, ერეკლეს სტამბის მწერალი) – 313
 პაპა სერგიოზი – 106
 პარმენ ღეკანოზი (ჭირაქაძე, პროკოპის ძე, გოლოგნის მაცხოვრის ეკლესიის მოძღვარი) – 126-127
 პარმენა – 376
 პახუმ დიდი (წმ. მამა) – 147
 პელაგია გურიელის ასული (ნესტორ წერეთლის მეუღლე) – 389
 პელაღი – 195
 პეტრე – 46, 189
 პეტრე არქიმანდრიტი – 392
 პეტრე (მოციქული) – 29, 31, 136, 258, 260, 380, 386
 პილაგე პონტოელი – 397
 პიროსი არქიმანდრიტი (ოქროპირი ძე) – 206
 პლატონ – 357

ქ

ქორეოლიანი დოდო – 214

რ

რამზაძე იოანე (იხ. იოანე მღვდელი)
 რამზაძე-ზუბაშვილი რომანოზ (იხ. ზუბაშვილი-რამზაძე რომანოზ)
 რამაზ (დარეჯანის მეუღლე) – 40
 რაჭველიშვილი ქრისტეფორე – 318
 რევაზ – 40

რეხვიაშვილი ანუპოტისტე (იხ. ანუპოტისტე ღიაკვანი)

რეხვიაშვილი კოლია – 290
 რიფსიმე ბაგონიშვილი (ბაგრატიონი, გიორგი მეფის XII-ის ასული) – 173-174
 რომანოზ გკბილად მგალობელი – 286
 როსტომ – 99, 286
 რუბენ სევასტის ძე – 357
 რუსთველი შოთა – 95
 რუსიევი იოვანე (იხ. იოვანე მღვდელი)
 რუსულან (ჩერქეზის ბაგონის ასული, ვახტანგის VI-ის მეუღლე) – 13, 29, 36, 49, 55, 62, 71, 78, 89, 94, 107, 114, 121

ს

საბანაძე გიორგი (ბარბარე შავლიევის ნათლია) – 255
 სავარსამიძე – 96
 სალარიძე ნიკონ (იხ. ნიკონ ღეკანოზი)
 სალომე – 255
 სამაღაშვილი ნიკოლოზ (იხ. ნიკოლოზ მღვდელი)
 სარმანაშვილი იოანე (იხ. იოანე მღვდელი)
 სარმანაშვილი ნიკოლოზ (იოანე მღვდლის ძე) – 287
 სასანიო ნიკოლოზ (იხ. ნიკოლოზ ღეკანოზი)
 საშა – 357
 სევასტი – 357
 სერაპიონ წინამძღვარი (მოწამეთას) – 191
 სერაფიონ არქიმანდრიტი – 181
 სერებრიაკოვი ნიკალაი [ნიკოლოზი] – 255
 სვანიძე მიხეილ – 221
 სვიმონ – 20, 22, 39, 222
 სვიმონ არქიმანდრიტი (ჯრუჭის) – 264
 სვიმონ ბაგონიშვილი (ქართლის განმგებელი) – 89, 105-106,
 სვიმონ ღეკანოზი (ვაშაძე) – 371
 სვიმონ ღიაკვანი (დონაძე) – 50
 სვიმონ ღიაკვანი (ვანის მონასტრის) – 22
 სვიმონ მღვდელი იშხნელი (იმერეთის დედოფლის კარის მოძღვარი, ანახანუშის მეუღლე) – 111

სვიმონ [სიმონ] მღვდელი (ვარლოსანიძე, ფუთის აბაღლების ეკლესიის მოძღვარი) – 157

სვიმონ მღვდელი (ქველაძე, კომზან მღვდლის მამა) – 66

სიმეონ ღვთისმეტყველი – 368

სიმეონ – 20

სიმეონ მეტაფრასი – 368

სიმონ – 80

სიმონ ლეკანოზი (ბეგიევი, მთავარანგელოზის საყდრის მოძღვარი) – 255

სიმონ მღვდელი – 206

სიმონ მღვდელი (ელიავა) – 328

სიმონ მღვდელი (ჭულუხაძე) – 220

სიმონ [სვიმონ] ხუცი – 166

სისარულიძე მაქსიმე (იხ. მაქსიმე მღვდელი)

სოლომონ – 221

სოლომონ (ბიბლ. მეფე) – 13, 15, 27-28, 32, 36, 38, 77, 93, 107, 121, 129, 162, 326, 348

სოლომონ ლეკანოზი – 116

სოლომონ ღიაკვი – 254

სოლომონ (მეფე იმერთა, ბაგრატიონი) – 272

სოლომონ I (იმერთა მეფე, ბაგრატიონი) – 50, 272, 291

სოლომონ II (იმერეთის მეფე, ბაგრატიონი, ღავით არჩილის ძე) – 82, 263, 272, 317-320, 325-326, 331-323, 339, 347, 353, 361, 365

სოფიო – 207-208

სოფონია (წინასწარმეტყველი) – 136

სოფრომ – 248

სოფრომაშვილი ღავით (იხ. ღავით იმერეთის მიგროპოლიტი)

სოფრონ (წმ. მამა) – 15, 217, 267-268, 395

სოფრონ ბერი – 187

სოფრონ [სოფრონიოსი] ნიკოლასწმინდელი [ნიკორწმინდელი] არქიეპისკოპოსი (წულუკიძე) – 319, 321, 362, 368, 380-381

სტეფანე მღვდელი – 214

სტივენტი ხრისტოფა – 48

სულიკო – 247

სხირტლაძე ივანე (გლახუნას ძე) – 344

ტ

ტარასი მღვდელ-მონაზონი, ეპისკოპოსი – 39, 292, 293

ტარასი პატრიარქი კოსტანტინოპოლელი – 305, 341

ტარიელი – 99

ტატიანა (მცხეთის ღვთათა მონასტრის მონაზონი) – 32

ტატუაანი – 52

ტიმოთე (წმ. მოწამე) – 136, 258, 366, 387

ტიგე (მოციქული) – 136, 258, 387

ტრიფილე ილუმნი [არქიმანდრიტი] (ერეკლეს სტამბის მუშაკი, ბერძულსა და რუსულსა ზედა შემოწმებელი) – 187, 211, 226, 252, 282, 298, 306

ტუგო – 46

ტუსის შვილი შიომ (თავადი, მოლარეთუხუცესი, ერეკლეს სტამბის ზედამდგომელი) – 187, 205, 212, 237

ტყემალაძე ივანიკა – 300

ფ

ფალავანდოვი [ფალავანდიშვილი] იოსებ (იხ. იოსებ ლეკანოზი)

ფანცხავა ალექსი (ნიკოლოზ მღვდლის ძე) – 232

ფანცხავა ნიკოლოზ (იხ. ნიკოლოზ მღვდელი)

ფანცხავა სპირიდონ (ნიკოლოზ მღვდლის ძე, ქუთაისის სასულიერო სასწავლებლის მოწაფე, მეღავითნე) – 232-233

ფარნაოზ (სხვიტორში მცხოვრები) – 290

ფაგმანი – 98

ფალავა – 180

ფერაძე გიორგი (იხ. გიორგი მღვდელი)

ფილიმონ (მოციქული) – 136, 258, 387

ფილოთეოს არქიეპისკოპოსი კონსტანტინეპოლელი – 245, 297, 313, 361, 366

ფირანა – 344

ფლაბიოსი იოსებ – 48

ფლადელფოს მიგროპოლიტი – 342

ქ

- ქაღაგოვი იოვანე – 261
 ქავთარია მიხეილ – 81
 ქაიხოსრო (ბორინა, ირინა ყოფილის თანამეცხედრე) – 43
 ქაიხოსრო სამის ძე – 52
 ქაიხოსრო [ხოსრო] მეფე (ქართლის) – 28, 36, 55-56, 62, 71, 77, 95
 ქარუმხანოვი ღვით (ქარუმხანა ჯუგბანელი) – 194-195
 ქაჯაია ეფთვიმე (იხ. ეფთვიმე მღვდელი) ქეთევან – 103
 ქეთევან (იასეს ღვთა) – 48
 ქეთო ([თათანას] ქალი) – 40
 ქველაძე კომზან (იხ. კომზან მღვდელი)
 ქველაძე სვიმონ (იხ. სვიმონ მღვდელი)
 ქი[ს]ტაური იოანე – 349
 ქიგიაშვილი მიხეილ – 189
 ქიქოძე გაბრიელ (იხ. გაბრიელ ეპისკოპოსი)
 ქობულაძე ოთარ – 349
 ქოიავა ვასილ (იხ. ვასილ მღვდელი)
 ქოიავა იბატი (ვასილ მღვდლის ძე) – 193
 ქოიავა ნატა (ეფთვიმე მღვდლის მეუღლე) – 191
 ქრისტესია მღვდელი (კარის ხუცესი, ერეკლეს სტამბის მუშაკი) – 201
 ქრისტესია მღვდელი (მჭედლოვი) – 189
 ქრისტესია ხუცესი (ღვთისძის ძმა) – 213
 ქრისტეფორე გურამიშვილი (მოსკოვის სტამბის მუშაკი) –
 ქრისტეფორე მღვდელი (მარტყოფელი, კარის ხუცესი, კეკერაშვილი, ერეკლეს სტამბის განმგებელი, ზელამხედველი, ღვთის მმართველი, საფასეთა წარმგები) – 212, 219, 242, 245, 251, 254, 260, 264, 268, 276, 282-283, 286, 298, 306

ღ

- ღოღობერიძე ნიკოლოზ (ბესარიონის ძე) – 317

ყ

- ყაველაშვილი მოსე – 179
 ყაზაროვი ნინო – 255
 ყორღანას შვილი ღვით (მუშრიბი, ერეკლეს სტამბის ზელამღვდომი, სამართა ზელა გამრჯელი) – 227
 ყულაშვილი იასონ (იხ. იასონ მღვდელი)

შ

- შავლიევი ალექსანდრე – 255
 შავლიევი ბარბარე (ივანეს ასული) – 255
 შავლიევი ივანე [ლაზარე] (ღმიგრის ძე) – 254-255
 შავლიევი ნინა (ივანეს ასული) – 255
 შავლიევი შალვა (ივანეს ძე) – 255
 შათავაძე ზაქარია – (იხ. ზაქარია მთავარღიაკვანი)
 შალვა – 48,
 შანიძე აკაკი – 93, 96-97, 99-100, 102
 შანიძე გიორგი – 222
 შარაძე გ.[ურამ] – 39
 შარაშიძე ქრისტინე – 9, 14, 27-30, 78, 105-107, 113, 135,
 შარიფა – 80
 შარმანაშვილი ღმიგრი (იხ. ღმიგრი მღვდელი)
 შერვაშიძე ფილიპე – 375
 შიო ღეკანოზი (ღვთაშვილი) – 48
 შურა – 207

ჩ

- ჩარკვიანი გიორგი – 356
 ჩარკვიანი ოქროპირ (იხ. ოქროპირ მღვდელი)
 ჩეკურაშვილი (მოხელე) – 189
 ჩესტა – 208
 ჩიგოგიძე მაქსიმე (იხ. მაქსიმე ბერი)
 [ჩივაძე] ბიკენტი – 328
 ჩიქოანი გოგია – 175
 ჩიჩუა კალისტრატი (იხ. კალისტრატი მღვდელ-მონაზონი)
 ჩოლოყაშვილი ქეთევან (ბაგრატი ბატონიშვილის მეუღლე) – 300

ჩუბინაშვილი ღავით – 10, 19, 117, 132, 173, 201, 297, 301
 ჩუბინაშვილი ნიკო – 10
 ჩუბინოვი ვასიკო – 75
 ჩუმასშვილი ნასყილა – 41
 ჩხაიძე სეფე – 181
 ჩხეიძე ნიკოლოზ (იხ. ნიკოლოზ არქიმანდრიტი)
 ჩხეიძე ჩ. (წიგნის რესტავრატორი) – 90, 111

ც

ცაკაშვილი მერაბ – 48
 ცამციცივი გრიგოლ (იხ. გრიგოლ მღვდელი)
 ციცისშვილი ადამ – 209
 ცქიტიშვილი გრიგოლ (იხ. გრიგოლ არქიმანდრიტი)
 ცხველიანი იოანე (მორჩილი) – 207

ძ

ძიმისგარიშვილიე. (წიგნის რესტავრატორი) – 52
 ძოწინიძე სპირიდონ (მღვდლის, ნიკოლოზ ფანცხავას სიძე) – 232-233

წ

წერეთელი აკაკი – 291, 321
 წერეთელი ბერი – 320
 წერეთელი გიორგი (მურაბის ძე) – 180
 წერეთელი გრიგოლ (მურაბის ძე) – 132, 180, 232, 289, 320, 373, 395
 წერეთელი ღავით (მურაბ წერეთლის ძე) – 191, 371-372,
 წერეთელი ღავით ნიკოლოზის ძე (იხ. ღოსითეოს ქუთათელი)
 წერეთელი ღავით (სიმონის ძე, მურაბ წერეთლის შვილიშვილი) – 272
 წერეთელი დიმიტრი – 277
 წერეთელი მურაბ (ქაიხოსროს ძე, იმერეთის მეფის სახლთუხუცესი, სტამბის მფლობელი, გენერალ-მაიორი) – 66, 82, 132, 180, 191, 319-320, 331, 343, 348, 355, 368, 381, 385, 395-396

წერეთელი ნესტორ (დიმიტრის ძე, გენერალ-ლეიტენანტი, პელაგია გურიელის მეუღლე) – 389
 წერეთელი, პ. – 321
 წერეთელი პაპუნა – 179, 186, 189, 242
 წერეთელი სვიმონ – 278, 371-372
 წერეთელი სიმონ (სალოხუცი, პოდპოლკოვნიკი, მურაბ სალოხუცის ძე) – 82
 წერეთელი ჯონი – 272, 248
 წინამძღვაროვი [მიწობლიძე] გაბრიელ – 350

წინამძღვაროვი პანტელეიმონ (იხ. პანტელეიმონ ლეკანოზი)
 წიქარიძე სვიმონ (მელავითნე) – 277
 წულუკიძე პეტრე – 300
 წულუკიძე სეხნია (მდივანბეგი) – 291

ჭ

ჭავჭავაძე ილია – 10, 96, 292
 ჭირაქაძე პარმენ (იხ. პარმენ ლეკანოზი)
 ჭირაქაძე პროკოპი (მელავითნე) – 23
 ჭიჭინაძე მაქარია – 317
 ჭულუხაძე სიმონ (იხ. სიმონ მღვდელი)
 ჭუმბურიძე გაბრიელ (იხ. გაბრიელ მღვდელ-მონაზონი)

ხ

ხაზუა – 41
 ხარეზავა მათე (იხ. მათე მღვდელი)
 ხარლაშვილი მღვდელ-მონაზონი – 206-207
 ხაფერვან – 42, 48
 ხაფერვან (გერგერას მეუღლე) – 74
 ხელიძე ლაზარე (იხ. ლაზარე ლეკანოზი)
 ხერხეულიძე ბარბარე (ომან მდივნის ასული, ოთარ ქობულაშვილის მეუღლე) – 349
 ხოსრო მეფე (იხ. ქაიხოსრო მეფე)
 ხოშია – 41, 52
 ხუროშვილი ქიგა – 294
 ხუცისშვილი იოსეფ (გიორგის ძე, გორის მცხოვრები) – 247
 ხუციშვილი ლევან – 247
 ხუციშვილი ს.[ლოლომონ] – 247

ჯ

ჯავარა – 42
 ჯავახიშვილი ივანე – 321
 ჯანელიძე ილო – 357
 ჯაფარიძე გრიგოლ – 311
 ჯაფარიძე ღარეჯან (წიგნის რესტავრატორი) – 100
 ჯაფარიძე იოანე (იხ. იოანე მღვდელი)
 ჯაფარიძე მარიამ – 179

ჯაჯანიძე ვლადიმერ – 390
 ჯიმშელიშვილი გიორგი – 265
 ჯიმშელიშვილი ნიკო (მელავითნე) – 265
 ჯიმშერ – 51
 ჯიჭარაძე ღავით (იხ. ღავით მღვდელი-ილუმენი)
 ჯობინაშვილი ნიკონ (ნიკო ჯობინოვი) (იხ. ნიკონ მწირ-მონაზონი)
 ჯუშბერ – 52

А

Алейников Александр – 293
 Амбреев Георгий (священник) – 278
 Амилахвари, К. А. – 349
 Андроников И. – 156
 Антон (патриарх, Антон II) – 230
 Арамианц – 293
 Арджеванидзе Антон – 67-68
 Арджеванидзе Иоан – 67-68
 Арджеванидзе Павел Димитрич – 67
 Арджеванидзе Тамара – 67

Б

Берадзе – 294
 Брегвадзе Мина – 294
 Буачидзе Иван – 47
 Буачидзе Леквиа – 47
 Буачидзе Петр – 47
 Буачидзе Ф[еодер] – 47
 Буачидзе Шио – 47

В

Вахтанг (грузинский царь) – 48
 Волинский – 293

Г

Г. А. – 290
 Габашвили Иван – 46
 Гавриль – 374
 Галка – 290
 Гаччиладзе Касиан (священник) – 220
 Гедеванов Захар – 227
 Гречко – 294

Д

Д. (Цензор) – 314
 Давид царевич – 67
 Давлатов Александр – 294
 Дапквиев Георги (священник) – 116
 Джаджанидзе Владимир – 390
 Дзоценидзе Спиридон – 232
 Догонадзе Методий – 22

Е

Едигаров Аршак – 294
 Екимов Юсеф – 47
 Есадзе, Б. – 42

З

Забахидзе Парнаоз – 177
 Заргаров Васил – 294
 Зукаков – 73
 Зурабов Феодор (священник) – 188

И

Иванашвили Антон – 293
 Иванов Васил – 173
 Игитянц Микиртич – 294
 Илуридзе Соломон – 251
 Иоанн – 18
 Иорданов Георги Варломович – 271
 Иракли (Ерекле I, цар) – 230
 Иракли (Ерекле II, цар) – 230
 Исак (син священника) – 264
 Исмаилова Ала – 294

К

Кавкасидзе Давид (священник) – 193
 Камеев Леван Григорьевич – 293
 Картвелишвили Нино Георгиевна – 68
 Картвелова Тамара – 67
 Кикнадзе Финез – 47
 Киршбаум (купец) – 294
 Коранашвили Александр – 294
 Кошта Самсон – 67

Л

Лаврентий (иеродиакон) – 374, 389
 Лука – 18

М

Магалов – 188
 Мамамтавришвили – 293
 Манташов – 71
 Марко – 18
 Матфей – 18
 Мачитадзе Сардион – 176
 Меладзе – 73
 Мелкумов Мелик – 293
 Метревели Кирил Матвеевич – 177, 374
 Метревели Колия – 188

Мирианов – 262
 Михайловский – 294
 Моривски Христефор Клементович – 47-48
 Мусеридзе Георгий (священник) – 222

Н

Наскидов Васил Давидович – 307

П

Панцхава Николоз (священник) – 232
 Панцхава Спиридон (ученик) – 232
 Петров Васил – 294
 Петров Григорий – 294

Р

Рехвиашвили Анупотиасте – 177
 Рехвиашвили Колия – 290

С

Самадашвили Николай Иванов (священник) – 233
 Самойлов Борис – 294
 Снетский Иван – 293
 Сологоева Кония (бабушка К. А. Амилахварова) – 349
 Сомхиев Леван – 294
 Сулханов г. – 356

Т

Тараси (иеромонах) – 293
 Тарсидзе Н. Г. – 82
 Татул – 47
 Тер Аветиков Леван – 294
 Тетрадзе Илия – 292
 Торозов Геурк – 294
 Туркистанов Георги – 67

О

Олга – 357

Ф

Фурман Глафира Никитична – 293

Ц

Цамциев Григорий – 48

Ц.[аревич] Б.[аграт] Г.[иоргиевич] – 287

Цинамдзгваров пантелеимон – 284

Ч

Чичуа Калистрате (иеромонах) – 336

Чихладзе – 232

Ш

Штыхун Андрей – 293

Х

Хачатуров Алекс – 293

Хелидзе Георгий Лазаревич (протоиерей)
– 337

Хундадзе, П. И. (протоиерей) – 209

Хуцишвили Элиоз – 247